

-Prekarisaatio-

Katsaus prekarisaatioilmiöön sekä
analyysi suomalaisesta
prekaaridiskurssista 2000- luvulla

Sanna Harju
Tampereen Yliopisto
Yhteiskuntatieteellinen Tiedekunta
Porin Yksikkö
Sosiologian PRO GRADU-tutkielma
Huhtikuu 2017

UNIVERSITY OF TAMPERE

Faculty of Social Sciences

Pori Unit

HARJU, SANNA: Precarization - a review and an analysis of Finnish precarization discourse at 2000s

Master`s Thesis 108 pages, 10 appendix pages

Supervisor: Antti Saloniemi

Sociology

April 2017

Abstract

In the 2000s, the precarization phenomenon has been discussed and written about quite a lot in various contexts, most commonly in relation to work and changing working conditions. Part of the discussion is research-oriented and critical while the other perspective is more involved and focused around opinions and political views. In my master thesis I use both literature review and article analysis as ways in order to find out how precarization is approached in written text. I examine whether there exists some kind of cohesive view of the precarization phenomenon or more like several contradicting definitions and views. I specifically aim to answer the question about what the Finnish precarization discourse is like, while also briefly covering some global perspectives. As an empirical sample of precarisation discourse I am using 11 finnish written articles.

I also tell about the changes of working life, societal and social policy changes that have taken place in the 2000s at the global level and are considered to be linked to precarization. I approach the precarization phenomenon and development primarily from the perspective of working life and welfare state viewpoints but also noticing globally ongoing larger processes. In my work I also consider some sneak peek into national statistical data. As a critical side note, there rises up some questioning towards statistical data, which according to many actors fades out the precarization phenomenon and its empirical basis.

My thesis is a qualitative theoretical study that consists of two parts; a fairly extensive literature review and an empirical analysis of 11 finnish articles. The selected research methods are theoretical review, conceptual analysis, thematization, analysis of the content and theoretical study. By using these methods I am trying to designate the overall picture formed by the Finnish precarious discourse and what are the actors behind the scene. The results of the study are discussed in the text but also presented with some theoretical schemes and figures.

Terms: Precarious work, precarization, precariat, precarious, discourse, qualitative research, theoretical research, analysis of the content and qualitative theoretical study.

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Porin Yksikkö

HARJU, SANNA: Prekarisaatio - Katsaus prekarisaatioilmiöön sekä analyysi suomalaisesta prekaaridiskurssista 2000- luvulla

PRO GRADU-tutkielma 108 sivua, 10 liitesivua

Ohjaaja: Antti Saloniemi

Sosiologia

Huhtikuu 2017

Tiivistelmä

Prekarisaation ilmiöstä on puhuttu ja kirjoitettu 2000-luvun puolella melko paljon erilaisissa asiayhteyksissä, useimmiten jollain tavalla liittyen työhön ja muuttuneisiin työolosuhteisiin. Osa keskustelusta on tutkimuksellista ja kriittistä, osa enemmän mielipiteenomaista ja poliittisesti kantaa ottavaa. Gradussani lähdän sekä kirjallisuuskatsauksen että artikkelianalyysin keinoin selvittämään, millä tavoin prekarisaatiota käsitellään erityisesti kirjoitetuissa teksteissä. Tutkin, löytyykö prekarisaatioilmiöstä jonkunlaista näkemyksellistä yhtenäisyyttä vai esimerkiksi toisistaan paljonkin poikkeavia määrittelyjä ja näkökantoja. Etsin vastausta erityisesti siihen, mitä suomalainen prekaaridiskurssi on sivuten keskustelua myös globaalilla tasolla. Empiirisenä otoksena työssäni on 11 suomalaisen artikkelin analyysi.

Kerron myös 2000-luvun työelämän, väljemmin yhteiskunnallisista ja sosiaalipoliittisista globaalien tason muutoksista, joihin prekarisaation voidaan nähdä kytkeytyvän. Esitän prekarisaatiokehitystä ja -ilmiötä erityisesti työelämän ja hyvinvointivaltion, mutta laajemmin myös globaalien tason kehityskulkujen kautta. Huomioin myös aiheita koskevan kansallisen tilastotiedon, johon luodaan suppea silmäys. Kriittisenä sivujuonteena mukana kulkee aineistosta esiin nouseva kyseenalaistus saatavilla olevalla tilastotiedolla, jonka useat tahot nykyisellään näkevät häivyttävän prekarisaation ilmiötä ja ilmiön kokemuksellista pohjaa.

Työni on laadullinen teoreettinen tutkimus, joka koostuu kahdesta osasta; laajahkosta kirjallisuuskatsauksesta sekä 11 artikkelin empiirisestä analyysistä. Tutkimusmenetelmiä gradussa ovat teoreettinen katsaus, laadullinen tutkimus, käsiteanalyysi, sisällön teemoittelu, -erittely, -analyysi sekä teoreettinen tutkimusote. Näiden menetelmien avulla tutkin, minkälainen kokonaiskuva suomalaisesta prekaaridiskurssista muodostuu ja mitkä tekijät ilmiötä määrittävät. Tutkimuksen tuloksia esitän teoreettisina kaavioina ja kuvioina sekä näihin liittyvinä pohdintoina.

Asiasanat: Prekaari työ, prekarisaatio, prekariaatti, prekaari, diskurssi, laadullinen tutkimus, teoreettinen tutkimus, sisällönanalyysi ja laadullinen teoreettinen tutkimus.

Sisällys

1	Johdanto	12
2	Työn keskeiset käsitteet	15
2.1	Työ.....	15
2.1.1	Palkkatyö	15
2.1.2	Työllinen	17
2.1.3	Alityöllinen	17
2.2	Tyypillinen työsuhde	17
2.3	Epätyypillinen työsuhde.....	18
2.4	Prekaari työ.....	18
2.5	Uusi työ.....	19
2.5.1	Uusi kapitalismi.....	20
2.6	Prekariaatti	21
2.6.1	Proletariaatti	22
2.7	Prekaaridiskurssi.....	22
2.7.1	Suppea prekarisaatioteesi.....	23
2.7.2	Laaja prekarisaatioteesi.....	23
3	Tutkimusasetelma	25
3.1	Teoreettisen tutkimusotteen erityispiirteitä	26
3.2	Aikalaisdiagnoosi	27
3.3	Laadullinen teoreettinen tutkimus.....	28
3.4	Lomaketutkimusten ja tilastotiedon ongelmia	28

3.5	Tutkimusaineisto	31
3.6	Kirjallisen tutkimusmateriaalin erityispiirteitä	32
3.7	Tutkimuksen keskeiset käsitteet sekä tutkimuskysymykset	33
4	Aiempi tutkimustieto	34
4.1	Suomalaista aiempaa tutkimusta prekaariuden aihepiirissä	34
4.1.1	Graduja	34
4.1.2	Väitöksiä	36
4.1.3	Prekarisaatio Pohjois-Karjalassa	37
4.1.4	Prekarisaatio ja affekti	38
4.2	Esimerkkejä kansainvälisestä prekarisaation aihepiirin tutkimuksesta	38
4.2.1	Experienced New Hires, Employment Insecurity, and the Foreshadowing of the Precariat Workforce – Kokeneet uudet työntekijät, työn epävarmuus ja prekaarityövoiman enteet	39
4.2.2	Young precariat at the forefront: anti-nuclear rallies in post-Fukushima Japan – Nuoret prekaarit etujoukoissa: Ydinvoimavastaiset kokoontumiset Fukushima Japanissa	40
4.2.3	In the Social Factory?: Immaterial Labour, Precariousness and Cultural Work – Sosiaalisessa tehtaassa? Immateriaalityö, prekariaattiliike ja kulttuurityö	41
4.2.4	On Our Way towards Precarization Society -- Analyzing Definitional Struggles around the Increasing Precarization of Working and Living Conditions – Matkamme prekaariyhteiskuntaan – Tulkinnallisten haasteiden analysointi edelleen prekarisoituvissa työskentely- ja elinolosuhteissa	41
4.2.5	A new model of social class? Findings from the BBC's Great British Class Survey experiment – Uusi sosiaalisen luokan malli? Tuloksia BBC:n toteuttamasta Ison-Britannian sosiaalisia luokkia käsitelleestä kyselytutkimuksesta	42
4.3	Yhteenveto ulkomaisista tutkimusesimerkeistä	43
5	Prekaarin teoreetikkoja ja muun kirjallisuuden katsaus	44
5.1	Kevin Doogan	44
5.1.1	Epähumaania uusliberaalia kehitystä	45

5.1.2	Traditionaalisesta kapitalismista uuden kapitalismin aikaan	45
5.1.3	Uuden kapitalismin henki – vaikutus työhön ja työelämään.....	46
5.1.4	Teknologinen muutos - autonomisaatio ja dematerialisaatio	47
5.1.5	Joustavat työmarkkinat ja tilapäistalous? – kasvavia aloja ja pysyviä työsuhteita...	47
5.2	Guy Standing	49
5.2.1	Prekariaatti nousee esiin 2000-luvun alussa.....	50
5.2.2	Yhteinen identiteetti & kapina.....	51
5.2.3	Prekariaatin eri ryhmät; siirtolaiset, työ & aikapuristus	52
5.2.4	Anger, anomie, anxiety & alienation	53
5.2.5	Standingin ratkaisuja – Poliittinen Paratiisi	53
5.2.6	Standing & kritiikki.....	55
5.2.7	Perustulo	55
5.2.8	Seitsemän työhön liitettävää turvallisuuden muotoa	56
6	Yhteenveto Dooganin & Standingin teorioista	58
7	Työn muutoksen skenaarioita.....	61
8	Tilastonäkökulmia prekarisaatioon.....	65
8.1	60 vuotta työvoimatutkimusta	66
8.2	Tilastokeskuksen työolotutkimus	66
8.2.1	Epävarmuuden ohella myönteisiä muutoksia.....	67
8.3	Vapaa-aikatutkimuksen ja ajankäyttötutkimuksen näkökulma	68
8.4	Yhteenveto	69
9	Suomi hyvinvoinnin indikaattorien valossa	71
9.1	Tiedon, taidon ja tulojen tiukentuvat rajalinjat	72
9.2	Koettu elämänlaatu ja sosioekonominen status	73

9.3	Työelämän stabiiliuden puolustuspuhetta	74
9.4	Eriarvoisuuden uudet paikat.....	76
10	Prekaari liike, vai prekaaria liikettä	77
10.1	Prekaari liikehdintä maailmalla	77
10.2	Prekaariliikkeen ilmentymiä Suomessa	78
10.2.1	Paskaduuneista barrikadeille & Radikaali arki.....	78
10.2.2	Precarias a la deriva.....	79
10.3	Prekaari termistö poliittisena välineenä	80
10.3.1	Sosiologian arvovapaus	81
11	Prekarisaation rattaat – kirjallisuuskatsauksen yhteenvedona	82
12	Empiirisen aineiston analyysin metodit	84
12.1	Teemoittelu	84
12.2	Sisällönerittely	85
13	Tutkimusartikkelien analyysi.....	86
13.1	Tutkimuksen tulokset.....	86
14	Prekarisaatio visualisoituna	92
15	Loppupohdinta	94
16	Mahdollisia jatkotutkimusaiheita	98
	Kirjallisuus	101
	Liitteet	109
	Liite I Tiivistelmät tutkimusartikkeleista sekä sisällönanalyysiprosessissa poimitut teemasisällöt & termit.....	109
	Kaaviot	
	Kaavio I Prekarisaation kehä.....	93

Kuviot

Kuvio I Skenaario työn ja yhteiskuntarakenteen muutoskehityksestä.....	63
Kuvio II Prekarisaatio työn muutosten kannalta tarkasteltuna.....	64
Kuvio III Prekarisaation rattaat.....	82

Taulukot

Taulukko I Standingin Poliittisen Paratiisin teesit.....	54
Taulukko II Guy Standing: Seitsemän työhön liitettävää turvallisuuden muotoa.....	56
Taulukko III Tilastokeskuksen tutkimuksia.....	69
Taulukko IV Artikkelien sisällön karkea jaottelu eri ominaisuuksiin.....	86
Taulukko V Artikkeleista poimittujen käsitteiden toistuvuus.....	89
Taulukko VI Artikkeleista poimitut useimmiten esiintyvät käsitteet.....	89

1 Johdanto

2000-luvulla on syntynyt kokonaan uusia työtä ja ”nykytyötä” määrittelemään pyrkiviä käsitteitä, kuten helposti laajakirjoiseksi ja epämääräiseksi mielletty käsite prekarisaatio, joka esittävästä tahosta riippuen nähdään joko pelkästään työelämään liittyvänä ilmiönä tai laajemmin globaalin ja yhteiskunnallisen tahon mullistavana laajempaan kehityskulkuna. Prekariaatiksi taas on määritelty yhteiskuntaluokanomainen työväestön osa, jota ilmiö läheltä koskettaa. Tämäkin käsite määrittelee esittäjästä riippuen joko vain marginaalista, prekaaria työväestön osaa tai yhä laajenevaa, mittavaa työväestön osaa, joistain näkökulmista jopa meitä kaikkia.

Prekarisaatio, prekariaatti ja prekaari ovat nousseet yhteiskunnallisen keskustelun uudissanoiksi erityisesti postfordistisen työn luonnetta kuvaavassa keskustelussa. Prekaari elämä kuvataan epämääräiseksi elämäksi taloudellisesti turvattujen ja oikeudellisesti suojattujen elämänmuotojen rajamailla ja prekariaatti työvoimaksi, joka kokee nykyisen palkkatyöyhteiskunnan puitteissa jatkuvaa epävarmuutta oikeuksistaan, toimeentulostaan ja turvallisuudestaan. (Korhonen ym. 2006, 379.)

Osa teoreetikoista kytkee talouden kiinteästi tähän keskusteluun mukaan. Kevin Doogan (2009) kuvaa uuden globaalin talouden ilmaantuneen keskuuteemme salakavalasti, ja tuon muutoksen vaikuttavan huomattavasti elämäämme. Teknologisen muutoksen nopeus, multikansallisen pääoman liikkuvuus ja hyvinvointivaltion yksityistäminen ovat hänen teoriansa mukaan yhdessä aikaansaaneet prekaarimman maailman. Yritykset ulkoistavat, työt siirretään Kiinaan ja Intiaan, ja koko elämänmittaiset työsuhteet ja –urat samalla työnantajalla ovat historiaa. Doogan nimeää uudeksi kapitalismiksi sen kokonaisuuden, jota voidaan nimittää tulokseksi kaikista näistä muutoksista. Uusi talous synnyttää käytännössä työn epävarmistumista, prekaaria työttömyyttä ja näiden myötä syntynyttä laajamittaisempaa epävarmuutta, jolle Doogan esittää ilmiöt yhteen kokoavan nimen: *”The Spirit of New Capitalism”*. (Doogan 2009, 31.)

Steinbyn ja Ojajärven (2008) mukaan länsimaissa yhteiskunnissa Suomi mukaan luettuna, on käyty viime vuosikymmeninä läpi tuo merkittävä talouden ja muun yhteiskunnan suhdetta ja toimintatapoja koskeva muutos. Talous on vaikuttanut laajamittaisesti yksittäisten ihmisten toiminta- ja kokemustapaan, mikä nähdään yhteiskunnallisen toiminnan ja kehityksen määräävänä tekijänä. Markkinavoimista on tullut kaikkialla läsnä oleva, vaikeasti tavoitettava ja vaikeasti kontrolloitavissa oleva yhteiskunnallista toimintaa määrittävä subjekti. (Steinby & Ojajärvi 2008, 7-8.) Prekarisaatiosta ilmiönä ei tee yhtään helppotajuisempaa se, että sen liitännäisyydet nähdään olevan koko maailman taloudessa, yleisessä talouskehityksessä sekä uusliberaaleissa kehityskuluissa (Steinby & Ojajärvi 2008, Doogan 2009). Myös Korhonen (2006) esittää, että prekaari elämä muodostaa uuden talouden keskeisen voimavaran (Korhonen ym 2006, 379).

Tarja Cronberg, entinen työministerimme vuosilta 2007-2009 aloittaa kirjansa *Uuden Työn Poliitiikka* seuraavalla siteerauksella teoksesta *Työn Sanat: "Antiikissa etuoikeutetut eivät tehneet työtä, vaan kokoontuivat torille hoitamaan valtion asioita tai hakeutuivat ystäviensä seuraan etsimään totuutta. Joutilaisuus oli vapaan miehen hyve ja totuudelle omistautumisen ehto."* Tästä näkökulmasta katsoen jokainen nykyihminen, paitsi työtön, olisi orja. Antiikin ajatus on nykyisellään kääntynyt hieman pääläelle. Kärjistetysti ilmaistuna voidaan nykyään nähdä vain etuoikeutettujen henkilöiden saavan tehdä mielekästä, muita elämän osa-alueita täydentävää työtä. (Cronberg 2010, 13.)

Puhuttaessa prekarisaatiosta arkikielellä viitataan usein epätyypillisten työsuhteiden ja heikkojen työehtojen töiden lisääntymiseen. Joidenkin mukaan (Esim. Doogan 2009, Standing 2014) kyse on paljon laajemmasta ilmiöstä, työelämän muutoksen myötä laajemmin kokonaisuudessaan epävarmistuvasta elämästä. Prekarisaatio viittaa yleiseen työelämän epävarmistumisen kehityssuuntaukseen, joka koskettaa ihmisiä vaihtelevalla voimakkuudella. Se on epävarmuuden, mielivallan ja ennakoimattomuuden kokemusta tilanteessa, jossa työkyvyn kehittäminen tapahtuu täysin yksilön omalla riskillä. Työn muoto, paikka ja sisältö vaihtelevat ja yhä kutistuva osa kokonaistyöajasta tapahtuu maksettujen palkkatuntien sisällä. (Koivulaakso ym. 2010, 28.) Keski-ikäisen, suoraan koulusta turvalliselle, vakituiselle työuralle siirtyneen henkilön on lähes mahdoton käsittää tämän päivän työelämän epävarmuutta. Arhinmäki (2006, 140) näkee tietyn väestöosan tottuneen vaihtamaan työpaikkaa paremman palkan, ei pakon edessä, eikä tällä ryhmällä kokemustensa vuoksi ole välttämättä ymmärrystä prekaariudesta kärsiville.

Ojajärven & Steinbyn (2008) mukaan pääoman vapaudella ja uudella otteella yhteiskunnan ja yksilöiden elämästä on paljon tekemistä vuoden 1989 historiallisen käänteen kanssa. Uusliberalismille, joka tällöin alkoi toimintatapana ja suuntauksena yleistyä, on ominaista korostaa kilpailukykyä ja suhdanteita nähden markkinat tavoiteltavimpana sosiaalisen toiminnan mallina ja organisointitapana. Markkinoita on tämän ajattelun mukaan laajamittaisesti ajettu sisään monien yhteiskunnallisten instituutioiden toimintaan paitsi työelämään, myös esimerkiksi sosiaaliturvaan. Toki uusliberalistinen malli on vain yksi näkökulma ja lähestymistapa näihin muutoksiin. Osa teoreetikoista (Standing 2014) näkee perustulon tulevaisuuden työkaluna ja varteenotettavana korjausliikkeenä nykyiseen kehityskulkuun.

Prekariisaatiossa vaikuttaa olevan kyse laajoista aihepiireistä – aloitan ilmiöön perehtymisen muutamien peruskäsitteiden läpikäymisestä.

2 Työn keskeiset käsitteet

2.1 Työ

Antiikin näkemys joutilaisuudesta ja totuuden etsimisestä sai 1500-luvulta alkaen väistyä. Silloisen vaikuttajan, Martti Lutherin näkemyksen mukaan työllä oli terveyttä ja hyvinvointia edistävä ja taas toisaalta synnin harjoittamista estävä vaikutus. Työ ei ollut ainoastaan taloudellinen välttämättömyys, vaan myös moraalinen velvollisuus, joka kuului kaikille kuuliaisille kansalaisille sekä oikeutena että velvollisuutena. Se, joka ei vapaaehtoisesti tehnyt työtä voitiin määrätä ja pakottaa työhön. (Cronberg 2010, 13-14.)

Hankamäki (2010) kirjoittaa työn määrittelemisen vaikeudesta ja siitä, ettei ole löytänyt yksiselitteistä työn määritelmää. Hankamäki näkee nykytyöelämän ja sivistyksen olevan nyt osittain tai kokonaan ristiriidassa ja toimivan nykyisellään toisiaan vastaan. Hankamäki perää työn käsitteen radikaalia laajentamista koskemaan toimintaa, joka on omaehtoista, jossa tuotettava omaisuus on ikiomaa tai jossa sitä ei ollenkaan tuoteta. (Hankamäki 2010, 70-71.) Hänen määrittelynsä työlle on lähtöisin enemmän filosofisesta, työn sisällön huomioivasta näkökulmasta kuin suoritusperustaisesta ja työstä saatavan korvauksen mukaan arvottuvasta määritelmästä.

2.1.1 Palkkatyö

Meriläisen (2011) mukaan palkkatyön malli tuli perustavanlaatuisesti yhteiskunnan sosiaalisen järjestyksen muodostajaksi suhteellisen lyhyen ajan kuluessa länsimaiden teollistumiskehityksen vanavedessä (Meriläinen 2011, 143). Tästä lähtien työ on merkitykseltään ja määrittelynsä useimmiten samaistettukin juuri jokapäiväisen toimeentulon varmistamiseksi tehtävään säännölliseen ja kokoaikaiseen palkkatyöhön.

Åkerblad (2011) näkee palkkatyökäsityksen nykyisellään pirstaloituneen. Hänen mukaansa palkkatyön prekarisaatio, työn ja elämän pirstaloituminen, muokkaa ja horjuttaa ihmisen

aikaperspektiiviä. Kun työntekijät eivät voi edellyttää elinikäistä, vakaata työuraa, he joutuvat yhä suuremmissa määrin ennakoimaan tulevaisuutta. Varmistaakseen kilpailukykyä tempoilevilla työmarkkinoilla työntekijöiden täytyy muokata toimintaansa ennakkoinnin pohjalta. (Åkerblad 2011, 19)

Steinby (2008) määrittelee palkkatyötä työsuhteen ulkokohtaisuuden, mekaanisuuden & arvokysymysten ulkopuolisuuden kautta. Hän näkee henkisen työn muuttuneen kutsumustyöstä palkkatyöksi ja tämän myötä määrittyvän uudestaan paitsi palkkion ja palkan määräytymisen perustan, myös sen, minkälaisessa suhteessa työntekijä on tekemiseensä. Työntekijältä ei edellytetä kykyä asettaa itsenäisiä arvokysymyksiä, vaan hänen on saatava aikaan suoritteita, joista hänelle maksetaan. (Steinby 2008, 49.)

Meriläisen (2011) mielestä palkkatyön hallitseva malli peittää alleen vaihtoehtoiset tavat ajatella. Ainoastaan palkkatyön varaan rakennetut työ- ja sosiaalipoliittiset mallit sekä niiden kautta järjestettävä hyvinvointipoliittikka eivät hänen mukaansa ole kyenneet vastaamaan palkkatyömallin murentumisesta johtuviin yhteiskunnallisiin ongelmiin. (Meriläinen 2011, 144.) Työn suhde toimeentuloon ei ole niin yksiselitteinen. On töitä, joista ei makseta palkkaa kuten kotityö, ja esimerkiksi osinkotulon tai toimeentulotuen vastineeksi ei tehdä töitä. (Cronberg 2010, 15.)

Se, että nykymaailmassa suuri osa työntekijöistä tekee työtä määrä- tai osa-aikaisessa työsuhteessa, korostaa Steinbyn (2008) mukaan työntekijän ulkokohtaista suhdetta työhönsä entisestään. Työntekijä saa, mitä haluaa ja mitä ansaitsee saada, kun hän saa rahallisen korvauksen kertaluontoisesta tai lyhytkestoisesta suorituksestaan. Samalla, kun puhtaasti fyysiseen suoritukseen perustuvat henkiset työt ovat vähentyneet koneistumisen kautta ja ammatit henkistyneet ja muuttuneet monimutkaista ammattitaitoa ja –koulutusta vaativiksi, ovat toisaalta korkea ammatillista erityisosaamista vaativat henkisemmät työt alistettu kapitalismin myymisen ja ostamisen logiikalle. Arvopohjainen sitoutuminen toimintaan yhteisesti tunnustetun päämäärän hyväksi on jäänyt tämän kehityksen jalkoihin. (Steinby 2008, 49.)

2.1.2 Työllinen

Filosofi Jukka Hankamäki (2010) kirjoittaa näihin päiviin asti työksi kutsutun toimintaa, jossa tekeminen muuttuu jonkun omaisuudeksi, ja näkee tämän kaltaisen käsityksen olevan yhteiskuntamme nykyisen työkäsityksen taustalla (Hankamäki 2010, 70). Tilastokeskuksen mukaan *”työlliseen työvoimaan luetaan kaikki 18-74-vuotiaat henkilöt, jotka vuoden viimeisellä viikolla olivat ansiotyössä eivätkä olleet työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa tai suorittamassa varusmies- tai siviilipalvelua”* (www.stat.fi/meta/kas/tyollinen.html). Tilastokeskuksen määritelmä työssä olevasta henkilöstä on siis varsin laaja, ja tempaisee sisälleen laajan prekaariksi määrittyvän työväen osion.

2.1.3 Alityöllinen

Tilastokeskukselta löytyy määritelmä myös työlliselle, *joka itse haluaisi tehdä enemmän töitä kuin niitä on tarjolla*”. Alityölliseksi luokitellaan *”työllinen henkilö, joka tekee osa-aikatyötä, koska kokoaikatyötä ei ollut tarjolla, joka tekee lyhennettyä työviikkoa työnantajan toimesta tai jolla ei ole ollut tarjolla työtä tilausten tai asiakkaiden vähyyden tai lomautusten takia”*. (www.tilastokeskus.fi/til/tyti/kas.html)

2.2 Tyypillinen työsuhde

Tyypillinen työsuhde on tavallisin työtyyppien muoto, työsuhde perustavaa laatua. Siihen tähdätään ja sitä tavoitellaan muun elämän järjestämisen mahdollistamiseksi. Niin sanottu tyypillinen työsuhde on määritelmältään kokoaikainen ja toistaiseksi voimassa oleva. Tässä suhteessa työtä tehdään yhdelle työnantajalle työnantajan tiloissa. (Cronberg 2010, 53.)

Työvoimatutkimuksen työaikakäsitteissä käytetään termiä säännöllinen viikkotyöaika. Tämän voi nähdä olevan se perinteisin, normaaleimpana pidetty työn ja työajan muoto. Palkansaajan työsopimuksessa määritelty säännöllinen viikkotyöaika tunteina on aika, jolloin palkansaajan odotetaan olevan työpaikalla ja työhön käytettävissä. Tilastossa säännölliseen työaikaan luetaan myös säännöllinen ylityö. (Tilastokeskus 2009) Toki tämä aika voi vaihdella kokoaikaisuudesta osa-aikaisuuteen, mutta määreen voi olettaa perustuvan säännöllisyyteen, jatkuvuuteen ja pysyvyyteen, koska muusta ei mainita.

2.3 Epätyypillinen työsuhde

Tilastokeskuksen (2009) mukaan epätyypillisillä työajoilla tarkoitetaan kaikkia päivätyöstä ja maanantaista perjantaihin-rytmistä poikkeavia työaikajärjestelyjä, kuten viikonloppu-, aamu-, ilt-, yö- ja vuorotöitä. (Tilastokeskus 2009) Tämänkin määreen kuitenkin voidaan olettaa merkitsevän jonkunlaista jatkuvuutta ja säännöllisyyttä työssä muuten; puhutaan vain työajan epätyypillisyydestä.

Cronberg (2010) nimeää epätyypillisen työsuhteen osa-aikaiseksi, määräaikaiseksi tai sellaiseksi, jossa työtä ei tehdä työnantajan tiloissa yhdelle työnantajalle. Epätyypillisiä töitä ovat kaikki osa-aikaisuudet, pätkätyöt, vuokratyöt ja myös työ, jota ei tehdä työnantajan tiloissa kuten etätyö. Voidaan pohtia, onko epätyypillisten työsuhteiden nimitys harhaanjohtava, koska nämä työsuhdetyypit ovat nykyisellään niin yleisiä ja toisaalta työn luonne on monin tavoin viime vuosikymmeninä muuttunut. (Cronberg 2010, 53.)

Epätyypillinen työ ja tyyppillinen työ määritelmineen vaikuttavat olevan murroksessa, kuten koko työelämäkin on ollut jo vähintään koko 2000-luvun ajan. (Työ Murroksessa 2009)

2.4 Prekaari työ

Guy Standing (2014) käyttää hienovaraista termiä ”having a precarious existence”. Hän epäilee, että kaikki meistä tietävät ystäviä, sukulaisia tai kollegoita, joiden status on jollain lailla tilapäinen. Heillä ei ole varmuutta tekemisistään muutaman vuoden, kuukauden tai viikkojenkaan aikajänteellä, eivätkä he välttämättä edes odota tällaista. Prekaariuteen on tässä ihmisryhmässä totuttu ja sitä pidetään normaalina. (Standing 2014, 11.)

Arhinmäki (2006, 138) tuo esiin erityisesti palvelu- ja hoiva-alojen ongelmina pienet palkat sekä turvattomat työsuhteet. Hänen mukaansa Suomeen ollaan synnyttämässä Yhdysvaltojen tyyliin työssäkäyvää köyhälistöä, koska yhä useampi joutuu täydentämään työtulojaan esimerkiksi toimeentulotuella. Koivulaakson ym. (2010) mukaan prekariaattikeskustelussa on korostettu, että nykyaikaisen työväen on erona työväen perinteiseen asemaan kapitalismissa lisäksi kamppailtava epävarmuutta vastaan panostamalla jatkuvaan itsensä kehittämiseen, uuden oppimiseen sekä persoonallisuutensa myymiseen (Koivulaakso ym. 2010, 151).

Julkunen (2006) esittää Ulrich Beckin pohtineen työn ja ammattien systeemimuutosta jo Riskiyhteiskuntaa edeltävistä töistään lähtien. ”Toista modernia” ja riskiyhteiskuntaa luonnehtii Beckin mukaan siirtymä systeemin standardisoimasta täystyöllisyydestä fleksiibelis-pluraaliin alityöllisyyteen. Työ on riskiyhteiskunnallistunut; ensimmäinen moderni turvallisuuksineen, varmuuksineen ja selvine rajoineen on väistynyt, ja tilalla on toinen moderni turvattomuuksineen, epävarmuuksineen ja häilyvine rajoineen. Beckin mukaan on siirrytty ”epävarmuuden poliittiseen talouteen”, minkä myötä koko hyvinvointivaltio näyttäytyy uhanalaisena, globalisaation kiihdyttämän työpaikkojen ja verotulojen kadon ahdinkoon saattamana. Julkunen mainitsee, että on hyödytöntä asettaa Beckin analyysia työn riskiyhteiskunnallistumisesta esimerkiksi taloustieteelliseen työllisyys- ja työttömyysteorian testiin, mutta tunnustaa kuitenkin Beckin paikallistaneen olennaisen trendin ja siihen liittyvän kasvavan ristiriidan. (Julkunen 2006, 245-247.)

2.5 Uusi työ

Työelämän murroksen tullessa tutkijoiden ja ihmisten ymmärrykseen laajemmin, on alettu puhua muun muassa niin sanotusta uudesta työstä. Se on jotain perustavasti aiempaan nähden muuttunutta, ja siksi on alettu käyttää tällaista laajakirjoista ja yleispätevää määritelmää.

Cronbergin (2010) mukaan uudet työn muodot valtaavat alaa. Epätyypillisten työsuhteiden rinnalla joudutaan koko ajan pohtimaan, miten työsuhde määritellään ja milloin se on olemassa. Omassa työssä työllistyminen tulee lisääntymään, mikä on suuri haaste työlainsäädännölle ja koko järjestelmälle. Omassa työssä työllistyminen koskettaa periaatteessa kaikkia ammattiryhmiä, mutta erityisesti se vaikuttaa tieteen- ja taiteentekijöiden työhön ja turvaan. (Cronberg 2010, 152.)

Korhosen ym (2006) mukaan uuden työn tuotanto ei ole enää kiinni erityisissä määrättyissä tehtävissä, kuten palkkatyön ja ammatti-identiteettien raameissa, vaan koko elämän ajassa, globaalille tasolle levittäytyvissä verkostoissa (Korhonen ym 2006, 381). Tätä uutta sirpaleista kokonaisuutta voi olla vaikeaa hahmottaa; laajat muutokset kytkeytyvät esimerkiksi muutoksiin maailmantaloudessa.

Hirsiäho ym (2011) epäilevät, ettei tietoja ja ennustuksia työelämän muutoksista kohti pysyvää epävarmuutta ole haluttu ehkä ottaa tosissaan siitä syystä, koska käytännössä kaikki elämässä on kiinni vakituisessa työssä ja pelko työttömyydestä sekä sen seurauksista on yksi suomalaisten

suurimpia pelkoja. Ilmoilla nähdään olevan runsaasti pidäteltyä epätietoisuutta ja tyytymättömyyttä. (2011, 11.)

Uuden työn kuva vaikuttaa piirtyvän negatiivissävytteiseksi epävarmuuksineen ja ajallisine rajoittamattomuuksineen – onko todellisuus kuitenkin näin synkkää? Ehkä uusi työ mahdollistaa myös joustavuutta, liikkuvuutta ja vapautta, jollaista ei teollisen työn aikaan olisi voitu kuvitellakaan kuin harvojen ja valittujen saavutettavaksi.

2.5.1 Uusi kapitalismi

Julkunen (2008, 290) esittää prekaarin uuden työn keskusteluissa elävän ajatuksen uuden työn kapitalistisen palkkatyömuodon räjäyttävästä vaikutuksesta. Kun tuotantovoimat kehittyvät kyllin pitkälle tietoon, yleiseen älyyn ja verkostoihin perustuvaksi taloudeksi, ne eivät mahdu entisiin tuotannon suhteisiin, vaan ne pakottavat tuotannon suhteiden muuttamiseen tiedostavan etujoukon johdolla. Työvoimalla on tämän jälkeen uusi koostumus, joka pääoman on tunnustettava. (Julkunen 2008, 290.) Tällä tapaa esitettynä prekariaatissa voikin nähdä olevan potentiaalista voimaa, jolle pääoman on mahdollisesti jossain kohtaa alistuttava.

Osa yhteiskunta- ja talousteoreetikoista näkee syntymässä olevan kokonaan uudenlaisen yhteiskuntajärjestyksen, johon osana työelämän uusi järjestys liittyy. Esimerkiksi Richard Sennett käytti termiä joustava kapitalismi jo vuonna 2002. Joustavassa kapitalismissa on hänen mukaansa kyse paljon enemmän kuin vanhan teeman tai järjestelmän uudelleenvirittämisestä. Uusi järjestys tähtää jäykkiä byrokraattisia rakenteita ja sokeaa rutiinia vastaan ja siinä on kyse ennen kaikkea joustavuudesta, jonka korostaminen muuttaa työn olemusta, merkitystä sekä sen kuvaamiseen käytettäviä termejä. Työntekijöiltä edellytetään monipuolisuutta ja muuntautumiskykyä, avoimuutta muutoksille, riskinottokykyä sekä entistä suurempaa riippumattomuutta säädöksistä ja muodollisuuksista. (Sennett 2002, 7.)

Sennett näki jo vuonna 2002, että uusi järjestys, uusi joustavuuden kapitalismi, ei poistaisi vanhoja sääntöjä, vaan toisi niiden tilalle uusia valvontamekanismeja, joita olisi entistä vaikeampi ymmärtää. Uusi kapitalismi olisi siten käsittämätön valtajärjestys. (Sennett 2002, 7.) Näistä Sennettin synkähköistä maalailuista on kuitenkin kulunut jo tovi.

Myös Kevin Doogan (2009) kirjoittaa uudesta kapitalismista. Hän näkee globaalin talouden ilmaantuneen keskuuteemme salakavalasti, ja tämän muutoksen vaikuttavan huomattavasti elämäämme. Doogan esittää, että teknologisen muutoksen vauhti, multikansallisen pääoman liikkuvuus ja hyvinvointivaltion yksityistäminen yhdessä ovat luoneet prekaarimman maailman. Yritykset ulkoistavat, työt siirretään Kiinaan ja Intiaan, ja koko elämänmittaiset työsuhteet ja –urat samalla työnantajalla ovat historiaa. Doogan nimeää uudeksi kapitalismiksi, ”The Spirit of New Capitalism”, sen laajamittaisen epävarmuuden, jota voidaan nimittää tulokseksi kaikista näistä muutoksista. (Doogan 2009, 31.)

2.6 Prekariaatti

Julkunen (2006) kuvailee eri tyyppisiä, joilla työnteko nykyään poikkeaa normalisoidusta työn kaavasta. Vaihtoehdot ovat moninaiset: vuokratyövoima, yrittäjämäistyminen ja projektimaistuminen, oman työpaikan luominen, liian lyhyt työaika, katkotyö, tarvittaessa työhön kutsuttavat kiiretyöntekijät, monelle työnantajalle työskentely, verkottuminen, alihankintaketjut, työn kansainvälistyminen, työn monipaikkaisuus, etätyö. (Julkunen 2006, 247.) Jaottelut osaltaan muodostavat kuvaa siitä, mitä kaikkea ja keitä kaikkia prekariaattiin voisi kuulua.

Korhonen, Peltokoski ja Saukkonen (2006) paikantavat prekaarin käsitteistön latinankieliseen sanaan *precario*, jolla tarkoitetaan epävarmuuden, epävakaisuuden, liikkuvuuden, muuttuvuuden, väliaikaisuuden, hetkellisyyden ja peruutettavissa olevan merkityksiä. Lisäksi käsite viittaa toisen armoilla olemiseen, turvattomuuteen, rukoilemalla saatuun ja armosta annettuun. (Korhonen ym. 2006, 378-379.) Koivulaakso (2010) määrittelee prekariaatiksi ihmiset, joiden toimeentulo tai tulonhankintaan liittyvät toiminnot ovat luonteeltaan epävarmoja ja heikosti ennakoitavissa (Koivulaakso ym. 2010, 28).

Korhosen ym. (2009, 55) mukaan prekariaattia voi pitää uutena palvelusluokkana, se on ”New Servant Class”. Prekaarius on palvelijan elämää, jossa kuunnellaan isännän tarpeita. Kiinnittymättömyydessään ja kroonisessa turvattomuudessaan prekariaatti on aina valmiudessa reagoimaan työmarkkinoiden, yritys- ja valtioisännän oikkuihin, tilauksiin ja vaihteleviin tarpeisiin (Korhonen ym. 2006, 379). Palvelualan työntekijöiden kasvava joukko on seurausta teollisuuden globalisoitumisen ja yhteiskuntarakenteen muutoksen aikaansaamasta työn painopisteen

muutosta teollisuustöistä palvelualan töihin. Tämä työväenluokan osa on usein matalahkosti koulutettua, joka voisi olla yksi osasy syy altistua enemmän prekarisaation lieveilmiöille.

2.6.1 Proletariaatti

Käsite prekariaatti vertaa tähän kuuluvaa väestöosaa vanhan luokkajaon proletariaattiin, surkeimpaan ja köyhimpään luokkaan. Factum-tietosanakirja (2005) määrittelee proletaarin ”köyhälistöön, muinaisessa Roomassa alimpaan varallisuusluokkaan kuuluvaksi henkilöksi, joka ei voinut osallistua valtion toimiin muuten kuin tuottamalla lapsia (~proles)”. Määritelmää on sittemmin käytetty erityisesti poliittisena iskusanana koskien työväenluokkaan kuuluvia henkilöitä. Proletariaatti taas on alun perin latinankielinen sana, joka tarkoittaa köyhälistöä, marxilaisessa merkityksessä työväenluokkaa, työläisten muodostamaa yhteiskuntaluokkaa. (Factum 2005, 87.)

Nämä määrittelyt ovat sinällään mielenkiintoisia, koska ne jättävät aukkoja kysymyksille. Ylläolevan perusteella voi miettiä, kuuluuko esimerkiksi kouluttautunut, avioliitossa oleva ja lapsia liitossa hankkinut nainen työelämän ulkopuolella oleva nainen proletariaattiin? Ja jos ei kuulu, miksi? Suojaako esimerkiksi siviilisäätö, tai koulutus- ja aiempi työtausta näiltä määritelmiltä? Vaikuttaa, että proletaarius ja prekaarius kytkettäisiin erityisesti kouluttamattomien ja työväenluokkaisten ihmisten heikkoon asemaan, ja toisaalta häpeään, joilta taas esimerkiksi koulutus ja sen mukanaan tuoma itsevarmuus voisivat ihmistä suojata. Prekariaatti, johdettuna selkästi huonomaineiseen ja –osaiseen kuuluvasta proletariaatista, yhteiskunnan pohjasakasta ei ole mitenkään yksiselitteinen ja -arvoinen käsite.

2.7 Prekaaridiskurssi

Varsinaiselle prekaaridiskurssille oli haastavaa löytää teoreettista taustaa, mutta onnekseni Suomessa prekarisaatiotutkijat Eeva Jokinen ja Juhana Venäläinen ovat hiljattain jaotelleet prekarisaatiota koskevaa keskustelua kahteen eri teesiin ja luoneet näin prekarisaation teoriaa. Jokinen ja Venäläinen (toim.) (2015) esittävät, että työnsosiologinen prekarisaation käsite ja post-operaistinen prekarisaation käsite viittaavat kahteen eri asiaan. He ovat jaotelleet nämä erilaiset tavat käsitteellistää samaa ilmiöiden joukkoa suppeaksi ja laajaksi prekarisaatioteesiksi. Teesit

harvoin kuitenkaan esiintyvät selkeästi erillään toisistaan, ja erilaisuudestaan huolimatta ne ovat sidoksissa toisiinsa. (Jokinen & Venäläinen (toim.) 2015, 12.) Näiden kahden teesin kautta prekarisaatiota voidaan tarkastella kahdesta lähestymissuunnasta, ja jaottelu on yksi tapa määritellä prekarisaatiota.

2.7.1 Suppea prekarisaatioteesi

Niin sanotun suppean teesin mukaan prekarisaatio viittaa kapitalismin jälkiteolliseen käänteeseen, sen lietsomiin tuotannon globaaleihin uudelleenjärjestelyihin ja näistä aiheutuneisiin epäjatkuvuuksiin työmarkkinoilla. (Jokinen & Venäläinen (toim.) 2015, 12.)

Suppeaa teesiä ovat edustaneet esimerkiksi perinteiset työmarkkinatutkijat. Suppea teesi keskittyy erityisesti yhteiskunnallisiin muutoksiin ja käytännön tason muutoksiin esimerkiksi työsuhteissa, joiden kehitystä voidaan arvioida työvoimatilaston kaltaisen kvantifioidun aineiston kautta. Sen indikaattoreita ovat muun muassa osa- ja määräaikaisten työsuhteiden osuudet. (Jokinen & Venäläinen (toim.) 2015, 12.) Suppeaa teesiä puolustetaan muun muassa empiirisen evidenssin todennäköisemmällä löytymisellä. Suppean teesin voisi ajatella olevan helpommin ymmärrettävissä, toisaalta sen kautta saadaan vain rajallista tietoa ja ymmärrystä prekarisaatiosta.

2.7.2 Laaja prekarisaatioteesi

Laaja prekarisaatioteesi keskittyy prekaariuden kokemuksien rakenteisiin sekä modernien instituutioiden kriisiin; prekaarisuus ei tämän teesin mukaan palaudu pelkästään työn tai tuotannon vaan myös kokemuksen rakenteisiin. Laaja teesi korostaa poliittisuutta: prekarisaatio ja prekariaatti ovat sen mukaan ennen kaikkea liikkeiden luomia käsitteitä ja kamppailuja. Laajalle teesille on vaikea löytää riittävää näyttöä tilastotiedon avulla ja siksi osa tutkijoista karsastaakin sitä. (Jokinen & Venäläinen (toim.) 2015, 12.) Laajan teesin hyvä puoli on mielestäni kiinnostus kokemukseen: prekarisaatio herää ehkä enemmän eloon sitä todeksi elävien kokemuksissa ja tätä kautta saadaan aitoa ensikäden tietoa suoraan ihmisiltä.

Laajan teesin vahva kytkös poliittisuuteen on prekaarisuusiömiön ja sen tutkimisen ja ymmärtämisen kannalta kuitenkin mielestäni vähän kyseenalainen: Jo Weber (1919) korosti, että tieteen tulee olla arvovapaata. Jaottelen itse työni empiirisessä, artikkelianalyysivaiheessa

tutkittavat artikkelit karkeasti myös sen mukaan, ovatko ne poliittisesti kantaa ottavia vai eivät, mutta tutkijan roolissa tässä täytyy mielestäni olla varovainen ja tarkastella ilmiötä mieluummin itsessään, ainakin irrallaan omista vahvoista poliittisista kannanotoista. Pysin itse välttämään poliittista puolueellisuutta työssäni kautta linjan.

3 Tutkimusasetelma

Prekarisaation käsite, keskustelu sekä ymmärrys termin käytöstä vaikuttaa Suomessa olevan hiukan erilaista kuin mitä se kansainvälisellä tasolla on, toki Suomi on pieni maakin. Kirjoittelu prekaariuden ympärillä on ollut pirstaleista ja jollain tasolla analyttistä, mutta voidaanko näistä erillisistä palasista muodostaa minkäänlaista kokonaiskäsitystä? Gradussani keskityn rajauksen vuoksi tutkimaan erityisesti suomalaista prekaaridiskurssia. Kiinnostukseni taakse liittyy useita asioita, joista ehkä eniten ajassa leijuva ihmisten pettymys nykyisen työelämän epävarmuuteen ja arpapelin lailla eteneviin työuriin, meneillään olevat työelämän muutokset ja niiden kontekstit, ehkä pinnan alla ”muhiva” kapinahenki – kuinka paljon pompottelua ja epävarmuutta ihmiset sietävät ja mitä on seurauksena, jos eivät siedä? Euroopassa prekarisaatioilmiö on tunnustettu, mutta millä tavoin se näyttäytyy täällä meillä Suomessa? Minua kiinnostaa myös se, millä tavoin ja mihin keskittyen eri tutkijat prekarisaatiosta kirjoittavat. Prekarisaatio nähdään usein negatiivisena – löytyykö ilmiöstä jotain positiivista?

En lähde ennakoimaan tutkimustuloksiani tai tekemään hypoteeseja siitä mitä odotan vastaan tulevan, koska koko tutkimus perustuu siihen, minkälaisia löydöksiä aineistoa lukiessani ja pohtiessani tulen tekemään ja minkälaista luokittelua ja ymmärrystä saan muodostettua. Noudatan Pihlajan (2001) ohjetta siitä, että jos hypoteesia ei kykene perustelemaan esimerkiksi aiempien tutkimustulosten tai teorian avulla, niistä on viisainta luopua kokonaan. (Pihlaja 2001, 34.)

Uusitalo (1991) kirjoittaa tutkielman yhtenä kriteerinä olevan uutuusarvon; tutkielman on pyrittävä esittämään kohteestaan jotain uutta tai ennestään tunnettuja seikkoja uudessa valossa. (Uusitalo 1991, 113-114.) Prekarisaatiosta on kirjoitettu ja puhuttu 2000-luvulla jonkun verran; tutkimukseni osallistuu prekariaattikeskusteluun ja -tutkimukseen tuoden omalta osaltaan uutta näkökulmaa ja tietoa aiheesta. Koko ilmiötä maailmanlaajuisesti en pyri määrittelemään ja analysoimaan, vaan nimenomaan mitä aineistoksi valikoidusta kirjallisuudesta ja artikkeleista esiin nousevilla teemoilla tarkoitetaan Suomessa ja minkälaisia määrittelyjä asioille annetaan täällä meillä. Tutkimukseni tuloksia voidaan hyödyntää aiheeseen liittyvässä jatkotutkimuksessa.

3.1 Teoreettisen tutkimusotteen erityispiirteitä

Eri tutkimustyyppejä ryhmiteltäessä perustava jako tehdään empiirisen ja teoreettisen tutkimuksen välillä. Empiirisessä tutkimuksessa kohteena on jokin reaalimaailman ilmiö, josta hankitaan uutta tietoa jollakin systemaattisella tiedonhankintamenetelmällä. Teoreettisten tutkimusten kohteena taas ovat tieteenalan käsitteisiin, näkökulmiin tai teorioihin liittyvät ongelmat, ja tutkimusaineisto muodostuu näihin kysymyksiin kohdistuneesta aikaisemmasta tutkimuksesta. Rajanveto ei aina ole täysin selkeää; monissa teoreettisissa tutkimuksissa aineisto on usein ainakin toissijaisesti empiiristä. (Uusitalo 1991, 60.) Tutkimusaineiston koostuessa kirjallisuudesta ja kirjoitetusta sanasta voidaan puhua kyseessä olevan teoreettis-käsitteellinen tutkimus. Tutkimuksessani käytän niin sanottua valmista aineistoa, joka koostuu kirjallisuudesta ja artikkeleista. Työn alkuosassa ilmiöön perehdytään kirjallisuuskatsauksen kautta ja loppuosassa empiirisemmän artikkelimuodossa olevan prekaaridiskurssin näytteen kautta.

Teoreettinen tutkimus perustuu tutkimuskohteeseen perehtymiseen ajatusrakennelmien kautta. Teoreettisessa tutkimuksessa ei havainnoida tutkimuskohteita välittömästi tai kerätä erillistä empiiristä aineistoa, vaan kohteesta pyritään aiemman tutkimuskirjallisuuden pohjalta hahmottamaan käsitteellisiä malleja, selityksiä ja rakenteita.

(<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/teoreettinen-tutkimus>) Yleisesti ottaen teoreettiset tutkimukset voidaan jakaa esimerkiksi seuraaviin luokkiin: teoreettinen katsaus, käsiteanalyttinen tutkimus, olemassa olevan teorian modifiointi, uuden teorian kehittäminen.

(<http://www.mv.helsinki.fi/home/psaukkon/tutkielma/Tutkimusasetelma%202.html>)

Oma tutkimukseni liikkuu näistä tasoista aluksi ainakin kahdella ensimmäisellä, teoreettisen katsauksen sekä käsiteanalyttisen tutkimuksen tasolla. Tutkimuksen eli tässä tapauksessa oman ajatustyöni tuloksia havainnollistan kuvioissa pitkin matkaa kuvioissa I *Skenaario työn ja yhteiskuntarakenteen muutoskehityksestä* (s. 63) ja II *Prekarisaatio työn muutosten kannalta tarkasteltuna* (s. 64). Kuviossa III *Prekarisaation rattaat* (s.82) on esitettyä prekarisaatioon laajasti vaikuttavia taustaviitekehyksiä. Nämä ovat syntyneet kirjallisuuskatsauksen pohjalta.

Taulukossa IV (s. 86) olen jaotellut tutkimusartikkelit aluksi karkeasti. Taulukoissa V ja VI (s.89) esitän artikkeleista poimittujen käsitteiden toistuvuutta. Kaaviossa I *Prekarisaation kehä* (s. 93) on koko työn summa tiivistettynä eli olen ottanut huomioon myös artikkeleista saadun tiedon.

Teoreettisen tutkimuksen kolme kulminaatiopistettä ovat Kallion (2006) mukaan aineiston valikointi, argumentointi ja teorian kerrostumien ylittäminen. Näihin kolmeen on teoreettista tutkimusta laadittaessa kiinnitettävä erityistä huomiota. Tutkijan on myös kyettävä tekemään lukijalle näkyviksi tutkimuksen metodeihin, prosessiin, tulkintoihin, rajoitteisiin sekä arvioitavuuteen liittyvät seikat samalla tavoin kuin empiirisessä laadullisessa tutkimuksessa sekä kyettävä argumentoimaan näistä selkeästi. (Kallio 2006, 510.) Argumentoinnin merkitys korostuu Kallion (2006) mukaan teoreettisessa tutkimuksessa erityisesti siitä syystä, ettei tutkimuksen argumenttia ole mahdollista rakentaa ainakaan ensikäden empiirisen aineiston varaan tai toisaalta haudata argumentoinnin puutteita empiirisen aineiston alle. Retoriikka yhdistää toisiinsa kaikki kolme teoreettisen tutkimuksen kulminaatiopistettä; retorinen perustelu onkin välttämätöntä, kun argumentoidaan tutkimuksen keskeisiä valintoja. Merkittävä osa argumentoinnista tapahtuu retorisesti, koska valtaosa yhteiskuntatieteiden alan päättelystä on luonteeltaan muuta kuin matemaattista tai formaalia. Tutkijan merkittävin tehtävä onkin retoriikan keinoin vakuuttaa lukijaansa ja sillä tavoin rakentaa tutkimuksestaan uskottava. (Kallio 2006, 528.) Lisäksi kuten muussakin laadullisessa tutkimuksessa, myös teoreettisessa tutkimuksessa ainoa tapa edesauttaa objektiivisuuspyrkimystä on tehdä päättelyprosessista mahdollisimman avoin ja läpinäkyvä (Kallio 2006, 529).

3.2 Aikalaisdiagnoosi

Aikalaisdiagnoosi pyrkii vastaamaan kysymyksiin ”keitä me olemme?” ja ”mikä on tämä aika?” Tilaus aikalaisdiagnoosille syntyi Noron (2000) mukaan modernin murroksen myötä, kun yhteiskunnallisen kokemuksen ja odotushorisonttien välille muodostui ero. Esimerkkejä ovat Anthony Giddensin 1990-luvun tuotanto sekä Ulrich Beckin teoria riskiyhteiskunnasta. Sosiologisen teoreettisen tutkimuksen lajeista aikalaisdiagnoosin välitön yhteys empiiriseen tutkimukseen on selkeästi rajatuin. (Heiskala 2000, 207-208 & Noro 2000.)

Mielestäni puhe ja keskustelu prekarisaation ympärillä voidaan nähdä sosiologisesti aikalaisdiagnostisena. Työni on näin ollen luonteeltaan myös aikalaisdiagnostinen, määrittäen prekarisaatiokeskustelua ja prekarisaation ilmiötä.

3.3 Laadullinen teoreettinen tutkimus

Tutkimustyyppiltään tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustehtävä elää ja täsmentyy koko ajan; työ hakee muotoaan ja voi paljastua sellaistaikin, jota en alun perin ottanut lainkaan huomioon. (Pihlaja 2001, 26-27.) Logiikaltaan ja tutkimusprosessiltaan teoreettinen tutkimus ei poikkea oleellisesti laadullisesta empiirisestä tutkimuksesta. Teoreettisessa tutkimuksessa kysymyksenasettelu on esitettävä selkeästi, mutta sitä voidaan ja usein joudutaankin revisoimaan tutkimusprosessin edetessä. Laadullisen tutkimuksen ajatuksen mukaisesti myös teoreettinen tutkimus etenee hermeneuttisessa kehässä, jossa alkuperäinen ”tulkintaidea” tai ”esiymmärrys” tarkentuu ja muuntuu jokaisella askeleella. (Kallio 2006, 529.)

Omassa tutkimuksessani yhdistelen sekä teoreettisen että laadullisen tutkimuksen piirteitä. Kvalitatiivisessa, laadullisessa tutkimuksessa on mahdollista toteuttaa kahdenlaista käsitystä teorian luonteesta, teoriasta päämääränä sekä teoriasta välineenä. Teoria voi toimia välineenä, jonka avulla aineistosta rakennetaan tulkintoja ja jonka avulla tulkintoja on mahdollista esittää tieteellisessä muodossa. Toisaalta teoria voi olla itse tutkimuksen päämäärä, yksittäisistä havainnoista edetään yleiseen. (Eskola & Suoranta 2001, 83.) Tutkimukset, joiden aineisto rakentuu ensikäden kokemukseräisen aineiston varaan, ovat empiirisiä. Vastaavasti tutkimukset, jotka eivät sisällä ensikäden empiiristä aineistoa, ja joiden argumentaatio rakentuu enemmänkin ajattelun metodin eli tutkijan intuition, pohdinnan ja analyysin ja/tai synteessin tuloksena syntyneiden oivallusten varaan, voidaan luokitella ei-empiiriseksi teoreettiseksi tutkimuksiksi. (Kallio 2006, 520.)

3.4 Lomaketutkimusten ja tilastotiedon ongelmia

Sosiaalipoliitikko Juho Saari (2011) mainitsee toimittamassaan teoksessa *Hyvinvointi – Suomalaisen Yhteiskunnan Perusta* kyselyiden vastausprosenttien jatkuvan laskun muodostavan suuren varjon hyvinvointitutkimukselle. Tämä näkyy hänen mukaansa erityisesti koetun hyvinvoinnin tutkimuksen kohdalla. Suomessa, jossa vastausprosentit ovat perinteisesti olleet korkeita, ne ovat hänen mukaansa olennaisesti laskeneet 2000-luvulle tultaessa. Parikymmentä vuotta sitten postikyselyn vastausprosentit olivat tyypillisesti yli 60 prosentin luokkaa, mutta nyt ne ovat laskeneet 30-40 prosenttiin. Internet-pohjaisilla kyselyillä taas ei aina eri syistä johtuen tavoiteta varsinkaan heikossa asemassa olevien ryhmien jäseniä, jolloin saatu tulos ei vastaa todellisuutta. (Saari 2011, 72.)

Vaikka Saari puhuukin erityisesti kokemuksistaan hyvinvointitutkimuksen parissa, tämän pohjalta voisi ajatella, että sama prosentuaalinen lasku on havaittavissa lomaketutkimuksissa yleisemminkin. Ihmiset ovat ehkä kyllästyneitä ja väsyneitä vastaamaan monesti jäykiksi ja vanhanaikaiseksi koettuihin empiirisiin tutkimuksiin. Toisaalta työelämän ”irralliset”, prekaarit, saattavat myös olla niitä, jotka eivät vastaa työelämää koskeviin tutkimuksiin, samoin kuin hyvinvointia koskevissa tutkimuksissa huonosti voivien vastausprosentti eri tekijöistä johtuen voi olla heikko. Voisi kuvitella työelämän irrallisuuden tuottavan siitä kärsiville henkilöille myös vajetta heidän kokonaishyvinvointiinsa, mutta kuinka herkästi tämä edellä kerrotun valossa näkyy tutkimus- ja tilastotiedossa?

Voidaan kysyä, tavoitetaanko lomakekyselyillä ja tilastotiedolla alkuunkaan niitä ilmiöitä, joita prekaariin työelämään kuuluu? Kontula ja Jakonen (2008) väittävät rohkeasti, että ei tavoiteta. Heidän mukaansa empiirinen työelämän tutkimus ei tavoita niitä todellisia ja konkreettisia muutoksia, jotka työelämässä nykyisellään ovat arkipäivää. Jos prekarisaatiota ei tutkita, siitä ei heidän mukaansa myöskään synny sellaista tutkimustietoa, joka haastaisi instituutioita muutokseen. (Kontula & Jakonen, 2008.) Kontula & Jakonen eivät kuitenkaan selkeästi esitä parempaa tapaa, jolla prekarisaation koko todellisuus saadaan esiin. Tämä näkemys puolustaisi laajemman prekarisaatioteesin (Jokinen & Venäläinen 2015) asemaa suhteessa työelämäntutkijoiden suosimaan suppeampaan teesiin.

Suomalainen sosiologi Raija Julkunen (2006) toteaa Juho Saaren (2006) toimittamaan teokseen *Hyvinvointivaltio – Suomen mallia analysoimassa* kirjoittamassaan artikkelissa, etteivät

työvoimatutkimukset kykene tavoittamaan kaikkia uusia ilmiöitä ja että tilastot ovat ”zombeja” suhteessa nopeasti muuttuviin realiteetteihin; määrääikaisten työsuhteiden osuus kaikista voimassa olevista työsuhteista antaa vain haalean kuvan siitä, millä kaikilla tavoilla työnteko poikkeaa normalisoidun työn muodosta Ulrich Beckin käsitteenä lanseeraamaan fleksiibelis-pluraaliin suuntaan. (Julkunen 2006, 246-247.) Myös Guy Standing (2014) peräänkuuluttaa parempia tilastoja, jotka paljastavat kuinka paljon työtä todella tehdään. Hän kaipaa tilastoilta tietoa, kuinka paljon aikaa prekariaatti joutuu käyttämään painiessaan yhteiskunnan byrokraattisissa rakenteissa. (Standing 2014, 278.) Edelleen Kevin Doogan (2009) haluaa selvittää kuilua, joka retorisen ja tilastotiedon välillä on (s. 12, 18-19).

Tilastotiedon ehdotonta totuutta siis kritisoidaan usealla taholla. Teoreettista tutkimusotetta aiheeni ympärillä puoltaa myös Kontulan ja Jakosen (2008) havainto: ”Prekarisaation tutkimattomuus johtuu osittain siitä, että ilmiö ei taitu hankaluuksitta työelämän tutkimuksen perinteiseen empiiriseen tutkimukseen. Tilastoaineistot ovat hyödyllisiä silloin, kun pyritään kuvaamaan ilmiötä, jossa muutokset ovat määrällisiä, esimerkiksi helposti tilastoitava syntyvyyden kasvu. Sen sijaan niiden kautta on vaikea tavoittaa sellaista laadullista muutosta, jossa käsitteiden merkitys muuttuu, vanhat kategoriat ja jaottelut eivät enää toimi tai tutkimuskohde muuttuu nopeasti.” (Kontula & Jakonen, 2008.)

Myös Uusitalo (1991) kehottaa kriittisyyteen tilastotiedon käytössä, koska tilastot perustuvat viranomaisen keräämään aineistoon, ja monet tilastot kerätään ensisijaisesti hallinnollisia tarpeita silmällä pitäen. Vaikka tilastot tarjoavat runsaasti käyttökelpoista aineistoa, niillä on rajoituksensa, jotka tulee ottaa huomioon. (Uusitalo 1991, 95.) Omasta mielestäni tilastotiedolla on paikkansa ja siihen on voitava luottaa, mutta kriittinen näkökanta ja tilastotiedon läpäisevyys on myös syytä ottaa sitä tarkastellessa huomioon.

Edellä mainituista näkökulmista hain omassa työssäni perustelua sille, että en lähde nojaamaan kyselytutkimukseen tai tilastotietoon, vaan käsittelen nyt aihetta sekä kirjallisuuskatsauksen että artikkeleita tulkitsevan empiirisen otoksen kautta.

3.5 Tutkimusaineisto

Pohdin pitkään, millä tavoin saisin muodostettua sekä gradun vaatimustasoon että käytettävissä oleviin resursseihin sopivan tutkimusaineiston, samalla kuitenkin saaden kokoon riittävän kattavan aineiston. Työssäni käyn läpi laajahkosti erilaista kirjallisuutta aiheestani, ja lisäksi valikoin erilliset artikkelit lähempään tarkasteluun. Artikkeleissa päädyin rajaamaan aineistohakua kotimaiseen artikkelitietokantaan ARTO:n. ARTO sisältää myös sähköiseen Elektra-tietokantaan tallennetut artikkelit. Käytin hakusanoja prekaari ja prekariaatti katkaistuna eri tavoin. Tarkennettu haku toimi sanahakuna; tietokannoista haettiin artikkeleita, joissa edellä mainitut hakusanat esiintyvät joko yhdessä tai erikseen joko asiasanana, otsikossa tai tekstissä.

Löysin prekaariutta eri näkökulmista käsitteleviä suomenkielisiä artikkeleita viitisentoista, joista olen valikoinut lähempään tarkasteluun 11 artikkelia. Työni kokonaisuutena on laajahko kirjallisuuskatsaus, josta kuitenkin vielä tarkemman analyysin kohteena ovat seuraavat artikkelit tutkimusaineiston ominaisuudessa samalla toimien empiirisempänä tutkimuksen osiona.

Kriteerinä valintavaiheessa oli, että artikkelit eivät olleet täysin ”viihteenomaisesti” tai kevytmielisesti kirjoitettuja, vaan kirjoittajat ovat tutkijoita, jotka ovat työskennelleet tai muutoin käyneet tutkimuksellista pohdintaa aiheen ympärillä tai artikkeli muuten olennaisesti esittää jollain lailla kuvaa prekaariuden olemuksesta ja ilmiöstä. Sanoma- tai aikakauslehtiartikkeleita en ottanut tässä valinnassa mukaan.

TUTKIMUSARTIKKELIT:

1. Anttila, Anu-Hanna & Vasanen, Jussi (2009) Epätyypillisestä työsuhteesta epätyypillinen loma? Työelämän Tutkimus (7) 3, 166-181.
2. Halonen, Katri (2009) Kulttuurituottajat työn ja identiteettien markkinoilla. Työelämän Tutkimus (7) 3, 182-192.
3. Hirsiaho, Anu & Jokinen, Eeva & Jakonen, Mikko & Sorainen, Antu (2011) Julma arki. Tieteessä Tapahtuu 29 (8), 8-14.
4. Jakonen, Mikko (2014) Uusi työ ja prekarisaatio. Työn muutosten vaikutukset suomalaiseen hyvinvointivaltioon ja poliittiseen järjestäytymiseen. Tiede ja Edistys 39 (4), 287-320.

5. Järvinieniemi, Päivi (2014) Muuttuvat työvoiman käyttötavat ja työnteon muodot – onko sukupuolella merkitystä? *Työelämän Tutkimus* 12 (2) 2014, 173-183.
6. Könönen, Jukka (2012) Prekaari työvoima ja työn uudet hierarkiat metropolissa: ulkomaalaiset matalapalkkaisilla palvelualoilla. *Sosiologia* 49 (3), 190-205.
7. Lavaste, Saana & Raatikainen, Aulikki (2009) Prekaari haaste. *Meteli* 36 (5), 6-9.
8. Mannevuori, Mona (2011) Ja sit se työ tulis naiseksi? Prekaarit työmarkkinat ja sukupuoli. *Naistutkimus* 24 (4), 47-52.
9. Peltokoski Jukka (2012) Luokka luokkaa vastaan. *Niin & Näin* 19 (1), 98-101.
10. Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu (2012) Työn prekarisaatio ja kasautuva epävarmuus. *Hallinnon Tutkimus* 31 (3), 171-188.
11. Pyöriä, Pasi & Ojala Satu (2016) Prekaarin palkkatyön yleisyys: liioitellaanko työelämän epävarmuutta? *Sosiologia* 53 (1), 45-64.

Prekaarin termistön käyttö on helposti rönsyilevää ja sitä käytetään kirjavasti eri medioissa, mistä syystä näin parhaaksi rajata selkeän aineisto-otoksen. Tutkimuksen tavoitteena on analysoida artikkelien prekaaridiskurssia, lajitella erityyppistä keskustelua ensin teemoitellen ja tarkemmin sisältöä eritellen. Artikkelianalyysin tuloksia on esitetty taulukoissa IV, V ja IV (s.86-90). Lopuksi tiivistän aineistosta sisällön erittelyn ja sisällönanalyysin keinoin saamani vastaukset suomalaista prekaaridiskurssia kuvaavaksi kokonaisuudeksi Kaaviossa I *Prekarisaation kehä* (s. 93).

3.6 Kirjallisen tutkimusmateriaalin erityispiirteitä

Kirjalliseen materiaaliin tutustuminen tarkoittaa tietojen hankintaa kirjallisista lähteistä eli dokumenteista. (Järvinen & Järvinen 2011, 152.) Tietojen poimimisessa dokumenteista on kaksi erityistä asiaa, joihin tulee Järvisen & Järvisen (2011) mukaan kiinnittää huomiota. Dokumentteja ei ole tehty ensisijaisesti tutkimusta varten, vaan ne on usein tarkoitettu välittämään tietoa sinällään. Dokumentin laatimisen tarkoituksen selvittäminen auttaa arvioimaan siitä mahdollisesti poimittavien tietojen käyttökelpoisuutta eli kuinka validi ja reliaabeli dokumentin tieto on. On myös periaatteessa epävarmaa, kuvaavatko dokumentin tiedot todellisuutta; onko dokumentin laatimishetkellä vallinnut sellainen asiantila, mitä halutaan kuvata, vai onko dokumentti enemmänkin laatijansa ideaali tai unelma. (Järvinen & Järvinen 2011, 152.) Nämä asiat on syytä pitää mielessä, kun tutkimusaineistona toimivat kirjoitetut tuotokset.

3.7 Tutkimuksen keskeiset käsitteet sekä tutkimuskysymykset

Tutkimukseni keskeiset käsitteet ovat prekaari työ, prekarisaatio, prekariaatti, prekaari, diskurssi, laadullinen tutkimus, teoreettinen tutkimus, sisällönanalyysi ja laadullinen teoreettinen tutkimus.

Saukkonen mainitsee, että ”pohdittaessa teoreettisen tutkielman mahdollisuutta huomiota kannattaa kiinnittää erityisesti siihen, kuinka onnistutaan nousemaan ”teoreettisen selvityksen” yläpuolelle. Selvitysluontoisissa teoreettisissa töissä tulos jää yleensä olemassa olevan kirjallisuuden referoinniksi vailla tutkijan omaa luovaa panosta. Tässä mielessä teoreettisissakin töissä on hyvä olla jokin perusteltu tutkimusongelma, joka tutkimuksen avulla pystytään ratkaisemaan.”

(<http://www.mv.helsinki.fi/home/psaukkon/tutkielma/Tutkimusasetelma%202.html>)

Tutkimusongelmassani etsin vastausta siihen kysymykseen, minkälaisena suomalainen prekaaridiskurssi näyttäytyy tutkimusaineiston artikkeleissa. Tutkimusongelma voidaan tarkemmin pilkkoa näiden kysymysten ympärille:

Minkälainen prekarisaatiokeskustelun ja -ilmiön kokonaiskuva muodostuu tutkimusartikkelien ja teoreettisen katsauksen kokonaisuudesta? Minkälainen teoreettinen aihio kokonaisuudesta voidaan muodostaa? Millä tavoin artikkeleissa käsitellään prekarisaatioilmiötä? Minkälaista keskustelua artikkeleissa käydään?

4 Aiempi tutkimustieto

Olen etsinyt opinnäytetyötäni varten suomalaista aiempaa eri tavoin prekariaattiin kohdistuvaa tai muuten aihepiirissä liikkuvaa tutkimusta, ja havainnut että sitä on melko vähän. Löysin muutamia opinnäytetöitä, joissa joko termi prekaari tai prekariaatti esiintyy keskeisenä. Aihetta sivuavia väitöksiä löytyy pari. Ylipäätään suomenkielistä tutkimusta prekarisaatiosta melko vähän, joskin kirjoittelu on aivan viime vuosina lisääntynyt. Kaksi gradua, joita on esitelty alla, ovat uudehkoja, vuodelta 2015.

Laajennettaessa hakusanoja työelämän epävarmistumiseen ynnä muihin lähikäsitteisiin, kuten esimerkiksi uuteen työhön ja yleiseen työelämän epävarmistumiskehitykseen tutkimusta löytyy huomattavasti enemmän. Halusin kuitenkin keskittyä nimenomaan prekaariuteen ja prekariaattiin käsitteinä, ja mitä näillä haettuna vastaan tulee. Seuraavassa tiivistetysti vastaan tulleiden tutkimusten antia.

4.1 Suomalaista aiempaa tutkimusta prekaariuden aihepiirissä

4.1.1 Gradu

Haapala (2015) on tehnyt gradun Helsingin Yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan aiheenaan Joustava työ, epävarma elämä – Prekarisaatio 2000-luvun Suomessa. Tutkielmassa tarkastellaan prekarisaatiota, jonka piiriin Haapala määrittelee tutkielmassaan epätyypilliset työsuhteet ja niiden yleistymisen 2000-luvun Suomessa. Tutkielman tavoitteena on ymmärtää, millaisesta ja miten laajasta ilmiöstä prekarisaatiossa on kyse ja millaisia syy-seuraussuhteita sen taustalla on. (<http://hdl.handle.net/10138/155310> [viitattu 10.11.2015])

Tutkielma on muodoltaan aikalaisdiagnoosi ja se on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa pohditaan, millainen muutos työssä on tapahtunut ja miksi. Toisessa osassa selvitetään, keitä prekarisoituvat ovat sekä millaisia epävarmuuksia ja riskejä epätyypillinen työsuhde tuottaa. Kolmannessa osassa hahmotellaan, millaisia ratkaisuja prekariaatin kokemien epävarmuuksien ja

riskien vähentämiseksi on esitetty. Tutkimusaineistona toimivat muun muassa teollisuusyhteiskuntaa ja jälkiteollista yhteiskuntaa sekä kapitalismin muutoksia käsittelevä kirjallisuus, tuoreet työllisyystilastot sekä raportit, joissa on selvitetty epätyypillisten työsuhteiden erilaisia piirteitä, kuten sosiaaliturvan tasoa ja laajuutta. (<http://hdl.handle.net/10138/155310> [viitattu 10.11.2015])

Haapalan (2015) mukaan prekaari työ on anomalia teollisuusyhteiskunnan palkkatyöhön ja sen palkkatyönormiin nähden. Teollisuusyhteiskunta ja sen noudattama keynesiläisen hyvinvointikapitalismin malli loivat sekä suhteellisen yhdenmukaisen palkansaajayhteiskunnan että nykymuotoisen sosiaaliturvan ja käsityksen palkkatyöstä. 1900-luvun loppua kohden niin teollisuusyhteiskunta kuin keynesiläisyys alkoivat molemmat läpikäydä omaa kriisiään ja murrostaan, josta on kuoriutumassa jälkiteollinen yhteiskunta, jossa noudatetaan uusliberalistisen markkinatalousteorian mukaista globaalia ja joustavaa kapitalismia. (<http://hdl.handle.net/10138/155310> [viitattu 10.11.2015])

Jälkiteollisen yhteiskunnan kehittymisen ja talouden vapauttamisen myötä myös työn tarve ja luonne ovat määrittymässä uudelleen. Prekaarisuus tuottaa uudenlaisia riskejä ja epävarmuuksia etenkin toimeentulon osalta ja mahdollistaa uudenlaisen työntekijöiden kontrollin epävarmuutta tuottamalla, kasvattaa tulo- ja varallisuuseroja sekä vähentää työsuhteita koskevan lainsäädännön merkitystä. Sosiaaliturva ei ole läpikäynyt vastaavaa muutosta, vaan se noudattaa yhä teollisuusyhteiskunnan palkkatyönormia, jossa yksilö määrittyy selkeästi palkansaajaksi, yrittäjäksi tai työttömäksi. Prekariaatti tekee jälkiteolliselle yhteiskunnalle merkittäviä, työvoimaintensiivisiä töitä aineettoman ja luovan talouden, hoivan ja palveluiden saralla, joten prekariaatti on yhteiskunnallisen muutoksen keskiössä. Tämä synnyttää paineita prekariaatin epätasa-arvoisen työmarkkina-aseman tunnustamiseen, tulo- ja varallisuuserojen kaventamiseen, palkkatyönormista luopumiseen, sosiaaliturvan uudistamiseen sekä työn ja hyvinvoinnin uudelleenmäärittelyyn. (<http://hdl.handle.net/10138/155310> [viitattu 10.11.2015])

Haapalan työn hyvää antia oli mielestäni juuri tämä havainto siitä, että nykymuotoinen sosiaaliturvajärjestelmä ei kykene vaivatta tunnistamaan epätyypillisiä työn muotoja. Työn uusi muoto edellyttää teollisuusyhteiskunnan instituutioiden uudistamista tavalla, joka tukee prekaaria, jälkiteollista työtä. Tavoitteena ei tulisi olla elinikäisten työpaikkojen turvaaminen vaan yksilöiden autonomian kasvattaminen joustavilla, verkostomuotoisilla työmarkkinoilla.

Prekarisaatioon sisältyvät työn uudistumahdollisuudet eivät Haapalan (2015) mukaan voi kehittyä ilman prekariaatin aseman kehittämistä.

Tetri (2015) on tutkinut Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan Sosiaalitieteiden laitokselle tekemässään gradussa prekaarin palkkatyön vaikutuksia työtyytyväisyyteen ja elintasotytytyväisyyteen. Tutkimuksessa tarkastellaan prekarisaation vaikutusta työtytytyväisyyteen ja elintasotytytyväisyyteen palkansaajien keskuudessa. Prekarisaatio määritellään kahden eri ulottuvuuden kautta: prekaarin työsuhteen tai prekaarin kokemuksen kautta. Vastaaja määritellään prekaariksi, mikäli hänellä on joko prekaari työsuhde tai prekaari kokemus tai molemmat. Tutkimuksen aineistona käytetään Euroopan unionin elämänlaatuselvityksen Suomen aineistoa vuodelta 2012. Tutkimus on tutkimusotteeltaan kvantitatiivinen. Tutkimusmenetelminä käytetään logistista regressioanalyysiä ja varianssianalyysiä. (<http://hdl.handle.net/10138/153065> [viitattu 10.11.2015])

Tetri saa tutkimuksessaan mielenkiintoisia tuloksia ja tutkimusote on mielestäni hyvä huomioiden sekä kokemuksen, että varsinaisen työsuhteen laadun. Tutkimuksessa huomattiin, että erityisesti nuori ikä ja naissukupuoli näyttävät olevan yhteydessä prekaariuteen. Aineiston valossa ei kuitenkaan voida väittää, että prekarisaatio vaikuttaisi subjektiiviseen työtytytyväisyyteen tai elintasotytytyväisyyteen tilastollisesti merkitsevällä tavalla. Tutkimuksen valossa työtytytyväisyyttä selittävät pikemminkin korkea koulutus ja korkea ikä kuin prekarisaatio. Elintasotytytyväisyyttä tarkasteltaessa prekarisaatiota merkittävämpi tekijä näyttäisi olevan vastaajan koulutustausta. (<http://hdl.handle.net/10138/153065> [viitattu 10.11.2015])

4.1.2 Väitöksiä

Prekarisaation aiheita sivuavia väitöksiä on tehty Suomessa muutamia, esimerkiksi seuraavia: Sikke Leinikki (2009) on väitellyt Helsingin Yliopistossa aiheenaan Pelon ja toivon välissä: pätkätyöläisen urakerronta. Tutkimus kuvaa nimensä mukaisesti pätkätyöläisen kokemuksia omasta urastaan. (Leinikki 2009)

Leena Åkerblad (2014) on väitellyt Joensuun yliopistossa aiheenaan Epävarmuuden tuolla puolen: muuttuvat työmarkkinat ja prekaari toimijuus. (Åkerblad 2014)

Marjo-Riikka Ylhäinen (2015) on väitellyt Helsingin Yliopistossa aiheenaan Työoikeus ja prekaari yhteiskunta. Hänen työnsä käsittelee prekarisaation vaikutuksia erityisesti oikeustieteiden ja työoikeuden näkökulmasta; prekarisaation mukanaan tuomat muutokset ovat vaikuttaneet sekä yhteiskunnassa että tuotantoprosessissa ja saaneet aikaan kriittistä jännitettä työntekijän lakisuojaissa. Muutoksia on tapahtunut siinä, miten työ on organisoitu, mistä työ pääsääntöisesti koostuu sekä muodoissa, joissa työtä tehdään. Ylhäisen (2015) mukaan prekarisaation ilmiö tuo kriittisesti näkyviksi ne yhteiskunnan rajat, jotka näyttivät aiemmin olleen sekä ideaalisia että normaaleja. Työlakijärjestelmä nojaa vahvasti palkkatyön ideaalimalliin. Prekarisaation voidaan hänen mukaansa nähdä nykyisellään aiheuttavan vakavia ongelmia haavoittuvaan ja toisaalta jäykkään työlainsäädäntöön ja sen periaatteeseen suojata työntekijän oikeuksia. (<http://hdl.handle.net/10138/156579> [viitattu 10.11.2015])

4.1.3 Prekarisaatio Pohjois-Karjalassa

Prekarisaatio Pohjois-Karjalassa on Itä-Suomessa vuodesta 2009 eteenpäin joitain vuosia toiminut monitieteinen tutkimusprojekti ja monikeinoinen tutkimusryhmä, jonka lähtökohtana on omien sanojensa mukaan ”raivata paikallisesta maaperästä esiin globaalien yhteiskunnallisten muutosten jälkiä”. Teoksessaan ”Yrittäkää edes!” Prekarisaatio Pohjois-Karjalassa kirjoittajat tarkastelevat prekarisaatiota yrityksenä luoda yhteisiä rakenteita, säännönmukaisuutta ja vakautta elämään tilanteessa, jossa vanhat vakaat elämän takaavat rakenteet toimivat ennemminkin epävarmuuden lisäämisen kuin sen toimimisen välineinä. (2011, 8-9.)

Tutkimusryhmä keräsi pääasiallisen tutkimusaineistonsa kahden fokusryhmän avulla keväällä 2009. Ryhmät, joita tutkijat haastattelivat, kokoontuivat seitsemän kertaa ja kokoontumisissa oli läsnä kolmesta yhdeksään Pohjois-Karjalalaista osallistujaa. Ryhmissä käytiin läpi erilaisia teemoja, kuten työhistoria, Pohjois-Karjala, verkostot, sosiaalisuus ja asuminen, pakot ja valinnat, toimeentulo, palvelujärjestelmän toimivuus. Keskustelut tallennettiin digitaalisesti ja purettiin tekstimuotoon. Muu tutkimusaineisto muodostui siitä, mitä oli ”käsillä”. (2011, 12.) Saatua aineistoa käsitellään paikallisten ihmisten tuntemuksina prekarisaation vaikutuksesta elämäänsä. Työllisyyden suhteen Pohjois-Karjala on jo jonkin aikaa ollut vaativaa aluetta.

Koko kirja koostuu erillisistä artikkeleista, joissa prekarisaatiota käsitellään eri teemojen valossa. Tämän tutkimuksen anti jää mielestäni hiukan irralliseksi; erilaisia teemoja ja prekaariuden

olemusta kyllä tutkaillaan monelta kantilta. Kirja keskittyy voimakkaasti myös pelkästään Pohjois-Karjalan alueelle ja siellä toimimisen ehtoihin, joten mielestäni sitä ei voida yleistää koko Suomen alueelle.

4.1.4 Prekarisaatio ja affekti

Jokinen & Venäläinen (toim.) (2015) kirjoittavat prekarisaatiosta erityisesti affektien eli tunnekokemusten näkökulmasta jatkaen työtään edellisen Pohjois-Karjala-tutkimuksen (2011) jälkeen. Teoksessa Prekarisaatio ja affekti katsotaan ja koetellaan, minkälaisia prekarisaation esiin nostamat, kirjoittajakolmikon mukaan kärjistyneet ja pinnalle nousseet tunteet ovat. Kirjoittajat vertaavat prekarisaation ympärillä käytävää keskustelua sosiologi Deborah Gouldin (2010) kriittisiin näkökulmiin rationaalisuuden uudelleenarvioinnista, yhteiskunnallisen uusintamisen ja muutoksen suhteen uudelleenarvioinnista sekä tunnetyön merkityksen uudelleenarvioinnista ja ehdottavat prekaarin tutkimuskohteeksi prekaareja affekteja. Prekaarien affektien tutkimuksella saavutettaisiin kirjoittajien mukaan prekaarisuuden ydintä, sen tuntumieltä ja tunnesävyjä. (Jokinen & Venäläinen (toim.) 2015, 9-10.)

Kirjoittajat ovat teoretisoineet prekarisaation ilmiötä erottamalla siitä kahdenlaista prekarisaatioteesiä, jotka he nimeävät suppeaksi ja laajaksi prekarisaatioteesiksi. (Jokinen & Venäläinen (toim.) 2015, 12) Teesien sisällöstä tarkemmin graduni aiemmissa luvuissa 2.7.1 ja 2.7.2, s.23.

4.2 Esimerkkejä kansainvälisestä prekarisaation aihepiirin tutkimuksesta

Termit Precariat OR Precarity OR Precarious eri tavoin katkaistuina asiasanoina esiintyvät kansainvälisissä hauissa aivan eri mittakaavassa kuin meillä täällä Suomessa. Tilannetta kuvaavaa on jo se, että pelkästään ProQuest-haulla löytyy aihepiiristä helposti tuhansia hakutuloksia. ASSIA (Applied Social Sciences Index and Abstracts) tarjosi jo hakukenttävaiheessa runsaasti valmiita hakusanavaihtoehtoja, kuten esimerkiksi termin precarious kohdalla a precarious balance, precarious work, precarious life, precarious workers, precarious work, precarious worker, precarious labor, precarious employment, a precarious righteousness. Pelkästään jo näissä käsitteissä ja niiden sisällöissä olisi analysoitavaa ehkä jo yhden tutkimuksen verran itsessään.

Poimin ulkomaisista tutkimuksista kuitenkin esimerkiksi muutaman erityylisten tutkimuksen abstraktin. Haut on tehty ProQuestin Sociological Abstracts- ja Applied Social Sciences Index and Abstracts (ASSIA)- tietokannoista. Nopean katsauksen perusteella prekaariutta vaikuttaa käsiteltävän runsaasti ainakin Japanissa, Latinalaisessa Amerikassa sekä Britanniassa ja aihepiirit vaihtelevat ilmiön synnyn ja selittämisen kuvailusta eri prekaarityyppien kuvailuun.

Prekarisaation ilmiö vaikuttaa globaalilla tasolla olevan tutkimuksellisestikin aivan erilainen mitä se on vain Suomeen rajattuna. Globaalisti kaikille yhteisiä nimittäviä tekijöitä ovat uusliberalistinen talouspolitiikka ja yleinen elämän ja työn epävarmistumiskehitys, jonka ilmiöt maailmalla toki ovat eri mittakaavassa kuin meillä täällä.

4.2.1 Experienced New Hires, Employment Insecurity, and the Foreshadowing of the Precariat Workforce – Kokeneet uudet työntekijät, työn epävarmuus ja prekaarityövoiman enteet

Krista Sandstorm (2014) selvitti Minnesotan yliopiston väitöstutkimuksessaan miten jo kokeneet, mutta uudessa organisaatiossa uudet työntekijät selviävät uuden tulokkaan roolissaan ja sopeutuvat uuteen ympäristöön. Miten he oppivat työtään, ymmärtävät työpaikan kulttuuria, luovat omaa kommunikaatiotaan työpaikalla, tuloksena tehokas “in their own newcomer adjustment”, uuden tulokkaan mukautuminen uuteen porukkaan.

Sandstormin mukaan organisaatiot tukeutuvat yleisesti uusien työntekijöiden perehdyttämisohjelmiin sosialisoidakseen uudet työntekijät osaksi organisaatiokulttuuria. Ohjelmien myötä odotetaan, että uudet tulokkaat sopeutuvat tehokkaasti uuteen ympäristöönsä kehittäen organisaatioon sitoutumista, työtyytyväisyyttä, tehokkuutta ja lopulta halukkuutta jäädä osaksi organisaatiota. Näiden käytäntöjen lisäksi kirjallisuudessa usein ehdotetaan organisationaalisen sitoutuneisuuden kehittyvän parhaiten kohdistamalla huomiota uusiin tulokkaisiin. Sitoutumisen nähdään olevan riippuvaista uuden tulokkaan hyväksytyksi tuleminen kokemuksesta ja siitä, kuinka hänet on otettu mukaan uuteen ympäristöön. Tapaustutkimus paljasti strategioita, joita osallistujat käyttivät luodakseen kommunikaatiota työpaikallaan. Strategioiden huomattiin rakentuvan suhteisiin välittömien tiimin jäsenien ja vetäjien kanssa ja varmistavan tulokkaiden kyvykkyyden todistelua jo aikaisessa vaiheessa. Tutkimus liittyi prekarisaation aspektiin siten, että suurin osa tutkimukseen osallistujista koki epävarmuutta työsuhteessaan, mikä osoittautui tutkimuksessa näille henkilöille

päämotivaattoriksi rakentaa työyhteisössä tarvittavia suhteita ja osoittaa pätevyyttä tehtäviinsä. Tutkimuksen tulokset tukivat teoriaa siitä, että ne jotka kokevat epävarmuutta työpaikastaan, eivät myöskään voi kokea psykologista yhteisyyden tunnetta työssään. Toisaalta myös työntekijän sitoutuminen voi tällöin olla vain pintapuolista. (Sandstorm 2014)

4.2.2 Young precariat at the forefront: anti-nuclear rallies in post-Fukushima Japan – Nuoret prekaarit etujoukoissa: Ydinvoimavastaiset kokoontumiset Fukushimaa jälkeisessä Japanissa

Japani kärsi katastrofaalisen maanjäristyksen, tsunamin, 11.3.2011. Maanjäristys sekä samanaikainen ydinsäteilyvuoto Fukushimaa ydinvoimalasta tuhosi maan koillisosan sekä uhkasi koko maata säteilyriskillä. Kriisi pakotti maan tarkkailemaan asenteitaan energiapolitiikkaansa kohtaan ja ydinvoimavastainen liikehdintä laajeni. Aktivistien väitteet eivät rajoittuneet vain energiakysymyksiin: He vaativat pohjimmiltaan oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa ja ehdottivat vaihtoehtoisia elämäntapoja pelkästään talouteen keskittyvälle ajattelulle. Ydinvoimalat symboloivat taloudellista, aktivistien mielestä epäsuotuisaa kehitystä, joka on Japanissa jatkunut toisen maailmansodan jälkeen.

Akihiro Ogawa (2013) Aasian kulttuurintutkimukseen piiriin kuuluva tutkimus on etnografia, joka dokumentoi 60 000 kansalaisen Goodbye Nuclear Power Plants (Sayonara Genpatsu) -mielenosoitusta, joka pidettiin Tokiossa 19.9.2011, samoin kuin 15.10.2011 järjestettyä Occupy Tokyo -mielenosoitusta, pyrkien edustamaan mielenosoittajien ja osanottajien näkemyksiä. Ogawa edustaa nuorten prekaarien osanottajien ääntä. Ogawa näkee suurimman osan ydinvoimalavastaisista mielenosoittajista olleen prekaareja. Joukon nähdään yhteiskunnallisena ryhmänä syntyneen ja nousseen esiin Japanin uusliberaalin talouspolitiikan negatiivisena tuloksena. Tutkija esittää, että tämän väestöosan kasvava suuttumus voisi toimia laukaisualustana uudenlaiselle jälki-uusliberalistiselle politiikalle Fukushimaa jälkeisessä Japanissa.

Tutkija väittää, että väestöosan kasvava viha ja kiukku on syvimmiltään seurausta Japanin 2000-luvulla toteuttamista uusliberaaleista politiikoista, joka kulminoitui näihin maata ravisuttaneisiin katastrofeihin. (Ogawa 2013, 317-326.) Tässä tutkimuksessa käsitellään jo oletuksena mielenosoittajia ”prekaareina”, eli voi olettaa Japanissa termistön olevan vakiintunutta. Myös uusliberalistinen kehitys ja talous liitetään tässä yhteydessä kiinteästi prekarisaatioon.

4.2.3 In the Social Factory?: Immaterial Labour, Precariousness and Cultural Work – Sosiaalisessa tehtaassa? Immateriaalityö, prekariaattiliike ja kulttuurityö

Gill & Pratt (2008) keskittyvät artikkelissaan prekarisaatioon ja kulttuurityöhön. Artikkelin dialogissa nostetaan esille kolme keskeistä ideakokonaisuutta. Ensinnäkin itsenäisen marxilaisen "italialaisen laboratorion" tulokset, toiseksi aktivistien kirjoitukset prekarisaatiosta ja epävarmuudesta ja kolmanneksi kulttuurityöhön keskittyneen uuden empiirisen tutkimuksen tulokset aikana jolloin taiteilijat, suunnittelijat ja mediatyöläiset ovat muodostaneet uuden "luovan luokan", joita pidetään malliyrittäjinä. Artikkelin on jaettu kolmeen osaan. Alkupuolella esitellään autonomisen marxistisen perinteen mukaisia ideoita keskittyen työvoiman autonomiaan, informaatiokapitalismiin ja "seinättömään tehtaaseen" sekä avainkonsepteihin kuten immateriaalityöhön. Näiden ideoiden vaikutuksia prekariaattiliikkeeseen arvioidaan artikkelin toisessa osassa, jossa käsitellään muutamia sekä liikkeen sisä- että ulkopuolella keskustelua herättäneitä aiheita. Liike on usein käyttänyt kulttuurityöntekijöitä esimerkkinä tästä uudesta "prekariatista". Viimeisessä osiossa kulttuurityötä lähestytään empiirisen kirjallisuuden kautta, tutustuen ensin sen keskeisiin piirteisiin ja tuoden sen sitten aiemmin käsiteltyjen ideoiden joukkoon. Artikkelissa käsitellään myös useita aiheeseen liittyviä päällekkäisyyksiä ja kritiikkejä, painottaen erityisesti prekarisaation vaikutuksia, ajallisuutta, subjektiivisuutta ja solidaarisuutta. (Gill & Pratt 2008, 1-30.) Tämä artikkeli vaikutti edustavan suomalaisittain "laajaa prekarisaatioteesiä" (Jokinen & Venäläinen 2015)

4.2.4 On Our Way towards Precarization Society -- Analyzing Definitional Struggles around the Increasing Precarization of Working and Living Conditions – Matkamme prekaariyhteiskuntaan – Tulkinnallisten haasteiden analysointi edelleen prekarisoituissa työskentely- ja elinolosuhteissa

Sveitsiläisestä sosiologian aikakauslehdessä löytyi Marchartin (2010) artikkeli, jossa kirjoittaja lähestyy kahden diskurssianalyysin pohjalta prekarisaation käsitettä koskevia näkemuseroja: toisaalta prekarisaatio ilmiönä voidaan Marchartin mukaan rajata koskemaan hyvin pientä joukkoa ("alaluokka" tai "irrationaalinen prekariaatti"), toisaalta myönnetään, että prekarisaatioprosessit koskettavat kasvavassa määrin yhä suurempaa osaa yhteiskunnasta. Tämän havainnon perusteella artikkelissa luodaan typologia prekarisaation konsepteille ja suositellaan prekarisaatio-käsitteen kattavaa tulkintaa - kattava tulkinta eroaa sekä rajoittuneesta tulkinnasta (saksalainen "alaluokka"-keskustelu) sekä tyypillisestä laajennetusta tulkinnasta (esim. Castel & Dorre). Kattavaa tulkintaa

tukevat sosiaaliset teorit kuten säätelyteoria, governmentality-tutkimukset, Boltanskin & Chiapellon pragmaattinen sosiologia ja italialainen post-operaismo. Tutkijat esittävät saavansa edellämainituista teorioista tukea prekarisaation ilmiön ymmärtämiseen. Teorioiden vertailu tukee artikkelin pääteesiä: länsimaisia postfordistisia sosiaalisia rakenteita voidaan syystä kuvata prekarisaatioyhteiskuntina. (Marchart 2010) Tässä on ehkä myös viitteitä samantyyppiseen jaotteluun, mitä Suomessa Jokinen ja Venäläinen (2015) ovat tehneet.

4.2.5 A new model of social class? Findings from the BBC's Great British Class Survey experiment – Uusi sosiaalisen luokan malli? Tuloksia BBC:n toteuttamasta Ison-Britannian sosiaalisia luokkia käsitelleestä kyselytutkimuksesta

Savage ym (2013) kirjoittavat tutkimuksesta, jossa analysoitiin suurinta Yhdistyneissä kuningaskunnissa toteutettua sosiaalisia luokkia koskevaa kyselytutkimusta, BBC's 2011 Great British Class Survey -tutkimusta, johon vastasi internetissä yli 161 400 henkeä, sekä lisäksi kansallisesti edustavaa otantatutkimusta, jossa kysyttiin poikkeuksellisen yksityiskohtaisia kysymyksiä liittyen sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen pääomaan. Vanha National Statistics Socio-economic Classification (NS-SEC) -luokitusjärjestelmä jakaa ihmiset seitsemään yhteiskuntaluokkaan ammatin ja työllisyystilanteen mukaan. Siinä erotellaan toisistaan ennen kaikkea "työsopimuksen" pohjalta rutiininomaisia töitä tekevät ja "palvelusopimuksella" asiantuntija- tai johtotehtävissä työskentelevät. Tämä työhön perustuva luokitusjärjestelmä ei kuitenkaan ota riittävän kattavasti huomioon sosiaalisten ja kulttuuristen prosessien roolia luokkaerojen synnyssä. Savagen ym (2013) tutkimuksessa hyödynnettiin Latent Class Analysis (LCA) -menetelmää ja saatiin tulokseksi seitsemän eri luokkaa. "Eliitin" vauraus erottaa heidät keskiluokasta, teknisistä asiantuntijoista ja "uusvarakkaista" työläisistä. Luokkarakenteen alemmille tasoille, ikääntyvien perinteisten työväenluokan edustajien rinnalle sijoittuvat "prekariaatti", jolle on tyypillistä erittäin vähäinen varallisuus, sekä emergentit palvelualan työntekijät.

"We think that this new seven class model recognises both social polarisation in British society and class fragmentation in its middle layers, and will attract enormous interest from a wide social scientific community in offering an up-to-date multi-dimensional model of social class." (Savage et al 2013, 219-250)

Tekijöiden mielestä uusi luokkamalli kuvastaa hyvin brittiläisen yhteiskunnan polarisaatiota ja luokkien sirpaloitumista sen keskikerroksissa, ja he uskovat sen herättävän suurta mielenkiintoa ajantasaisena, moniulotteisena sosiaalisten luokkien mallina. (Savage et al 2013, 219-250) Tämä olisi erittäin mielenkiintoinen tutkimus perehtyä tarkemminkin.

4.3 Yhteenveto ulkomaisista tutkimusesimerkeistä

Edellä esitellyistä muutamasta tutkimusesimerkeistä saattoi jo havaita laajan kirjon, millä tavoin prekariaatti terminä ja aiheena kansainvälisellä tutkimuskentällä esiintyy. Keskustelu on erilaista kuin Suomen mittakaavassa ja aiheilla on kuten meilläkin, erilaisia ja eritasoisia sisältöjä, painotuksia, poliittisia vaikutteita ja intressejä. Myös suomentaminen on haastavaa johtuen ilmiön erilaisesta, kulttuuri- ja poliittissidonnaisesta ymmärtämisestä. Prekarisaatiota tutkitaan ja mielenkiintoisia avauksia on, kuten edellä mainittu Savagen ym (2013) Britanniassa uuden luokkatutkimuksen ja –jaottelun asteelle käytäntöön viety tutkimus – vanhan luokkarakenteen ei ole koettu riittävän ymmärtämään väestön uudenlaista jakautumista, johon kaikki edellä mainittu globaali muutoskehitys ehkä on yhtenä osasyynä.

5 Prekaarin teoreetikkoja ja muun kirjallisuuden katsaus

Seuraavassa esittelen aluksi kahden valikoimani prekariaatista laajemmin kirjoittavan teoreetikon, Kevin Dooganin sekä Guy Standingin ajatuksia. Heidän nimensä nousivat aineistoa etsiessäni useissa yhteyksissä esiin. Molempien kirjoituksissa on melko tuoretta annettavaa prekariaattikeskusteluun.

5.1 Kevin Doogan

Kevin Dooganin teos *New Capitalism – The Transformation of Work* (2009) liikkuu läheisesti prekaariuden aihepiirissä. Doogan (2009) tarkastelee meneillään olevaa sosiaalista muutosta kuten itse nimeää: ”through the lens of the labour market” - työmarkkinoiden lasien läpi. Ajankohtaiset teemat – globalisaatio, teknologinen muutos, uusi talous, eläke- ja väestölliset aikapommit, joustavuus ja perinteisesti työttömyys - kaikki nämä ovat aiheita Dooganin kriittiselle pohdinnalle. Doogan teoretisoi uutta kapitalismia, joka kätkee sisäänsä laajoja globaalin tason muutoksia taloudessa ja työssä. (Doogan 2009)

Doogan kuvaa uuden globaalin talouden salakavalasti ilmaantuneen keskuuteemme, ja tämä muutos on vaikuttanut huomattavasti elämäämme. Teknologisen muutoksen vauhti, multikansallisen pääoman liikkuvuus ja hyvinvointivaltion yksityistäminen yhdessä ovat luoneet prekaarimman maailman. Yritykset ulkoistavat, työt siirretään Kiinaan ja Intiaan, ja koko elämänmittaiset työsuhteet ja –urat samalla työnantajalla ovat historiaa. Doogan nimeää uudeksi kapitalismiksi sen kokonaisuuden, jota voidaan nimittää tulokseksi kaikista näistä muutoksista. Doogan ottaa *New Capitalism*- teoksessaan kantaa näihin laajalti hyväksyttyihin ajatuksiin ja aiheisiin työn muutoksesta esitellen eriteltyjä tutkimuksia ja analysoimalla viimeaikaista kehitystä Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Teosta höyryttää lukuisa joukko kuvioita ja taulukoita työllisyys- ja työttömyyskehityksistä Yhdysvaltojen, Kanadan ja Euroopan alueilta sekä muutama talouskehitystä kuvaava taulukko.

Teos etenee esiteollisen yhteiskuntarakenteen ajalta Uuden Kapitalismin aikakaudelle luoden kuvaa sosiaalisen muutoksen evoluutiosta; käsittelee teknologista muutosta, autonomisaatiota ja dematerialisaatiota; etenee globalisaatiokehityksen kautta teoretisoimaan työmarkkinoita, sivuaa joustavia työmarkkinoita ja tilapäisekonomiaa, pitkäaikaistyöttömyyttä ja uutta taloutta päättyen työn epävarmistumiseen, prekaariin työttömyyteen ja näiden myötä syntyneeseen laajamittaisempaan epävarmuuteen, jolle Doogan esittää ilmiöt yhteen kokoavan nimen: "The Spirit of New Capitalism". (Doogan 2009, 31.)

5.1.1 Epähumaania uusliberaalia kehitystä

Doogan väittää, että prekaarius ei ole luonnollinen seuraus tässä nopeasti muuttuvassa maailmassa, vaan sen sijaan tämänhetkiset epävarmuudet ovat seurausta toteutetuista uusliberaaleista politiikoista ja laajemmin sovellettuna kuva koko markkinavoimien toiminnasta. Suuryritykset pärjäävät tilanteessa, koska ne voivat resurssiensa turvin pysytellä edellä teknologisissa innovaatioissa muokkautuen jatkuvasti uuteen markkinatilanteeseen. Sama ei koske kuitenkaan pienempiä, haavoittuvia toimijoita. Doogan näkee tämän epähumaanina kehityksenä, ei suinkaan teollisen vallankumouksen automaattisena tuloksena. Kansallisvaltioiden tavoittamattomissa olevat globaalit voimat hallitsevat teollisen kehityksen rattaita ja muokkaavat yhteiskuntarakennetta sekä kansallisesti että kansainvälisesti, mikä johtaa Dooganin mukaan yhteiskuntien vieraantumiseen - "alien transformation of society". (Doogan 2009, 1.)

Rivien välistä voi lukea Dooganin kriittisen asenteen uusliberaaleja markkinavoimia vastaan. Hän ei kuitenkaan lähde suoralta kädeltä tuomitsemaan kehityskulkua tai esittämään miten asioiden täytyisi olla, vaan pyrkii vain avaamaan nykytilanteen taustoja ja syitä. Hän näkee edellä mainittuun tilanteeseen johtavan kehityskulun saaneen alkunsa jo yli 40 vuotta sitten; sosiaalinen muutos on edennyt kuin kertomuksen tavoin. Erityisesti tämä muutos ilmenee hänen mukaansa työn kentällä tapahtuneissa isoissa muutoksissa. (Doogan 2009, 2.)

5.1.2 Traditionaalisesta kapitalismista uuden kapitalismin aikaan

Doogan näkee välttämättömänä huomioida uusliberalismiksi nimetyn aatesuuntauksen puhuttaessa uuden kapitalismin ideologisesta sisällöstä. Uusliberalismin nousu 1970-luvulta

alkaen on ollut voimakkaasti vaikuttava tekijä uuden kapitalismin synnyssä. Monetarismin voittokulku, valtion muuttunut rooli sosiaalisten ja taloudellisten politiikkojen sääntelyssä ja tuottamisessa sekä markkinaehtoisuuden varjeleminen ovat kaikki siirtymää uuden kapitalismin aikaan. (Doogan 2009, 34.)

Doogan kytkee uuden kapitalismin termin muutoksiin, joita on tapahtunut sekä teknologisessa kehityksessä että institutionaalisessa sopeutumisessa. Dooganin mukaan johtavat ”sosiaalitiedemiehet” ja kommentaattorit ovat laajojen yhteiskunnallisten muutosten myötä viehtyneet uuden kapitalismin ajatuksesta. Toinen usein käytetty termi, tietotalous, poikkeaa uudesta kapitalismista siinä, että sillä on tarkoitettu enimmäkseen niitä spesifisiä talouden osia, jotka ovat kytköksissä teknologisiin innovaatioihin, kun taas uusi kapitalismi vaikuttaa laajemmin koko yhteiskuntaan ja sen toimintaan. (Doogan 2009, 2.)

5.1.3 Uuden kapitalismin henki – vaikutus työhön ja työelämään

Uuden kapitalismin sisällöt ovat abstrakteja – esimerkiksi tieto, innovaatiot, informationalismi ja verkostot ovat epämääräisiä ja utuisia käsitteitä. Uutta maailmaa luonnehditaan sen eteerisillä ominaisuuksilla, painottomuudella ja virtuaalisuudella. Muutosvoimat toimivat kuin aave – kun taas perinteisen kapitalismin tunnusmerkkejä olivat höyrykoneet, lentokoneet, autot ja suuret tehtaات; materiaaliset voimaa symboloivat, maskuliiniset asiat. Aiempi traditionaalinen kapitalismi oli käsinkosketeltavaa, uusi ei. (Doogan 2009, 6.) Erityiset ja laajat työn kentällä tapahtuneet muutokset – transformation of work – erottavat Dooganin mukaan uuden kapitalismin teollisen ajan traditionaalisesta kapitalismista (Doogan 2009, 2). Muutos uuden kapitalismin ajalle näkyy käytännössä siinä, että pääoman ja työväen suhteiden välit muotoillaan uudestaan, ja tilapäistalous valtaa alaa (Doogan 2009, 2).

Doogan esittää prekaariuden (alkuper. *precariousness*) olevan tämänhetkisen kapitalismin yksi tehokas vallankäytön ja dominoinnin muoto. (Doogan 2009, 193.) Hänen mukaansa työnantajan ja työntekijän välille on muodostunut uudenlaisia suhdemuotoja, jotka eivät pohjauu teollisen ajan yhteiskuntamalliin ja perinteisiin työntekijä-työnantajavelvoitteisiin ja -odotuksiin. Näitä uusia ”sopimuksia”, jos niitä sellaisiksi enää voidaan nimittää, luonnehtii suurempi epävarmuus ja prekaarius. (Doogan 2009, 194.)

5.1.4 Teknologinen muutos - autonomisaatio ja dematerialisaatio

Doogan näkee teknologisen muutoksen ja globalisaation seuraavan omaa logiikkaansa ja toimivan muusta riippumattomasti, eikä kaikkea näihin prosesseihin liittyvää voida vielä edes täysin ymmärtää. Doogan kuvailee uuden kapitalismin maailmaa abstraktiksi, painottomaksi. (Doogan 2009, 43.)

Teknologinen muutos on tuonut mukanaan niin sanotun tuottavuusparadoksin. Kun teknologian käyttö on tullut mukaan lähes kaikkiin työprosesseihin, sen vaikuttavuutta tuote- tai työprosesseissa ei ole täysin pystytty vertaamaan eri toimialojen ja tahojen kesken. Todisteita suorista muutoksista työprosesseissa tai jopa teknologian käytön lisääntymisestä aiheutuneessa työttömyydessä voidaan todeta esimerkiksi jonkun yrityksen tai toimialan sisällä, mutta laajemmin yleistysä ei Dooganin mukaan voida tehdä. Ei voida siis olla varmoja, onko teknologia todella parantanut tuottavuuttamme, kuten ennen sen räjähdysmäistä käytön lisääntymistä uumoiltiin. (Doogan 2009, 55.)

Dooganin kuvailuista tulee mielestäni hieman maailmanloppumainen kuva siitä, että teknologia ja ihmiset elävät täysin omaa elämäänsä erillään toisistaan ja ihminen jää teknologisen muutoksen jalkoihin tekniikan ottaessa ylivallan – Doogan toki itsekkin tunnustaa näkemyksensä epähumanista kehityksestä. Itse en haluaisi uskoa näin synkkiin lopputulemiin, vaan uskoa teknologian huiman kehityksen tuoda mukanaan myös uusia positiivisia mahdollisuuksia. Dooganin teoksessa myös on, vaikkakaan hän ei sitä suoralta kädeltä korosta, arvolutautuneisuutta.

5.1.5 Joustavat työmarkkinat ja tilapäistalous? – kasvavia aloja ja pysyviä työsuhteita

Doogan kuvaa nykypäivän työmarkkinoita sosiaalisen muutoksen näyttämönä teknologisen muutoksen ulostulolle, teollisen ja ammatillisen uudelleenmäärittelylle, sääntelyn purulle, joustavuudelle ja yksilöllistymiskehitykselle. Doogan esittää yleisen mielipiteen työmarkkinoista muuttuneen, eikä vain parempaan. Ihmisten mielestä asiat eivät ole niin kuin ne ennen olivat ja tulevaisuus on epävarmaa. Usein tämä ilmaistaan vastakkaisena aiemmalle pysyvälle, turvalliselle ja toiveikkaalle. (s. 143.)

Doogan esittelee lukuisia taulukoita, joissa esitellään erityisesti työsuhteiden kestoa USA:ssa sekä Euroopassa keskittyen pitkäaikaisten työsuhteiden määrän muutokseen ja työn pysyvyyteen. Doogan saa havainnoissaan esiin muun muassa sen paradoksin, että vaikka yleinen mielipide kritisoi pätikä- ja lyhytaikaisia työsuhteita, myös työntekijöiden sitoutuneisuudessa pitkäaikaisiin työsuhteisiin ja työnantajaan näkyy muutosta pienempään sitoutuneisuuden asteeseen päin. (Doogan 2009, 173-179.)

Doogan esittelee eräässä taulukossaan (Doogan 2009, 175, Table 7.5) eri aloilla tapahtuneita muutoksia ja pitkäaikaisia työsuhteita EU:ssa vuosien 1992-2002 välillä. Voimakkaasti kasvavia aloja ovat muun muassa hotelliala, sosiaali- ja terveysala, yksityiset kotitaloudet työnantajina sekä kiinteistöala- ja yrityspalvelut. Yhdysvalloissa vastaavia aloja ovat yrityspalvelut, koulutuspalvelut, viihde, sairaalat ja muut asiantuntijapalvelut, henkilökohtaiset palvelut ja sosiaalipalvelut. Näillä aloilla työllisyyden kasvu on voimakasta, ja niissä suositaan pitkäaikaisia työsuhteita. Alojen painopiste on muuttunut, ja perinteiset alat kuten kauppa, kuljetus, maatalous, tavaroiden valmistus ja tuotanto, automaatio ja korjaus työllistävät vähemmän, samoin julkinen hallinto, jota suppeutetaan. Toisaalta työelämä kaipaa huippuosajia ja –asiantuntijoita, ja toisaalta melko matalasti koulutettua palvelusektorin työvoimaa. Dooganin mukaan tilastollisesti ei voida todistaa, että työtä ei uusilla palvelualoilla (*new service industry jobs*) olisi tai että työsuhteet olisivat erityisen epävarmoja tai epävakaita. (Doogan 2009, 181.)

Dooganin havainnoista voi johtaa ajatusta työelämän entistä suuremmasta kahtiajakautumisesta hyvässä ei-prekaarissa asemassa olevien huippuosajien ja suorittavassa työssä olevien prekarisoituneiden työntekijöiden välille. Suomen oloissa tämän havainnon vahvistaminen vaatisi lisäselvitystä ja -tutkimusta. Mielenkiintoista on myös sosiaaliturvaan ja ay-liikkeeseen liittyvät aspektit suhteutettuna yllämainittuun.

Doogan jää itsekin pohtimaan työn pysyvyyden ja työn epävarmuuden paradoksia. Hänen mielestään on laajempia institutionaalisia ja ideologisia selityksiä, jotka paikallistavat koetun työn epävarmuuden laajempaan globalisaation kontekstiin ja hyvinvointivalttiollisten etujen supistuksiin, ja selittävät aikaan saadun prekaariuden kokemuksen, olemuksen – prekaariuden itsessään – olevan nykyisen kapitalismin vallankäytön muoto. (Doogan 2009, 193.)

Doogan jättää minusta turhaan huomiotta median osuuden uuden kapitalismin epävarmuuksien määrittelyssä; mielestäni media kuuluu yhtenä isona toimijana samaan kokonaisuuteen kuin työn muutos ja talouden muutos; media todennäköisesti voimistaa kaikkia ihmisten kokemuksia ja mahdollisesti tiettyyn ohjailtuunkin suuntaan huomattavasti.

Dooganin teoria ja visiot uudesta kapitalismista ovat jos eivät aivan synkän pessimistisiä, eivät myöskään millään tavoin positiivisia. Itseäni jäi mietityttämään, eikö kehityskulussa ole todellakaan havaittavissa mitään positiivista, verrattuna aiempaan vanhaan ja ei-abstraktiin kapitalismiin? Jos muutokset työssä ja taloudessa ovat niin laajamittaisia ja perustavanlaatuisia, luulisi uuteen kapitalismiin mahtuvan myös positiivisia vivahteita. Ehkä tässä ollaan toisaalta niin suuren muutoksen äärellä, että joku muu teoreetikko jatkaa ilmiön kehittelyä ja saadaan myös vaihtoehtoisia positiivisempia tulevaisuudenvisiona.

5.2 Guy Standing

Guy Standing (2014) ottaa teoksessaan *“The Precariat – The New Dangerous Class”* – kantaa prekariaatti-ilmiöön ja keskusteluun. The Precariat on vaikutusvaltainen avaus kasvavasta luokasta, jonka elämää määrittää epävarmuus ja vain vähän merkitystä antavasta työstä siirtyminen toiseen. Teoksessa varoitetaan, että prekariaatin nopea kasvu yhteiskunnassa tuottaa vaarallista epästabiiliutta. Sen sisäiset divisioonat ovat johtaneet siirtolaisten ja muiden haavoittuvaisten ryhmien orjuuttamiseen ja epäillään nousevan esiin poliittista ekstremismia. Guy Standing peräänkuuluttaa uudenlaista politiikkaa, jossa tulojako ja epävarmuus toimeentulosta muotoillaan uudestaan ja jonka progressiivisen strategian keskiössä ovat prekariaatin pelot ja aspiraatiot. (Standing 2014)

Standing esittää seurauksia ja uhkakuvia, joita kasvavan prekaarin työväestön ohessa laajempina yhteiskunnallisina seurauksina ilmiölle näkee. Hän kysyy viisi kysymystä: Mitä se on? Miksi meidän pitäisi välittää sen kasvusta? Miksi se on kasvamassa? Kuka siihen kuuluu? Ja viimeiseksi: *“Where is the precariat taking us?”* Standing väittää, että ellei prekariaattia ymmärretä, on vaarana kehityksen johtavan poliittisessa hälytystilassa olevaan yhteiskuntaan. Tätä Standing ei esitä ennustuksena, vaan häiritsevänä mahdollisuutena. (Standing 2014, 7.) Ei tarvitse kovin kaukaa

maalaila havaitakseen, että tämänkaltaista kehitystä voisi helposti nähdä olevan jo meneillään monessa maassa, myös tämän hetken poliittisessa Suomessa.

Standingin mukaan prekariaatin sisäiset jakaantumiset ovat johtaneet erityisesti siirtolaisten ja muiden haavoittuvaisten ryhmien mustamaalaamiseen ja jotkut epäilevät, että esiin nousee poliittista ääriliikehdintää. Standingin mukaan tämä voidaan välttää vain, jos prekariaatti voi itsessään tulla tunnustetuksi tehokkaalla toimijuudella varustetuksi yhteiskuntaluokaksi, saavuttamalla aseman, jossa se ryhmänä pystyy painostamaan yhteiskunnan muutosta enemmän sivistyneesti toimivaa yhteiskuntaa kohti. (Standing 2014, 10.)

Guy Standing peräänkuuluttaa uudenlaista politiikkaa, jossa nostetaan keskiöön uusjako ja tuloepävarmuus ja jonka progressiivisen strategian keskiössä ovat prekariaatin pelot ja toiveet. Hän esiintyy selkästi ”prekariaatin puolestapuhujana” ja vaikuttaa, että hän on ottanut tämän tehtävän jopa jonkunlaiseksi henkilökohtaiseksi missiökseen. Standing esiintyy jonkun verran myös mediassa ja kiertää aktiivisena luennoitsijana puhumassa aiheesta.

5.2.1 Prekariaatti nousee esiin 2000-luvun alussa

Prekaariiliikkeen synty paikannetaan Standingin kirjassa joukoksi tapahtumasarjoja 2000-luvulla. Standing mainitsee prekaarin liikehdinnän varsinaiseksi aluksi 1. toukokuuta 2001, jolloin 5000 ihmistä, pääosin opiskelijoita ja nuoria sosiaaliaktivisteja kokoontui Milanon keskustaan protestimarssiin. Neljän vuoden päästä, vuonna 2005 MayDay-protestimarssiksi nimetyn tapahtuman osallistujalukema oli noussut 50 000:n, joidenkin mukaan jopa 100 000:n osallistujaan. Japani oli tuolloin toiminnan erityinen keskus. Nämä mielenosoitukset jäivät historiaan globaalin prekariaatin ensimmäisinä ilmentyminä. (Standing 2014, 2.)

Standing esittää vuoden 2008 maailmanlaajuisen taloudellisen shokin tuoneen esiin globalisaation piilotetun todellisuuden. Tällöin voidaan nähdä prekarisaation laajemmin tulleen ihmisten ja valtavirran tietoisuuteen. Globaali hallinto painoi korkeatuloisia maita alas samalla kun se nosti matalatuloisia maita ylös ja tälle keinona on prekarisaatio riistettyine työntekijöineen. Standing on sitä mieltä, että ellei useimpien hallitusten viimeisen parin vuosikymmenen aikana tahallisesti

laiminlyötyjä epätasa-arvoisuuksia radikaalisti korjata, kipu ja seuraukset voivat räjähtää käsiin. (Standing 2014, 11.)

Standingin näkemyksen mukaan *“the economic institutions want a large precariat”* – laaja prekariaatti on taloudellisten instituutioiden ja taloudellisen valtaeliitin tilausta; tällä tarkoituksellisella järjestelyllä pidetään haluttua valta-asetelmaa yllä. Standing näkee prekariaatin yhtenäisenä luokkana, jonka elämää dominoi turvattomuus, epävarmuus, epäily ja nöyryytys. Prekariaatti on Standingin mukaan myös ensimmäinen luokka historiassa, jonka odotetaan kestävän työtä selkeästi alemmalla tasolla, mihin koulutus antaisi valmiudet. (Standing 2014, 7.) Tässä Standing on samoilla linjoilla kuin edellisessä luvussa Kevin Doogan (Doogan 2009).

5.2.2 Yhteinen identiteetti & kapina

Standing (2014) mainitsee teoksensa esipuheessa, että kaikkien uusien sosiaalisten liikkeiden ensimmäinen vaihe on tunne yhteisestä identiteetistä. Protestit ja reaktiot ovat ihmisten, jotka tietävät paremmin mitä vastaan he ovat kuin mitä varten he ovat. Prekariaatilla ei kuitenkaan ole selkää yhteistä näkemystä siitä, mitä ja ketä vastaan se taistelee; se tietää ainoastaan, mitä se ei halua. (Standing 2014, 3.)

Prekariaatti toimii primitiivisessä kapinahengessä. Standing (2014) näkee liikkeessä myös turhautumista ja kyllästymistä ammattiliittojen toimintaan ja aikaansaamattomuuteen. Nuoret eivät luota enää ammattiliittoihin työpaikkoja turvaavina tekijöinä ja Standing näkeekin ay-toiminnan auttamattoman vanhentuneena instituutiona. (Standing 2014, 2.)

Energiat, joita on valloillaan kortteleissa, kaduilla, nettikahviloihissa ja muissa julkisissa tiloissa ovat luoneet identiteetin, joka on muuttumassa sosiaaliseksi voimaksi. Standing kirjoittaa lähes ennustuksenomaisesti ja dramaattisesti tuskan ja anomian kasvavan, ja tulevan lisää ” raivon päiviä”. Vastapainoksi tälle ympäri maailmaa rakentuu energiaa prekariaatin ympärille; energiaa, jota sen vastavoiman, raha-valtaeliitin on vaikeaa hallita. (Standing 2014, 7.) Standing mainitsee EuroMayDay-tyyppisissä esiintuloissa olevan sekä ääriivasemmistolaista että äärioikeistolaista osallistujaryhmää – suurin osa prekariaatista ei kuitenkaan näihin näkyvimpiin ääripäihin kuulu (Standing 2014, 6).

Standing korostaa läpi teoksensa prekariaattia uhrina, mutta nostaa esiin sivulauseessa myös prekariaatin toisen puolen. Prekaarius voidaan nähdä myös vapautumisena – monet siihen pudonneet ovat etsimässä jotain parempaa, mitä teollinen yhteiskuntarakenne ja 1900-luvun työ tarjosi. Standing haluaisi siirtyä uhrien tai sankarien nimeämisestä johonkin muuhun. (Standing 2014, 10.)

5.2.3 Prekariaatin eri ryhmät; siirtolaiset, työ & aikapuristus

Standing esittelee teoksensa luvussa *”Who enters the precariat”* eri ihmisryhmiä, joita prekariaattiin voi kuulua. Jaotteluja on melko paljon: naiset, nuoret miehet, nuoret kaupunkinomadit, opiskelijat, eläkeläiset (sekä vanhuus- että muista syistä johtuvat), etniset vähemmistöryhmät, vammaiset sekä rikolliset. Johtopäätöksinä todetaan, että prekariaatti ei koostu samataustaisista ihmisistä, vaan sen sisällä on eri variaatioita eri tavoin painottuneine epävarmuuden asteineen ja asenteineen. (Standing 2014, 101-152.)

Siirtolaisia käsitellään kokonaan omassa luvussaan; tätä perustellaan sillä, että siirtolaiset muodostavat Standingin mukaan suurimman ja näkyvimmän osan maailman prekariaatista. Siirtolaiset ovat myös muodostumassa prekariaatin ”pääuhreiksi”; heitä syytetään usein omasta asemastaan, vaikka moni yrittää vain parantaa omaa elämäänsä niillä keinoin, joita saatavilla on. Standing ei käsittele siirtolaisia yhtenä ryhmänä, vaan löytää ryhmän sisältä monimuotoisuutta; pakolaisia ja turvapaikanhakijoita, tilapäis- ja kausisiirtolaisia, pitkäaikaisia siirtolaisia, dokumentoimattomia ja laittomia siirtolaisia, siirtolaisia kehittyvien maiden halpatyövoimana. (Standing 2014, 153-195.)

Työvoimaa, työtä ja työn ”aikapuristusta” tarkastellaan myös erillisenä kokonaisuutena. Standing tuo esiin mielestäni yhden tärkeän näkökulman, työ- ja vapaa-ajan rajojen häilymisen. (vrt. työ- ja ajankäyttötutkimus, Mirja Liikkasen haastattelu luvussa 7.3, s.55). Prekariaattiin kuuluvat joutuvat uhraamaan enemmän näitä rajoja joutuessaan esimerkiksi olemaan jatkuvasti valppaina mahdollisia työhälytyksiä varten, vaikka tilapäistyösuhteissa tai 0-työsopimuksissa. Työnantaja määrää, koska työhön lähtö tulee, prekariaatti on ulkoa määrittävän sanelun armoilla. (Standing 2014, 197-225.)

5.2.4 Anger, anomie, anxiety & alienation

Standing esittää prekariaatin kokevan seuraavaa neljää a-kirjaimella alkavaa olotilaa ja kokemusta: *Anger* (viha), *Anomie* (anomia), *Anxiety* (ahdistus) ja *Alienation* (vieraantuneisuus). (Standing 2014, 33.) Viha nousee turhautumisesta, joka johtuu merkityksellisen elämän saavuttamiseen tarvittavien reittien sulkeutumisesta. Prekaari elämä ei ole mielekästä ja suhteellisuuden tunne puuttuu. Anomia on passiivisuutta, jonka syntyperänä nähdään kokemus epätoivosta. Tilannetta ei Standingin mukaan kohenna poliitikkojen ja keskiluokkaisten kommentoijien mielipiteet prekariaatin laiskuudesta, päämäärätiedottomuudesta, sosiaalisesta vastuuttomuudesta ynnä muusta. Prekariaatti elää myös jatkuvan ahdistuksen tunteen kanssa; krooninen epävarmuus ja menettämisen pelko suhteessa jo saavuttamiinsa asioihin vaivaa prekaareja mieliä. Vieraantuneisuuden kokemus nousee siitä, että henkilö tiedostaa tekevänsä asioita ainoastaan toisia varten, tai toisten ehdoilla, ei omia tarkoituksiperiään seuraten. (Standing 2014, 33.)

Asiaa ei ehkä Suomessa ole kokemukseräisesti tutkittu, mutta ei ole vaikeaa kuvitella tällaisten tuntemusten olevan Suomessakin erilaisen tyytymättömyyden, vihapuheiden ja ääri- ja lieveilmiöiden taustalla. Huomionarvoista olisi mielestäni se potentiaali, mikä kaiken turhautumisen ja vihan takana on. Jäädäänkö seurauksia odottelemaan, vai olisiko järkevää yrittää valjastaa tätä potentiaalia käyttöön? Sosiologian tehtävänä on auttaa ymmärtämään ilmiötä, kun taas varsinaisten toimien tulisi olla enemmän sekä sosiaalipoliittisten että taloudellisten instituutioiden intresseinä.

5.2.5 Standingin ratkaisuja – Poliittinen Paratiisi

Standing otsikoi raflaavasti kirjan kaksi viimeistä lukua: *"Politics of inferno"* – helvetin politiikka ja *"Politics of paradise"* – paratiisin politiikka. Standing esittelee keinoja, joilla muutetaan nykyinen harjoitettu "tuhon politiikka" ja saavutetaan kaikille paremmat olosuhteet. Keinoksi hän esittää muun muassa seuraavia toimia: Kansalaisuuden takaaminen kaikille, myös muukalaisille osallisuus siihen yhtä oikeudenmukaiseksi, identiteettien eheyttäminen, koulutuksen pelastaminen, työn korostaminen työvoiman sijaan, täystyöllisyys, ammatillinen vapaus, työoikeuksien puolustaminen, työsuhteiden ehdollisuuden torjuminen. (Standing 2014, 270-312.) Taulukossa 2

(s.39) olen listannut kaikki Standingin esittämät toimet teoksen alkuperäiskielellä englanniksi ja olen nimennyt koosteen Standingin Poliittisen Paratiisin teeseiksi.

TAULUKKO I. *Standingin Poliittisen Paratiisin teesit (Standing 2014, 270-315.)*

Make denizenship fair
Recovering identities
Rescuing education
Work, not just labour
Full labour commodification
Occupational freedom
Work rights
Combating workfare and conditionality
Associational freedom: The precariat's agency
Reviving equality
A basic income
Redistributing security
Redistributing financial capital
Gaining control of time
Recovering the commons
Leisure grants

Standing päättää kirjansa vahvaan poliittiseen kannanottoon: Hänen mukaansa sillä aikaa, kun oikeisto ja oikeistovoittoinen keskusta puolustavat oikeuksiaan etuuksiinsa, vasemmalle kallistuva keskusta ja vasemmisto menettävät jalansijaansa. On vaarana menettää kokonaisen sukupolven uskottavuus politiikkaa kohtaan. Prekariaatti on uusi laaja luokka, joka korvaa perinteisen työväenluokan aseman. Standingin mukaan työväenluokan oikeuksia puolustettiin liian pitkään jo kehityksestä pois jäävien asioiden puolesta, väärillä keinoilla. Nyt entinen työväenluokka etsii uusia tapoja liittyä yhteen ja saada ääntään kuuluviin. Poliittisia kärjistymisiä ei voida välttää. (Standing 2014, 315.)

5.2.6 Standing & kritiikki

Standing vastaa kritiikkiin, jonka mukaan mitään erityistä muutosta entiseen ei ole tapahtunut, ja jonka mukaan prekariaatti ei ole mikään luokka. Kritisoijat vetoavat usein Marxiin ja Marxin kapitalismiin, joka kuitenkin on perustavanlaatuisessa muutoksessa. Globaali kapitalismi on perustavan laatusesti erilaista kuin kansallinen teollinen kapitalismi; Standingin mukaan on olemassa runsaasti todisteita sen osoittamiseen, kuinka työmarkkinasuhteet ja työaikajärjestelyt, sosiaalisen suojelun systeemit, sääntely ja uudelleenjako ovat kehittyneet globalisaation aikakaudella prosessissa luoden uutta luokkarakennetta, joka on kaukana yksinkertaistavasta jaottelusta kapitalistien ja työläisten välillä. (Standing 2014, 8 (preface).)

Standing mainitsee saaneensa kritiikkiä ydinteemoja ja väitteitä tukevan datan puutteesta. Hän mainitsee teoksensa pohjautuvan 20 vuoden empiiriselle tutkimustiedolle, jota on julkaistu artikkeleissa, oppikirjoissa ja raporteissa. Teoksensa hän on tarkoituksella halunnut tehdä narratiiviseen, kertovaan muotoon, laajalle lukijakunnalle. (Standing 2014, 9 (preface).) Hän ehkä tietoisella vastakkainasettelulla haluaa ravistella lukijaansa. Ydinsanoma on, että kaikki jatkoskenaariot ovat kuitenkin mahdollisia, mutta muutos kehitykseen on tultava.

5.2.7 Perustulo

Mainittakoon tässä yhteydessä vielä eräs artikkelilähde, jonka mukaan Standing (2015) ottaa kantaa nähden perustulon potentiaalisena vaihtoehtona ja parempana elvytyskeinona maailmantaloudelle. *”On taloudellisesti järkevämpää maksaa köyhille perustuloa kuin ostaa valtioiden velkakirjoja setelirahoituksella”*, sanoo professori Guy Standing. Standing ehdottaa perustulokeilua Euroopan köyhimpien alueiden asukkailla. Hänen näkemyksensä mukaan EKP ja Euroopan komissio voisivat ohjata osan määrälliseen helpottamiseen ja julkisiin investointeihin varatusta rahasta suoraan matalatuloisimmille alueille. Perustulolla olisi Standingin mukaan kolme myönteistä vaikutusta: se vähentäisi painetta lähteä siirtolaiseksi, lisäisi talouskasvua kasvattamalla kokonaiskysyntää ja vähentäisi epätasa-arvoa EU:n alueella. Lisäksi perustulo kasvattaisi kysyntää paikallisesti. (www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/3324521/sosiologi-perustulo-olisi-parempi-elvytyskeino [viitattu 17.9.2015])

Myös useat Piilaakson vaikuttajista, niin sanottu teknoeliitti on julkisesti ilmoittanut kannattavansa perustuloa. Perustulo vetoaa Piilaaksoon, koska se on yksinkertainen ja elegantti ratkaisu köyhyyteen ja byrokratiaan. Teknoeliitti näkee perustulossa mahdollisuuden sekä parantaa ihmisten hyvinvointia että ruokkia innovaatioita. Ajatuksena on, että kun ihmisillä on aikaa hörhöillä erilaisten projektien kanssa, he tuottavat pääomasijoittajien kannalta kiinnostavia asioita. Piilaakson libertaarit käyttävät perustuloa myös keppihevosena hyvinvointivaltiota vastaan. He haluaisivat leikata julkisista palveluista ja tulonsiirroista ja siirtää rahat ihmisille, jotka sitten maksaisivat palveluista itse. Liian matalan perustulon nähdään saattavan ihmiset loukkuun. Työnantajat voisivat leikata palkkoja perustuloon vedoten, eikä työntekijöillä olisi tulon mataluuden vuoksi muuta vaihtoehtoa kuin jatkaa töissä huonommalla palkalla. (<http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/ulkomaat/3305798/piilaakson-teknoeliitti-ajaa-perustuloa> [viitattu 17.9.2015])

En ota työssäni muuten kantaa perustuloon, mutta nämä näkemykset halusin mainita. On mielenkiintoista, että taloudellisen eliitin taholta ehdotetaan perustulon käyttöönottoa.

5.2.8 Seitsemän työhön liitettävää turvallisuuden muotoa

Standingin määritelmän mukaan prekariaatti koostuu ihmisistä, joilta puuttuu seitsemän työhön liitettävän turvallisuuden muotoa. Tämä jaottelu on lähtöisin sosiaalidemokraattien, työväenluokan puolueiden ja ammattiyhdistysliittojen esityslistasta työväenluokan sekä teollisen proletariaatin aseman parantamiseksi toisen maailmansodan jälkeen. (Standing 2014, 17.) Standing näkee prekariaatilla olevan vajetta näissä kaikissa muodoissa.

TAULUKKO II. *Guy Standing (17, 2014.) Seitsemän työhön liitettävää turvallisuuden muotoa.*

1 Labour market security – työmarkkinaturvallisuus	Riittävät tulonhankintamahdollisuudet: makrotasolla tämä tarkoittaa hallituksen sitoutuneisuutta täystyöllisyyden tavoitteluun
2 Employment security – työsuhteturva	Irtisanomissuoja, asetukset palkkaamiseen ja irtisanomiseen, sääntöjä noudattamattomien työnantajien

	määrääminen maksamaan koituneet kustannukset
3 Job security – työsuhdeturva	Kyky ja mahdollisuus pysyä kiinni työllisyydessä, estää taitojen laimentumista, lisätä mahdollisuuksia urakehitykseen aseman ja tulojen kannalta.
4 Work security – työturvallisuus	Suoja onnettomuuksia ja sairauksia vastaan, kuten esimerkiksi turvallisuus- ja terveysasetukset, työajan rajoitukset, tunnit epäsosiaalisina tai yksin työskentely, naisten yötyö, vahingonkorvaukset.
5 Skill reproduction security – taitojen uusintamisen turva	Mahdollisuus saada työssä käyttä, kehittää ja parantaa työelämää varten hankkimiansa taitoja sekä kouluttautua työssä.
6 Income security – turva toimeentulosta	Työ mahdollistaa toimeentulon ja siten turvan elämiseen, minimipalkan suoja, progressiivinen verotus.
7 Representation security – ilmaisun turva, oikeus järjestyä	Oikeus kuulua ammattiliittoon ja tarvittaessa järjestäytyä ja ajaa sekä ammatillisia että työhön liittyviä etuja ja oikeuksia, oikeus lakkoon.

Keskusteluissa modernin työn epävarmuuksista, listasta suurimman huomion saa työttömyysturva; pitkäaikaisten työsopimusten puute sekä suojattomuus työttömyyttä vastaan. (s. 18.) Sinänsä on mielenkiintoista ja huomioitavaa, että näitä toiveita ja vähimmäisvaatimuksia esitettiin toisen maailmansodan jälkeen eli vuosikymmeniä sitten; Standingin esityksen perusteella vaikuttaa siltä, että prekariaatti olisi huonommassa ja epävarmemmassa asemassa, kuin mitä teollisuuden työläiset olivat 2. maailmansodan jälkeen. Tämä on mielenkiintoinen, joskin aika ankea vertaus.

6 Yhteenveto Dooganin & Standingin teorioista

Talous, työelämä, ihmisyyden, työn merkityksellisyys ihmisen muun elämän järjestämisen kannalta ja lopulta viime kädessä yksittäinen ihminen, markkinatalouden pieni mikropisara, ovat sekä Standingin että Dooganin kiinnostuksen kohteita teoksissaan. Standing paikantaa prekarisaatiokehityksen alun 1970-luvulle, jolloin ajan ekonomistit saivat poliitikkojen huomion uusliberaalilla mallilla. Uusliberaalin mallin keskiössä oli markkinakilpailun kasvu ja riippumattomuus; kaiken täytyisi tapahtua kilpaillen, kilpailukyky maksimoiden ja sallia markkinoiden tunkeutuminen vapaasti kaikille ihmiselämän alueille. Standingin mukaan tulos tästä kehityskulusta on ollut globaalin prekariaatin synty. Standing näkee uusliberaaliuuden mukanaan tuomat asiat alkavana poliittisena hirviönä (= *incipient political monster*), joka täytyy estää ennen sen heräämistä henkiin (Standing 2014, 1.) Myös Doogan mainitsee uusliberaaliuuden mallin 1970-luvulta alkaen vaikuttavana tekijänä työn uuden järjestyksen (*the new work order*) syntyyn (Doogan 2009, 34).

EuroMayDay-paraatit vuonna 2006, tapahtuen ainakin 25 suuressa eurooppalaisessa kaupungissa ja Tokiossa, saaden median runsaan huomion, toivat prekariaatin kaikkien huulille. Molemmat sekä Doogan että Standing näkevät vuoden 2008 talouskriisin tärkeänä kulminaatiopisteenä prekarisaatiokehitykselle. Tämän kehittymisen jälkeen ilmiö on räjähtänyt ja alkanut merkittävästi voimistua suuryritysten yhä edelleen kiristäessä toimintaehtojaan ja pienen raha-valtaeliitin yhä enenevässä määrin alkaneen hallita maapalloa globaalilla tasolla. Kevin Doogan taloustieteilijänä painottaa ajatteluaan enemmän talouden toimintamuotojen ja talouden vaikutusten puolelle, kun taas Standing menee enemmän käytännön muutostoimien tasolle, joskaan taloutta ei sivuuta hänkään. Standing ei peittele poliittisia kannanottojaan, vaikka omaa poliittista suuntautumistaan hän ei suoranaisesti tuo esiin. Vuonna 2011 tapahtui Standingin (2014) mukaan runsaasti mellakoita eri puolilla maailmaa, jotka hän näkee linkittyvän prekarisaatiokehitykseen. Median uutisointia seuraten voi todeta, että mellakat ovat jatkuneet tuosta lähtien eri puolilla maailmaa. Kyseenalaista silti on, kuinka paljon uutisointia tapahtuu tahallisesti, talous- ja valtaeliitin käyttäen pelon lietsontaa aseenaan valta-asetelmien ylläpitoon.

Teokset liikkuvat lopulta hyvin samoissa aihepiireissä. Prekariaatin synty tiivistyy Standingin (2014) ja Dooganin (2009) mukaan kehämäiseen tapahtumasarjaan, jossa yhtenä vaikuttavana tekijänä on uusliberaali kehityskulku, vaikuttaen talouden ja markkinoiden toimintaan, vaikuttaen työmarkkinoihin ja työsuhteisiin, viimeisenä toimijaketjussa ihminen, tässä tapauksessa prekaari uhrin asemassa oleva yksilö. Kevin Doogan nimeää tämän koko ketjun lopputulemaksi uudenlaisen kapitalismin (*New capitalism*), joka on perustavanlaatuinen muutos koko kapitalistisessa tuotantojärjestelmässä (Doogan 2009). Standing ei niinkään esitä vastaavaa uudenlaista yhteiskuntateoreettista näkemystä, vaan ottaa enemmän poliittisesti kantaa herätellen lukijoitaan mahdollisiin kehityskulkuvaihtoehtoihin, joista voidaan vielä valita joko helvetti tai taivas.

Teosten aihepiireissä ollaan varsin laajojen yhteiskunta- ja taloustieteellisten kysymysten äärellä, jotka ovat maailmanlaajuisesti ajankohtaisia. Voisi ajatella, että Marx kääntyy haudassaan, mutta itse olin ilahtunut siitä, että löysin jotain, joka oikeasti pystyy kuvailemaan tämänhetkistä yhteiskuntakehityksen suuntaa. Yhteiskuntateoreettista jatkumoa klassikkojen tilalle, joiden teorit toki puolustavat paikkaansa, on kaivattu, jollekin uudelle on mielestäni ollut tilausta. Ehkä rautahäkki kuitenkin ei sulkeudu lopullisesti, kuten Marx pessimistisesti näki, vaan on toivoa, että siihen jää, tai syntyy, ihmisen mentävä aukko. Sekä Standing että Doogan peräänkuuluttavat epäsuotuisan kehityksen murtamiseksi erityisesti poliittisten toimien tärkeyttä.

Suomi ja Suomen tilanne tuntuu teosten globaaliin kontekstiin verrattuna hyvinkin pieneltä – luonnollisesti näissä teoksissa ei pienen Suomen maan tilannetta prekaariuskehityksen osalta erikseen analysoida. Molemmat kirjailijat keskittyvät tarkastelemaan prekaariuden ilmiötä globaalilla tasolla, nostaen esiin erillisiä maanosia, tai tiettyjä maita tai kaupunkeja joita ilmiö eri muotoineen on erityisesti ravistellut. Eurooppa, Kanada, Yhdysvallat, Kiina, Japani ja Italia muun muassa vilahtelevat tekstissä. (Doogan 2009 & Standing 2014) Se, mikä jää auki, ja yhteiskuntatieteilijänä ja sosiologina mietityttämään, mitä on edessä tämän jälkeen. Kumpikaan kirjoittajista ei mene tämän pidemmälle tulevaisuuteen. Tätä kysymystä haluan herätellä pohtimaan myös oman tutkimuksen myötä viitaten Suomen puitteissa käytävään keskusteluun.

Kirjoittajat eivät tarjoa suoranaisia ratkaisuja nykytilanteeseen, mutta omalta osaltaan haluavat ottaa osaa debattiin, samalla aika rohkeastikin ravistellen raha-valtaeliitin toimintaa. Perustuloa väläytellään yhtenä ratkaisuna ongelmiin. Itse epäilen, että perustulostakaan ei tähän asiaan

suoranaista ratkaisua löydy, vaan tarvitaan joku muutos, tapahtuma tai muutosten sarja, joka ravistelee kapitalistisia tuotantosuhteita voimallisesti ja ennen näkemättömästi. Uskon, että tuotantosuhteissa tulee jollain tasolla tapahtumaan merkittävä muutos, eikä valta ole enää automaattisesti perinteisesti sillä, jolla on eniten näennäistä, materiaalista pääomaa.

Ajattelen, että aihepiirit, joita sekä Standing että Doogankin käsittelevät, ovat väli- ja siirtymävaiheita kohti uudenlaista yhteiskuntaa, on se sitten uutta kapitalismia, kuten Doogan (2009) visioi, tai jotain muuta. Materiaalisen omistuksen arvotuksen heikkenemisestä raportoidaan jo, vaikka ilmiö on vielä marginaalista; on muodikasta asua esimerkiksi kapselikotelossa ja niin sanotussa ”miniasunnossa” ja myös minimoida omistamansa tavara. Vähemmän on enemmän. Mahdollisesti tällainen ajattelu- ja elämäntapa leviää laajemmaltikin ympäristökriisien ja ilmastomuutoksen pakottamana. Viimeaikaiset maailman tapahtumat pakolauskriiseineen ja levottomuuksineen sekoittavat omalta osaltaan kokonaisuutta.

Jos materian arvostus väheneekin, miten käy suhteen työhön? Onko työ kuitenkin edelleen tekijälleen pääoma, joka halutaan omistaa, vai millaiseksi ihmisen suhde työhön ja tuotantotekijöihin tulee muuttumaan? Palataanko antiikin ajan ihanteisiin joutilaisuudesta – samaan aikaan sosiaaliturvaa ollaan kuitenkin kiristämässä. Tulevaa kehitystä on vaikeaa, miltei mahdotonta ennakoida. Seuraavassa luvussa käsittelemme työelämän muutosta Suomen oloissa.

7 Työn muutoksen skenaarioita

Niin sanotussa tyypillisessä työsuhteessa olevalla on perinteisesti ajateltu olevan tietty taloudellinen turva ja varmuus, joka heijastuu myös muuhun elämään. Prekarisaation taas nähdään johtavan arkikokemuksessa usein työn, tulojen ja kokonaisvaltaisesti elämän hallinnan mahdollisuuksien heikentymiseen. Prekaari työ edellyttää tekijältään epävarmuuden sietokykyä ja jatkuvaa muutosvalmiutta. (Koivulaakso ym. 2010, 29.)

Prekaari työläinen voi pitää työtään mukavana; hänen ongelmansa ja huolensa alkavat vasta kun hän joutuu ajattelemaan esimerkiksi perhettään, asuntoaan, ylipäättään tulevaisuuttaan. Fordistinen työläinen sijoitti tulonsa kestokulutushyödykkeisiin, mutta prekarisoituneen työn olosuhteissa niin ei enää helposti tehdä. Myös kiinteä omaisuuden vähäisyys voi paradoksaalisesti tehdä työntekijöistä joustavia. (Vähämäki 2007, 260-263).

Prekarisaatioon liittyy myönteisiäkin ulottuvuuksia (Cronberg 2010, Koivulaakso ym 2010, Korhonen ym 2006, Standing 2014), kuten esimerkiksi palkkatyön ja siihen liittyvän kurivallan heikentyminen; monille epätyypillinen työ on myös oma valinta (Koivulaakso ym. 2010, 29). Palkkatyön taloudellisen ja yhteiskunnallisen merkityksen muutos ja sen alisteinen asema suhteessa finanssitalouteen ei kuitenkaan tee säännöllisestä palkkatyöstä yksittäiselle työntekijälle merkityksetöntä. Vähämäen (2008) mielestä tämä on muuttanut ja muuttaa ihmisten suhtautumista palkkatyöhön (Vähämäki 2007, 261.)

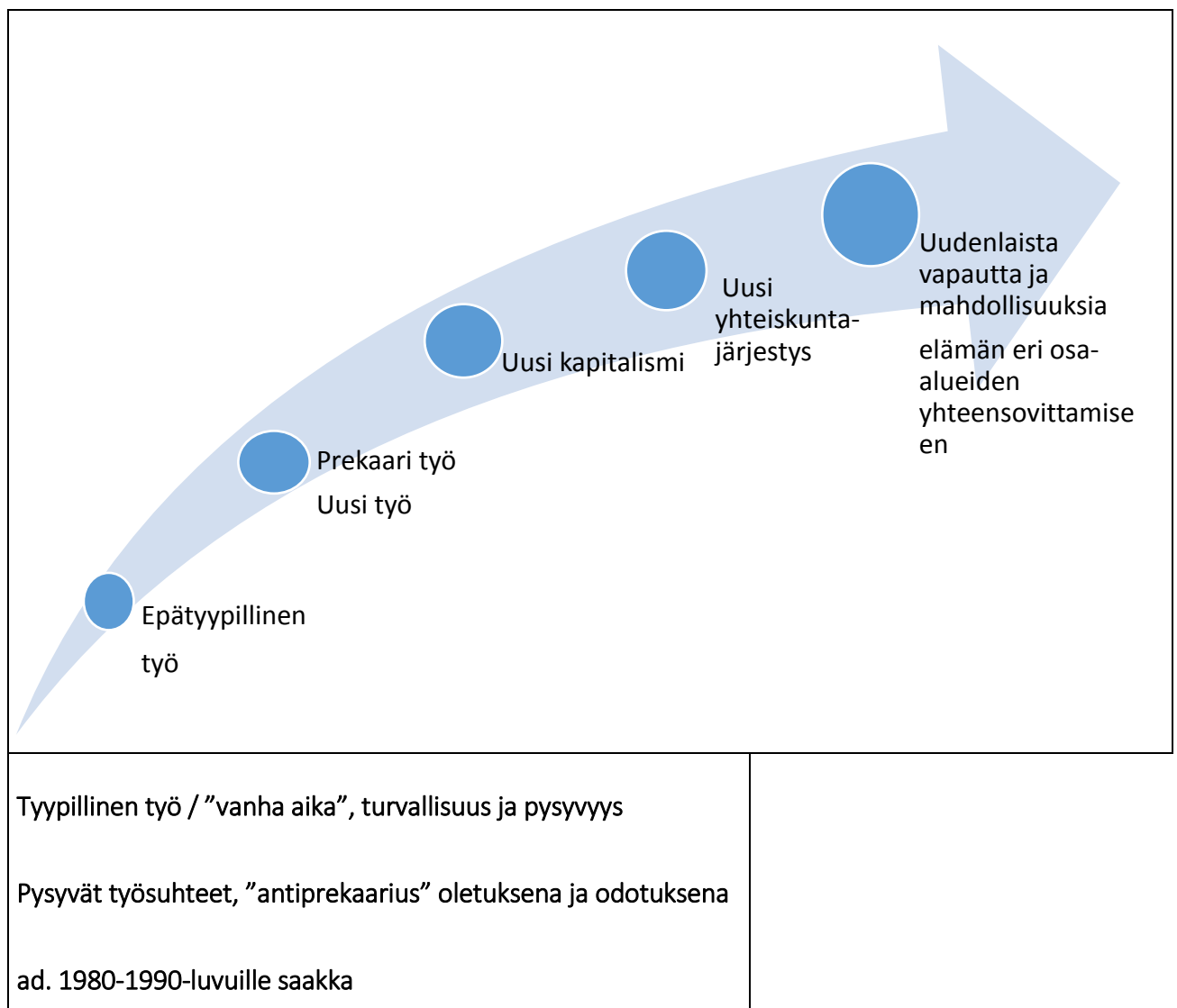
Osa saattaa kapinoida tavalla tai toisella, mutta prekaariutensa voi kantaa myös ylpeydellä – itse omat työolonsa määrittävä vapaaehtoinen ”prekaari” ei tällöin olekaan häviäjä, vaan voittaja. Cronberg mainitsee, että prekariaattia edustavat ovat tuoneet esille toimeentuloon ja sosiaaliturvaan liittyvien ongelmien lisäksi myös epätyypillisten työsuhteiden uudet vapautumisen mahdollisuudet (Cronberg 2010, 61).

”Epätyypillisen työn” luonteenpiirteet, kuten itsenäinen päätöksenteko, tukeutuminen ulkoisiin verkostoihin, ammatillinen riskinotto ja itsenäinen investointi omiin kykyihin saattavat alkaa kiinnostaa myös tyypillisessä työsuhteessa olevia. Vähämäen (2008, 262) mukaan myös

yritysorganisaatiot muuttuvat sillä tavoin, että ne pyrkivät antamaan tilaa yllämainituille elementeille. Prekarisaation voi siis nähdä vaikuttavan paitsi työväestön prekaariin osaan sitä alistavasti myös työnantajatahoon ja koko työelämään. Aiemmin työntekijän ja työnantajan välinen suhde ymmärrettiin epätasa-arvoiseksi suhteeksi, jossa työnantajalla oli vahva asema. Nykyään työntekijän ja työnantajan suhde on yhä useammin kaupallinen suhde ikään kuin kahden eri yrityksen välillä, mikä mahdollistaa myös suuremman vapauden suhteeseen. (Vähämäki 2007, 257.)

Myös Åkerblad (2011) tarjoaa teoksessa ”Yrittäkää edes!” Prekarisaatio Pohjois-Karjalassa myönteisemmän, vapauksia tarjoavan näkökulman prekarisaatioon. Åkerblad (2011) kirjoittaa ihmisten vapautuneen traditionaalisesta järjestyksestä ja siirtyneen jonkinlaisen ”vapaan toimijuuden” tilaan rakentamaan työuria, joiden käänteet riippuvat heidän omista valinnoistaan. Työmarkkinoiden vapaa toimijuus tarkoittaa Åkerbladin mukaan, että työntekijöiden täytyy itse päätellä, mitä heidän markkina-arvonsa säilyttäminen vaatii. (Åkerblad 2011, 19.)

Kuten edellä on esitetty, vapaammalla toimijuudella on positiiviset puolensa, mutta työntekijöille toimijuuden vapaus merkitsee samalla myös jatkuvan epävarmuuden kanssa elämistä ja loputonta eri vaihtoehtojen puntarointia. Mielestäni voisi olla mahdollista, että edellä esitettyjen kehityskulkujen ja työn muutoksen myötä avautuu myös uudenlaista, vapaampaa yhteiskuntajärjestystä, josta olen tehnyt mallinnuksen alla olevaan kuvioon. (Kuvio I, s.63.) Kuvio visualisoi mahdollista kehityskulkua induktiivisesta deduktiiviseen eli yksittäisemmästä ilmiöstä yleisempään.

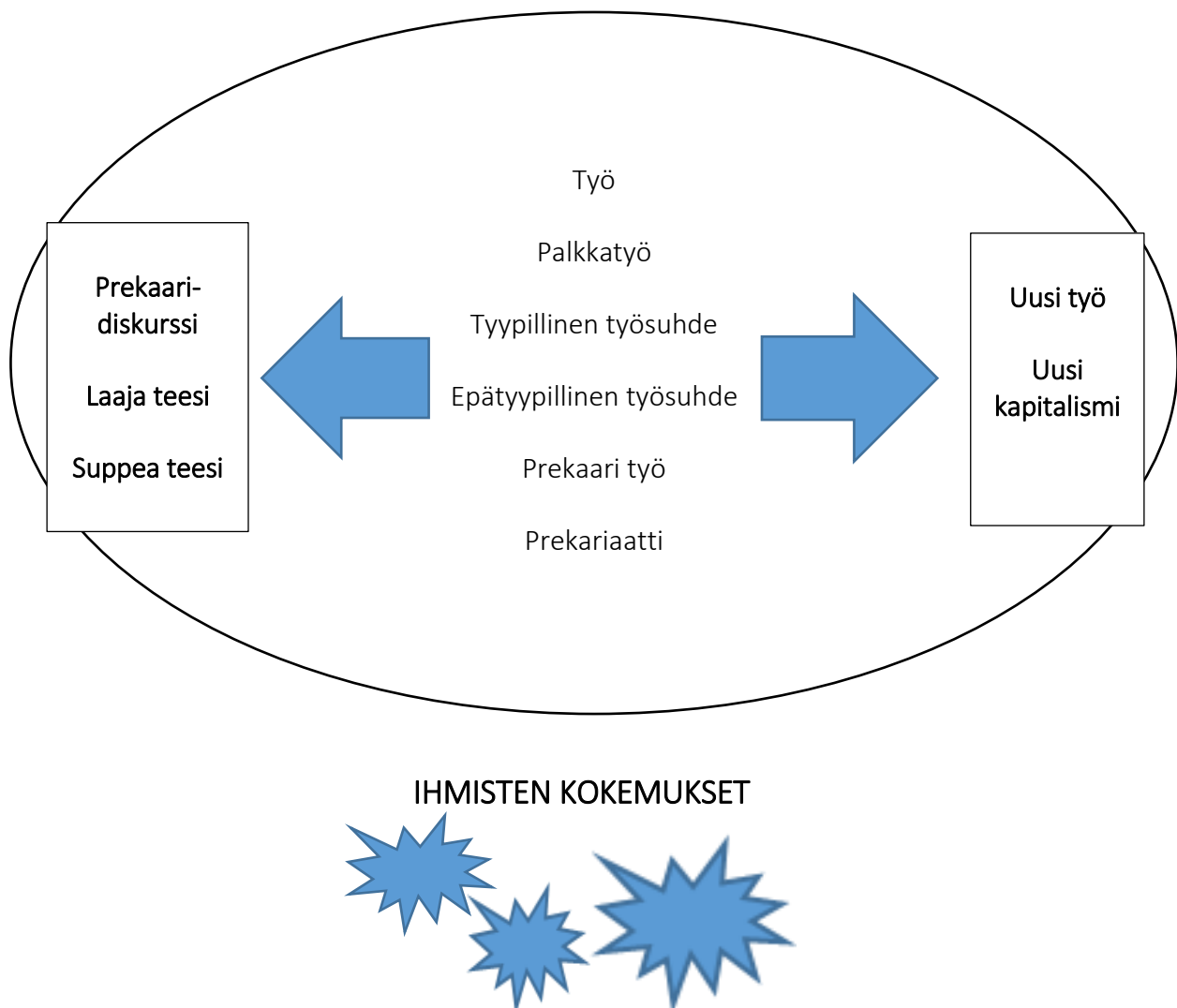
KUVIO I. Skenaario työn ja yhteiskuntarakenteen muutoskehityksestä

Skenaarion tarkoitus on riippumattomasti havainnollistaa kehitystä, jonka tulevaisuus on avoin. Fordistinen, perinteinen kapitalismi on kuvion ulkopuolella menneessä ajassa. Dooganin (2009) uusi kapitalismi voi olla myös välivaihe siirtymässä uudenlaiseen yhteiskuntajärjestykseen. Tämä on oma skenaarioni ja tulkintani kirjallisuuskatsauksen antaman kuvan pohjalta.

Kyseenalaista on, voivatko kaikki saavuttaa tällaista vai tuleeeko vapaus järjestää oma elämänsä parhaaksi katsomallaan tavalla olemaan vain harvojen etuoikeus. Voisi ajatella, että jo valmiiksi huonossa sosioekonomisessa asemassa pyristelevällä yksinhuoltajaäidillä olisi tässä skenaariossa mitään, mistä hän voisi hyötyä. Toisaalta jos suunnitelma perustulosta toteutuu, se voi antaa

vapaampia toiminnan mahdollisuuksia myös heikko-osaisemmille. Halusin korostaa positiivista muutosta, koska maalailtu kuva painottuu huomattavasti enemmän negatiiviseen päin.

Kuvioon II (alapuolella) olen havainnollistanut prekarisaatiota työn muutosten kannalta tarkasteltuna. Keskustelu prekarisaatiosta ja toisaalta uuden työn ja talouden määrittelyt ja käytännön todellisuus ovat erillään toisistaan. Se mitä tapahtuu toisaalla, uuden kapitalismin ja uuden työn määrittelyjen alla, voi olla jotain aivan muuta kuin se, miten prekaaridiskurssi asiaa esittää. Kuvion alla on kysymysmerkillä ihmisten omat kokemukset. Miten ihmisten ääni saadaan kuuluviin niin, että sekä prekariaattikeskustelu ja toisaalla uusi työ hyötyvät siitä?

KUVIO II. Prekarisaatio työn muutosten kannalta tarkasteltuna

8 Tilastonäkökulmia prekarisaatioon

Uusitalo (1991) kehottaa yleiskuvan luomiseksi selvittämään, millaisia ongelman kannalta relevantteja tilastoja tutkimusaiheesta on olemassa ja mitä ne kertovat (Uusitalo 1991, 95). Otan edellä kappaleessa 3.4 esitetystä kritiikistä huolimatta jonkin verran tilastonäkökulmaa mukaan työhöni, mutta en perusta omaa tutkimustani tilastotietoon sen ollessa enemmän laadullinen, teoreettinen tutkimus. Valintaani perustelen myös sillä, että keskityn tässä tutkimuksessa enemmän ilmiön analyysiin ja ymmärtämiseen sekä laajaan prekarisaatioteesiin (Jokinen & Venäläinen 2015), jolle ylipäätään on vaikeaa löytää riittävää näyttöä tilastoista.

Suomen Tilastokeskus on vuonna 2009 julkaissut laajan katsauksen suomalaiseen työelämään. Työelämän suurten muutosten vuosikymmenet- julkaisussa on pyritty Tilastokeskuksen työelämää ja –markkinoita kuvaavien tilastojen avulla luomaan kuva suomalaisen palkkatyöyhteiskunnan kehittymisestä pitkällä aikavälillä. (Pärnänen & Okkonen (toim.) 2009.) Viimeiset viisikymmentä vuotta ovat olleet täynnä suuria muutoksia, mikä on asettanut myös tilastoinnille uusia haasteita. 1990-luvun alun lama näyttäytyy Pärnäsen (2009) mukaan murroskohtana suomalaisessa työelämässä, oli kyse sitten työttömyydestä, työsuhteista, työoloista, työajoista tai tuottavuudesta. (Pärnänen 2009, 12.)

Tilastotieteilijät ovat joutuneet alkamaan kiinnittää huomiota ennen itsestään selviltä tuntuviin asioihin, kuten kuinka määritellä palkansaaaja, miten saada toimialaluokitus pysymään työmarkkinoiden muutoksen mukana tai miten operationalisoida työelämän laadulliset muutokset mitattaviksi ilmiöiksi. Työelämää kuvaavien tiedonkeruiden haasteina taas on, miten pitää huolta aikasarjoista ja ajallisesta vertailtavuudesta, samaan aikaan tunnistuen työelämän muutoksen suuntia, tuottaen ajankohtaisia, tämän päivän työelämää kuvaavia tunnuslukuja. (Pärnänen 2009, 12.)

Työvoimatutkimus, jota pidetään työmarkkinoista saatavan tiedon keskeisimpänä tietolähteenä, toteutettiin ensi kerran liki 60 vuotta sitten vuonna 1959. Työvoimatutkimus tuottaa yhteiskuntapoliittisesti tärkeää tietoa työllisyydestä ja työttömyydestä ja se on ollut olennainen

tietolähde seurattaessa työelämän muutoksia. Tutkimuksen sisältö on vuosien saatossa vaihdellut lähinnä tietosisällön laajentuessa kunkin ajan tietotarpeet huomioon ottaen, perussisällön säilyessä samana. Työvoimatutkimus on yksi harvoja kyselytutkimuksia, joita tehdään sekä jokaisessa EU-maissa että suuressa osassa maailman maista. (Pärnänen 2009, 7.)

Työolotutkimus taas on Tilastokeskuksen vuodesta 1977 lähtien tuottama laaja käyntihaastattelututkimus, jonka avulla seurataan työoloja ja niiden muutosta. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Työolotutkimus [verkkojulkaisu]. ISSN=2342-2874. 2013. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.10.2015]. http://www.stat.fi/til/tyoolot/2013/tyoolot_2013_2014-11-26_tie_001_fi.html.) Myös Tilastokeskuksen tuottama *Vapaa-aika- ja ajankäyttötutkimus* liittyy mielestäni läheisesti työelämän muutoksiin ja siten myös prekarisaatioon.

8.1 60 vuotta työvoimatutkimusta

Työvoimatutkimus toteutettiin ensi kerran liki 60 vuotta sitten, vuonna 1959. Työvoimatutkimus on koko tämän ajan tarjonnut tietoa työmarkkinoista; työvoimasta, työllisyydestä, työn puutteesta ja työtunneista. Työvoimatutkimuksen päätarkoituksena on ollut tarjota luotettavaa tietoa sekä työn puutteesta että siitä, kuinka moni ja miten osallistuu työmarkkinoille. Työvoimatutkimus on ollut olennainen tietolähde seurattaessa työmarkkinoiden muutosta. Tutkimuksen sisältö on vuosien saatossa vaihdellut; tietosisältö on laajentunut kunkin ajan tietotarpeet huomioiden. (Pärnänen 2009, 7.)

8.2 Tilastokeskuksen työolotutkimus

Työolotutkimusta on toistettu viiden-seitsemän vuoden välein alkaen vuonna 1977. Tilasto kuuluu Suomen viralliseen tilastoon, mutta ei Euroopan tilastojärjestelmään. Työolotutkimuksen aineistot käsittävät fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten työympäristökysymysten lisäksi tietoja töiden sisällöstä, työmarkkina-asemista, työehdoista, työhön kohdistuvista arvoista ja arvostuksista sekä työorganisaatiotason tekijöistä. Kerättävä perusaineisto on salassa pidettävää. Tilastokeskuksen käytettävissä olevista standardiluokituksista tilastossa käytetään ammattiluokituksia, toimialaluokituksia, sosioekonomisen aseman luokituksia, koulutusluokituksia ja alueluokituksia.

Tiedot kerätään henkilökohtaisilla käyntihaastatteluilta standardoitua lomaketta apuna käyttäen. Otos on saatu työvoimatutkimuksesta joko työlliset tai palkansaajat poimien. Kunakin tutkimuskertana haastatellaan 3000 - 6500 henkilöä. Työolotutkimusten kato on vaihdellut 8-22 prosenttiyksikköön. Tutkimusten aineistoja voidaan luovuttaa tutkimustarkoituksiin henkilötiedot poistaen. Asiasanoja tutkimuksessa ovat työaika, työelämä, työhyvinvointi, työn kuormittavuus, työolot, työsuhte, työterveys, tyytyväisyys sekä työyhteisöt. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Työolotutkimus [verkkajulkaisu]. ISSN=2342-2874. 2013. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.10.2015]. http://www.stat.fi/til/tyoolot/2013/tyoolot_2013_2014-11-26_tie_001_fi.html.)

8.2.1 Epävarmuuden ohella myönteisiä muutoksia

Tilastokeskuksen vuonna 2013 julkaistu työolotutkimus kertoo epävarmuuden kasvaneen merkittävästi suomalaisessa työelämässä viime vuosina. Samaan aikaan työoloissa on kuitenkin tapahtunut myös paljon myönteistä kehitystä, muun muassa työn arvostus on kasvanut.

Vuoden 2013 tutkimuksen mukaan viidennes palkansaajista kokee irtisanotuksi joutumisen uhkaa ja lähes joka neljäs pelkää lomautuksia. Useamman kuin joka neljännen työpaikalla on vähennetty väkeä edellisten kolmen vuoden aikana. Vastaavat osuudet eivät ole olleet näin korkeita yhdessäkään aiemmista työolotutkimuksista, joita Tilastokeskus on tehnyt vuodesta 1977 lähtien. 1990-luvun synkimmän laman aikana vastaavia tietoja ei kerätty, joten siltä ajalta ei ole vastaavaa vertailupohjaa.

Epävarmuus ja työn niukkuus nähdään vuoden 2013 tutkimuksessa lisäävän työn arvostusta. Ansiotyö koetaan erittäin tärkeäksi elämänalueeksi yleisemmin kuin viisi vuotta aiemmin. Tyytyväisyys nykyiseen työhön ylipäänsä sekä työn eri osatekijöihin on kasvanut selvästi vuodesta 2008. Erityisesti on kohentunut palkansaajien tyytyväisyys työpaikan sosiaalisiin suhteisiin ja esimiehen johtamistapaan. Työpaikan sosiaalisten suhteiden lujittuminen sekä työpaikan ilmapiirin kokeminen avoimeksi ja kannustavaksi nousevat esiin myös monissa muissa työolotutkimuksen eri mittareissa. Kiireen kokemus on myös jossain määrin hellittänyt.

Kansainvälisessä vertailussa Suomi erottuu edelleen edukseen työyhteisöjen matalien hierarkioiden, tietotekniikan soveltamisen ja tiimityön yleisyyden suhteen. Suomessa työntekijät pitävät myös mahdollisuuksiaan kehittyä työssä, kouluttautua ja vaikuttaa työtehtäviin parempina

kuin työntekijät muissa Euroopan maissa. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Työolotutkimus [verkkojulkaisu]. ISSN=2342-2874. 2013. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.10.2015]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/tyoolot/2013/tyoolot_2013_2014-11-26_tie_001_fi.html)

8.3 Vapaa-aikatutkimuksen ja ajankäyttötutkimuksen näkökulma

Selvitellessäni erilaisia graduni aihepiiriin liittyviä tilastotietoja kiinnitin huomiota tutkimuksiin ja tilastoihin ihmisten vapaa-ajanviettoon ja ajankäyttöön liittyen. Otin sähköpostitse yhteyttä Tilastokeskuksen kulttuurin ja ajankäytön, väestö- ja sosiaalitilastojen alueen tutkimuspäällikköön Mirja Liikkaseen tiedustellakseni vapaa-aika- sekä ajankäyttötutkimusten seuraavia toteutusajankohtia. Kumpakaan, sekä vapaa-aika- että ajankäyttötutkimusta on tehty noin 10 vuoden välein. Liikkanen ei osannut sanoa tutkimusten toteutuksen seuraavaa ajankohtaa; Tilastokeskuksen omien suunnitelmien mukaan seuraava vapaa-aikatutkimuksen keräysajankohta voisi olla syksy 2017, mutta asiasta ei ole tehty Tilastokeskuksen tasolla mitään päätöstä. Alustavissa suunnitelmissa ajankäyttötutkimusaineiston seuraava keräysvuosi olisi välillä 2020-2022. On mielenkiintoista, miksi näihin tutkimuksiin tulee näin pitkä viive. Itse ajattelen, että ne antaisivat erinomaista täydentävää kuvaa suoraan työhön liittyviin tutkimuksiin ja tilastoihin - miten esimerkiksi työn ja vapaa-ajan arvostuksen suhde on viime aikoina muuttunut? (Sähköpostikirjeenvaihto välillä 18.6.2015 - 29.6.2015. Mirja Liikkanen.)

Liikkanen sanoi tutkimusten harvan toteutuksen johtuvan niiden suurista kustannuksista. Molemmat ovat Liikkasen mukaan kalliita käyntihaastatteluin tehtäviä tutkimuksia. 1990-luvun puolesta välistä lähtien Suomen liityttyä Euroopan Unioniin tilanne on Tilastokeskuksen asiantuntijänäkökulmasta käsin entisestään vaikeutunut. Nykyään yhä suurempi osa Tilastokeskuksen haastattelututkimuksista tehdään EU- lainsäädännön mukaisesti ja perusteella. EU-lainsäädännön ulkopuolisiin, kansallisiin tutkimuksiin on Tilastokeskuksen budjetista ollut yhä vaikeampi irrottaa rahoitusta budjettiin tehtyjen isojen leikkausten takia. Tavoitteeksi onkin muodostunut hankkia tiedonkeruukustannusten kattamiseen ulkopuolista rahoitusta, mutta valtion budjetin yleinen leikkauslinja on suuresti vaikeuttanut myös ulkopuolisen julkisen rahoituksen saamista. (Sähköpostikirjeenvaihto välillä 18.6.2015 - 29.6.2015. Mirja Liikkanen.)

Liikkanen ilmaisi olevansa kanssani samaa mieltä, että tutkimusrahoitustarve tämän tyyppiseen tietoon on suuri. Muuten on vaarana, että kokonaiskuva ihmisten ajankäyttöön­sä liittävi­stä

asioista ja mahdollisista muutoksista suhteessa työelämään ja työhön käytettyyn aikaan jää ohueksi ja, halutun, jopa tilatunlaiseksi. Tilastokeskus ei ole enää suomalainen, riippumaton toimielin johtuen EU-rahoituksesta. Tämähän tarkoittaa sitä, että sen tyyppistä tietoa saamme, mitä rahoitetaan. Tällainen tieto puoltaa kappaleessa 3.4 esittämäni Julkusen (2006), Kontulan & Jakosen (2008), Saaren (2011), Standingin (2014) sekä Uusitalon (1991) kritiikkiä tilastotiedon absoluuttista totuusarvoa kohtaan. Tilastotietoon täytyy edelleen voida luottaa yleisenä suunnan antajana, mutta lisäksi tarvitaan myös muunlaista tietoa. (Sähköpostikirjeenvaihto välillä 18.6.2015 - 29.6.2015. Mirja Liikkanen.)

8.4 Yhteenveto

Guy Standing (2014) peräänkuulutti tilastoja, jotka paljastaisivat, kuinka paljon työtä todella tehdään. Hän kaipaa tilastoilta tietoa, kuinka paljon aikaa prekariaatti joutuu käyttämään painiessaan yhteiskunnan byrokraattisissa rakenteissa. (Standing 2014, 278.) Tällaista, kenties kokemusperäistä tietoa, ei taida yksikään tilasto tällä hetkellä tarjota. Taulukossa III (alla) on koottuna esimerkkejä Tilastokeskuksen tuottamista tutkimuksista, joilla on yhtymäkohtia prekarisaation ilmiöön.

TAULUKKO III. *Tilastokeskuksen tutkimuksia (www.stat.fi)*

Tutkimus	Toteutustiheys	Toteutustapa	Tarkoitus
Työvoimatutkimus	Säännöllisesti, aloitettu vuonna 1959 Vuodesta 1966 toteutettu seitsemän vuoden välein	Kyselytutkimus	Tuottaa yhteiskuntapoliittisesti tärkeää tietoa työllisyydestä, työttömyydestä ja työelämän muutoksista
Työolotutkimus	Säännöllisesti 5-7 vuoden välein, aloitettu vuonna 1977	Käyntihaastattelu	Selvittää työoloja ja niiden muutosta
Vapaa-aikatutkimus	Toteutettu noin 10 vuoden välein, nyt harventunut. Seuraava toteutus syksy 2017?	Käyntihaastattelu	Tuottaa tietoa ihmisten vapaa-ajan käytöstä, arvostuksista ja muutoksista

Ajankäyttötutkimus	Toteutettu noin 10 vuoden välein, nyt harventunut. Seuraava toteutus 2020-2022?	Käyntihaastattelu	Tuottaa tietoa ihmisten ajankäytöstä, arvostuksista ja muutoksista
--------------------	---	-------------------	--

Tilastokeskuksessa pyritään luonnollisesti vastaamaan työelämän muutoksiin, ja uudenlainen tutkimus onkin *Työelämä tänään*. Tutkimus käynnistyi syksyllä 2016.

(https://www.stat.fi/tup/htpalvelut/tutkimukset/tyoelama_tanaan.html. [viitattu 5.9.2016]) On mielenkiintoista, kyetäänkö tässä uudessa tutkimuksessa ratkaisemaan ongelmia, jotka aiemmin ovat ehkä häivyttäneet prekariaatin ääntä.

9 Suomi hyvinvoinnin indikaattorien valossa

Koska tutkimukseni keskittyy pääsääntöisesti analysoimaan prekarisaation ilmiötä Suomessa, otin mukaan myös pienen yleiskatsauksen Suomen sosiaalipoliittiseen tilanteeseen tiettyjen indikaattorien valossa. Prekarisaatiota ei oikein voi tarkastella irrallaan siitä, kuinka maassamme kokonaisuutena menee ja kuinka ihmiset voivat. Koska olemme EU-maa, luonnollisesti ei EU-jäsenyydenkään mukanaan tuomia asioita voi sivuuttaa. Suomi on nykyisellään ristiriitojen maa; joissakin asioissa Suomella menee todella hyvin, joissakin taas todella paljon huonommin. Jaot ja erot luonnehtivat suomalaisen yhteiskunnan tilaa. Jostakin syystä suomalaista elämänmenoa luonnehditaan silti pitkälti keskimäärien avulla. Tunnuslukujen valossa ei voida erityisesti korostaa Suomen kuulumista pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden ryhmään – on tullut tavaksi ilmaista asia Suomen edustavan ”hyvää eurooppalaista keskitasoa”. (Hänninen et al 2010, 8.)

Suhteellinen köyhyys on Suomessa kasvanut viime vuosien aikana. Pitkään ajateltiin köyhyyden kiusaavan lähinnä työttömiä, eläkeläisiä, sairaita tai opiskelijoita. Perinteisten ryhmien rinnalle on noussut työssäkäyvien köyhien joukko. Ihmiset joutuvat tekemään yhä useampaa työtä, eivätkä silti välttämättä tule työtuloillaan toimeen. Esimerkiksi keväällä 2006 julkaistu EU-tilasto kertoo Suomessa olleen jo tuolloin 600 000 köyhäksi luettavaa henkilöä: Paavo Arhinmäki puhui jo 10 vuotta sitten ”prekariaatin paskaduuneista” kirjassaan Punavihreä Sukupolvi. (Arhinmäki 2006.)

Tiedyt sosiaalipoliittiset tunnusluvut kertovat karua kieltään yhteiskuntamme jakautumisesta ja muistuttavat niiden taakse kätkeytyvistä vastakkainasetteluista. Maiden kilpailukykyä mitattaessa (World Economic Forum) Suomi on edelleen sijoittunut maailman kärkijoukkoon, mutta inhimillisen kehityksen indeksillä (HDI eli Human Development Index) tai elämänlaadun indeksillä (Quality of Life) mitattuna Suomen sijoitus putoaa. BKT:n, bruttokansantuotteen kehitys, jota on usein käytetty hyvinvoinnin mittarina ja joka todellisuudessa kuvaa lähinnä yhteiskunnan tavara- ja palvelutuotantoa, on Suomessa ollut nopeaa 1990-luvun alun laman jälkeen. Tämä julkisuutta saava suosittu mittari ei kuitenkaan kerro kaikkea hyvinvointimme tasosta. (Hänninen et al 2010, 8.)

GPI on indikaattori, joka kuvastaa aitoa kehitystä (Genuine Progress Indicator). GPI ottaa bruttokansantuotetta laajemmin huomioon hyvinvoinnin eri ulottuvuudet ja antaa näin kansalaisten kokeman hyvinvoinnin kehityksestä todenmukaisemman kuvan. Tilastokeskuksen laskelmien mukaan Suomen GPI kasvoi vuoteen 1989 saakka, minkä jälkeen se on ollut laskusuhdanteinen. 2000-luvulla GPI on painunut jo 1970-luvun tason alapuolelle. Talouskasvu ei olekaan enää 1980-luvun lopun jälkeen lisännyt ihmisten kokemaa hyvinvointia. (Hänninen et al 2010, 8.)

Rajuimmasta muutoksesta Suomessa kertovat tuloerojen kehitystä koskevat luvut. Kaikista OECD-maista tuloerojen kasvu on ollut 1990-luvun puolivälin jälkeen nopeinta Suomessa. (Hänninen et al 2010, 8-10.) Silvasti, Lempiäinen ja Kankainen (2014) puolustavatkin eriarvoisuuden tutkimusta ajankohtaisempana kuin koskaan. Heidän mukaansa Suomi on viimeksi kuluneiden vuosikymmenten aikana keskiluokkaistunut ja sosiaaliset erot alemman keskiluokan ja työväenluokan välillä ovat pienentyneet. Ylempi keskiluokka ja osa yrittäjistä on kuitenkin erkaantumassa väestön enemmistöstä omaksi luokakseen. (Silvasti ym. 2014, 7.)

9.1 Tiedon, taidon ja tulojen tiukentuvat rajalinjat

Eurooppa-neuvosto kokoontui keväällä 2000 Lissaboniin sopiakseen Euroopan unionin toimista työllisyyden, talousuudistuksen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamiseksi. Siirtymää alettiin ohjata strategialla, jota kutsuttiin Lissabonin strategiaksi. (Palola 2010, 27). Palolan (2010) mukaan uusia mahdollisuuksia tarjoutuu heille, joiden työllistäminen on helpointa ja jotka ovat sopeutuvimpia. Marginalisointi uhkaa puolestaan niitä, jotka eivät sopeudu muutoksiin tai eivät ole varautuneet riittävillä uusilla taidoilla. Puhutaan lannistettujen työntekijöiden ryhmästä; lannistetut eivät hae työtä, koska he eivät usko työtä saavansaakaan. Sosiaalisen syrjäytymisen pääaiheuttajaksi todetaan työttömyys, mutta samalla muistutetaan siitä, ettei työpaikka välttämättä suojelekaan sosiaalisen syrjäytymisen riskiltä. Syntyy uusia rajalinjoja, joiden toisella puolella ovat taitoja, pätevyyttä ja kykyjä omaavat, toisella puolella ne, joilla näitä ei ole. (Palola 2010, 35.)

Silvasti, Lempiäinen & Kankainen (2014) esittävät aiemmin sosiaalisesti ja poliittisesti merkittävän jaon työväenluokan ja keskiluokan välillä olevan muutoksessa; heidän näkemyksensä mukaan raja

on asettumassa laajan keskiluokan ja tulonjaon yläpäähän kehkeytyvän uuden yläluokan välille. Taistelussa luokista ja työmarkkina-asemista etsitään uusia rajalinjoja. Työtä vailla tai heikossa työmarkkina-asemassa olevien elämää määrittää prekarisoituminen, mikä ilmenee näillä ryhmillä saavutettujen yhteiskunnallisten asemien menettämisenä ja haurastumisena. (Silvasti ym. 2014, 7.)

Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna suomalaisen yhteiskunnan luokkarakenne on alkanut jähmettyä, ja sosiaalinen liikkuvuus luokkien välillä on hidastunut. Suurin osa suomalaisista kokee kuuluvansa keskiluokkaan ja hahmottaa yhteiskuntarakenteen pyramidimaiseksi niin, että alempia yhteiskuntaluokkia edustavia ihmisiä on enemmän ja pyramidi kapenee huippua kohden yhteiskuntaluokan aseman kohotessa ja koon pienentyessä. Suomalaisten toiveissa on Silvastin ym (2014) mukaan edelleen hierarkkisen sosiaalirakenteen sijasta tasa-arvoisempi, laajan keskiluokan ja pienen ylä- ja alaluokan yhteiskunta. Maahan kuitenkin näyttäisi olevan syntymässä uusi äveriäs yläluokka. Objektiivisesti katsottuna sosiaalinen kohoaminen on vaikeutunut ja työmarkkinat osoittavat yhä vahvempia prekarisoitumisen merkkejä. (Silvasti ym. 2014, 8.)

9.2 Koettu elämänlaatu ja sosioekonominen status

THL:n ylijohtaja Marja Vaarama ja erikoistutkija Eero Siljander käsittelevät Talous & Yhteiskunta-lehdessä 1/2011 julkaistussa artikkelissaan ”kolmen kerroksen suomalaisia” – tarkemmin suomalaisten elämänlaatua eri sosioekonomisissa ryhmissä. Teksti pohjautuu vuoden 2010 joulukuussa julkaistuun THL:n suomalaisten hyvinvointitutkimus HYPA:an. Tutkimuksessa selvitettiin koko suomalaisen aikuisväestön kokemaa elämänlaatua ja sen vaihtelua sosioekonomisten tekijöiden mukaan erilaisten elämänlaadun mittaristojen valossa. (Vaarama & Siljander 2011, 6)

Tutkimusten mukaan työssäkäyvät suomalaiset nauttivat hyvästä elämänlaadusta. Suurin riski heikentyneeseen elämänlaatuun on työttömyyden ja vähän koulutetuilla nuorilla. Kirjoittajien mukaan koettu hyvinvointi mitattuna esimerkiksi tyytyväisyydellä elämään on parantunut. Kuitenkin ”koetun elämänlaadun” ja sitä edistävien ja vähentävien tekijöiden tutkimus on ollut vähäisempää. Tulosten mukaan työmarkkina-asema oli voimakkaassa yhteydessä heikoksi koettuun elämänlaatuun. Tulokset osoittivat myös psyykkisen hyvinvoinnin ja sosiaalisten

suhteiden suuren merkityksen elämänlaadulle. Yhteisöllisyys on elämänlaadun olennainen voimavara. Kaikkiaan näytti siltä, että työikäisillä paras suoja heikon elämänlaadun riskeiltä on turvattu työpaikka, riittävä toimeentulo ja vähintään kahden hengen kotitaloudessa asuminen. (Vaarama & Siljander 2011, 7-9) Työsuhteiden laatua, kestoja, vakautta tai pysyvyyttä ei artikkelissa mainittu tai erikseen eritelty.

Artikkelista heräsi mieleen ajatuksia oman tutkimusasetelmani valossa – millä tavalla prekaari työmarkkina-asema näyttäytyy ihmisen elämässä? Kuinka paljon se heikentää ihmisen koettua elämänlaatua? Artikkelissa mainittiin koetun elämänlaadun ja sitä edistävien ja vähentävien tekijöiden tutkimuksen olleen vähäisempää; samaa voidaan sanoa prekaariuden olosuhteista. On huomionarvoista, että puhutaan vain kaksijakoisesti työttömistä, tai työsuhteessa olevista, jos suuri osa työväestöstä kokee olevansa prekaarissa, eri tavoin häilyvässä ja epävarmassa työsuhteessa tai työsuhteiden sarjassa. Siltä osin mielestäni THL:n artikkeli ei käsittele asiaa riittävän syvältä. Tämä sama havainto toistuu useissa virallisten tahojen ja laitosten julkaisuissa, eikä ole mielestäni väheksyttävää sen kannalta, kuinka hyvinvointivalttiollisena maamme vielä nähdään. ”Tulosten perusteella voidaan olettaa, että elämänlaadun eroja väestöryhmien välillä on mahdollista kaventaa tukemalla ihmisten voimavaroja hyvään elämänlaatuun” (Vaarama & Siljander 2011, 9) - mitä, jos työmarkkinoilla ei ole tarjota tähän ratkaisua?

9.3 Työelämän stabiiliuden puolustuspuhetta

Jatkan vielä Talous & Yhteiskunta-lehden teemoilla osoittaakseni, kuinka prekaarikeskustelua ei tietyillä areenoilla tietoisesti lainkaan nosteta esiin; vaikuttaa jopa, että sitä halutaan ennemminkin vältellä. Nämä artikkelit eivät tulleet vastaan empiiristä aineistoa varten tekemässäni haussa eli termiä prekarisaatio ei ole käytetty. Tilastokeskuksen Elinolot-yksikön kehittämispäällikkö Anna-Maija Lehto oikoo Talous & Yhteiskunta-lehden Työurat-erikoisnumeron 1/2010 artikkelissaan ”Ovatko työurat muutoksessa?” ennakkokäsityksiä suomalaisten työurista. Lehdon mukaan, toisin kuin julkisuudessa usein väitetään, kovin suuria muutoksia työurissa ei ole tapahtunut. Lehto käsittelee suomalaisten palkansaajien työuria Tilastokeskuksen työolotutkimuksen ja työvoimatutkimuksen avulla.

Lehto pyrkii kumoamaan artikkelissaan seuraavia väittämiä:

- Suomalaisten työurat ovat liian lyhyitä
- Nuoret eivät siirry työelämään riittävän aikaisin
- Eläkkeelle hakeudutaan liian aikaisin
- Liikkuvuus on lisääntynyt, varsinkaan nuoret eivät viihdy työpaikoissa
- Ammattia joudutaan vaihtamaan useaan otteeseen elämän aikana
- Kaikki haluavat edetä parempaan asemaan työpaikallaan

(Lehto 2010, 4-14.)

Miikka Rokkanen ja Roope Uusitalo käsittelevät samassa Talous & Yhteiskunta- julkaisun 1/2010 Työurat-erikoisnumerossa vastaavia asioita hieman eri vinkkelistä. Heidän artikkelissaan kysytään ”Katosivatko elinikäiset työpaikat?” Rokkanen ja Uusitalo pohtivat artikkelinsa alussa julkista keskustelua, ja sen huolta työsuhteiden kääntymisestä yhä epävarmemmiksi. Kirjoittajien mukaan työelämän epävarmuuden kasvu ei näy tilastoissa. (Rokkanen & Uusitalo 2010, 16.)

Rokkasen ja Uusitalon tutkimustulokset pohjautuvat eläketurvakeskuksen eläkeindeksien laskemista varten koottuun ansiokehityksaineistoon. He kuvaavat työsuhteiden pysyvyyden muutoksia aikaisempaa pidemmällä horisontilla, 1960-luvun alusta lähtien. Tutkimusaineisto on poimittu eläkelaitosten rekistereistä. Tiedot on kerätty eläkkeiden laskemista varten, ja kirjoittajat vetoavatkin tämän ansiosta tiedon luotettavuuteen. Kuitenkin kaikkien lyhimmissä, muutaman kuukauden mittaisissa työsuhteissa tapahtuneet muutokset eivät aineistossa näy. (Rokkanen & Uusitalo 2010, 17-18.) Tämä havainto tukee aiemmin esittämäni Kontulan ym (2009) väitettä siitä, että tilastotieto ei tavoita työelämän todellisuutta riittävästi ja prekaariuden kirjo jää tilastotiedon jalkoihin.

Rokkanen ja Uusitalo tiivistävät tutkimuksensa tulokset toteamukseen siitä, että työelämä on 40 vuodessa muuttunut yllättävän vähän. Työsuhteet eivät ole muuttuneet oleellisesti lyhemmiksi ja suomalainen yhteiskunta perustuu edelleen pitkäaikaisille työsuhteille. Suomalaiset ovat olleet 2000-luvullakin nykyisissä työpaikoissaan keskimäärin 8-9 vuotta. (Rokkanen & Uusitalo 2010, 21) Vasten näiden edellä esitettyjen artikkeleiden näkökulmia koko prekariaattikeskustelu tuntuu hämmäntävältä. Mistä oikein on kysymys, jos toisaalla koko ilmiötä ei tunnisteta ja toisille se on koko karu todellisuus?

9.4 Eriarvoisuuden uudet paikat

Silvasti, Lempiäinen & Kankainen (2014) kirjoittavat eriarvoisuuden uusista paikoista teoksessa *Eriarvoisuuden Rakenteet – Haurastuvat Työmarkkinat Suomessa*. Kirjoittajat mainitsevat uusista rajalinjoista ja liikkuvista luokkarajoista; heidän mielestään aiemmin sosiaalisesti ja poliittisesti merkittävä jako työväenluokan ja keskiluokan välillä hakee uutta muotoa. (Silvasti ym 2010, 7.)

Silvasti, Lempiäinen & Kankainen esittävät, että ei ole myöskään mahdollista puhua prekariaatista yhtenäisenä ryhmänä, sillä hauraassa työmarkkinatilanteessa olevien toimijoiden tilanteet poikkeavat toisistaan merkittävästi (Silvasti ym 2010, 16). On eri tilanteissa olevia ihmisiä, joita eriarvoistuminen koskettaa eri voimakkuuksilla.

10 Prekaari liike, vai prekaaria liikettä

Teoreetikot paikantavat prekarisaatiokehityksen synnyn 1970-luvulle (Berardi 2006, Standing 2014, Doogan 2009) ja se liitetään usein laajempaan uusliberaalin aatteen & toimintatapojen valtavirtaistumiseen. Berardi esittää, että prekaarisuus on ollut keskeistä yhteiskunta-analyysissa ja liikkeen näkökulmissa jo 1970-luvulta lähtien. Tuolloin energiakriisi, sitä seurannut taloustaantuma ja lopulta työn korvaaminen digitaalisilla koneilla synnyttivät suuren, ei-taattujen töiden alueen. Tilanne näytti tuolloin väliaikaiselta ja marginaaliselta tilanteelta, mutta se ei ole sitä enää. (Berardi 2006, 72-73.)

Prekarisaatioilmiön ensimmäiset ”ulostulot” löytyvät Euroopasta 2000-luvun alusta (Standing 2014, Berardi 2006). Seuraavassa kuvaan hieman prekaariliikkeen syntyä ensin globaalilla tasolla ja sitten sen joitain ilmentymiä meillä Suomessa. Prekaariliike terminä kuvaa lähinnä prekaariuteen liittyvää liikehdintää, pääsääntöisesti järjestäytynyttä.

10.1 Prekaari liikehdintä maailmalla

Prekaariliikkeen synty paikannetaan kirjallisuudessa joukoksi tapahtumasarjoja 2000-luvulla. Guy Standing (2014) paikantaa prekarin liikehdinnän varsinaiseksi aluksi 1. toukokuuta 2001, jolloin 5000 ihmistä, pääosin opiskelijoita ja nuoria sosiaaliaktivisteja kokoontui Milanon keskustaan protestimarssiin. Neljän vuoden päästä, vuonna 2005 MayDay-protestimarssiksi nimetyn tapahtuman osallistujalukema oli noussut 50 000:n, joidenkin mukaan jopa 100 000:n osallistujaan, Japanin tullessa erityiseksi toiminnan keskuksesi. Nämä mielenosoitukset nähdään globaalin prekariaatin ensimmäisiksi ilmentymiksi. (Standing 2014, 2.)

Franco Berardin (2006) näkökulmasta maaliskuussa 2006 liike, jonka muodostivat Ranskan opiskelijat ja suuri osa maan työntekijöistä, avasi Euroopan yhteiskuntahistoriassa uuden syklin. Liikkeen käsitteellinen ja poliittinen ydin on kysymys prekaarisuudesta, johon sisältyvät kaikki lukemattomat ristiriidat, joita 25 vuoden uusliberalistinen hegemonia on tuottanut. Liike haluaa panna käyntiin palkkatyöstä vapautumisen prosessin, joka on myös taloudellisen ylivallan

kumoamisen prosessi. Berardi näkee liikkeessä seuraukset viime vuosikymmenien yhteiskunnallisen rikkauden ja taloudellisen arvon ajautumisesta ristiriitaan keskenään. (Berardi 2006, 15.)

Prekaariliike pyrkii kääntämään teollisen ja fordistisen palkkatyön haurastumisen positiiviseksi visioksi. Liikkeen ajattelun mukaan nykyisin hyödynnettävät tieto- ja affektiiviset kyvyt eivät mahdu teollisuusyhteiskuntaa vastaavan palkkatyömuodon puitteisiin. Tässä ajattelussa työntekijän nähdään omistavan ammattitaitonsa ja asiantuntijuutensa, siis tuotantovälineensä. Tämä antaa mahdollisuuden vapautua palkkatyöstä ja tavoitella vaihtoehtoisia, autonomisempia työnteon muotoja. (Julkunen 2009, 32-33.) Standing (2014) näkee liikkeessä myös turhautumista ja kyllästymistä ammattiliittojen toimintaan ja aikaansaamattomuuteen. Nuoret eivät luota enää ammattiliittoihin työpaikkoja turvaavina tekijöinä ja Standing näkeekin niiden toiminnan auttamattoman vanhanaikaisena. (2014,2.)

10.2 Prekaariliikkeen ilmentymiä Suomessa

Seuraavassa esittelen joitain kirjallisuudessa vastaan tulleita käytännön ilmentymiä, joita voi sanoa prekaariksi liikehännäksi ja siten prekaariliikkeen ilmentymiksi. On hyvin vaikea vetää rajaa siihen, mitä on varsinainen prekaariliike - kaikkea mahdollista olemassa olevaa ja ollutta liikehännää on mahdotonta huomioida, koska tätä tapahtuu ns. ”maan alla” ja niin monenlaisissa rajapinnoissa. Työni luonteen vuoksi poimin kirjallisuudesta sopivia esimerkkejä. Näiden ympärille on muotoutunut myös jonkinlaista käytännön toimintaa.

10.2.1 Paskaduuneista barrikadeille & Radikaali arki

Hakiessani aineistoa tutkielmaani varten sain lähes ensimmäiseksi käsiini kaksi teosta; vuonna 2009 julkaistun ”Paskaduunista Barrikadeille – Prekariaatin Julistus”- pamfletin ja vuonna 2010 julkaistun ”Radikaaleinta on Arki”- pamfletin. Pamflettien kirjoittajat ovat vasemmistopoliittisesti suuntautuneita aktiiveja, jotka haluavat näillä manifestiksi nimittämillään opuksilla nostaa omien sanojensa mukaan prekariaatin asemaa ja asiaa yleiseen keskusteluun. Teokset ovat kirjoittajiensa mukaan ”prekariaatin puolustuspuheenvuoroja”; näissä henkilöt, jotka ovat työskennelleet prekaariksi määrittyvissä työ- ja olosuhteissa saavat äänen – kirjat sisältävät paljon suoria sitaatteja

ja avaavat yleisölle pahamaineisia työnantajia ja –paikkoja prekaarien saadessa puheenvuoron. Pamfletit voi mielestäni tietyllä tavalla laskea prekaariliikkeen ilmentymäksi maassamme.

Löysin paskaduuneista Barrikadeille- teoksesta myös kaksi erillistä kirja-arvostelua (Lahikainen & Suoranta 2009; Pyöriä 2009). Lahikaisen ja Suorannan (2009) mielestä ”*kirjan pätkätyöläishaastattelut yksinään saattavat suomalaisen työelämän traagiseen, outoon valoon, ja lukijaa välillä naurattaa, välillä itkettää. Kuitenkin kerrottuihin kokemuksiin löytyy kaikupohjaa lähes kenen tahansa lukijan, tai ainakin vähintään ystävien ja läheisten kokemuksista. Kirjan tarinoista välittyvä epävarmuuden ja osattomuuden tunne on tuttuakin tutumpi*”. (Lahikainen & Suoranta 2009)

10.2.2 Precarias a la deriva

Feministinen tutkimusryhmä Precarias a la deriva määrittelee prekaarisuuden ”niiden materiaalistien ja symbolisten ehtojen kokonaisuudeksi, jotka tuottavat epävarmuutta subjektin elämän täyden kehityksen edellyttämien olennaisten resurssien suhteen”. Ryhmä ei halua määrittää prekaariutta pelkästään palkkatyöhön rajoittuvasta näkökulmasta, vaan ylittää julkisen ja yksityisen, tuotannon ja uusintamisen dikotomiat ja tuoda näkyväksi sosiaalisen ja taloudellisen väliset yhteydet. (Precarias a la deriva 2009, 29.)

Tutkijaryhmä Precarias a la deriva yhdistää ilmiöön uudet työn muodot, joista monet liittyvät ulkoistamiseen ja Kiina-ilmiöön, itsenäisen työn sekä urakkaan ja suoritteeseen perustuvien sopimusten lisääntymiseen. Työn ajat ja tilat ovat hajonneet joustavissa työvuoroissa, osa-aikatyössä, puhelintyössä ja kotona tehtävässä etätyössä. Tuotantoprosessin kiihdyttämiseen liittyy ylityötä, joka on menettänyt ylityön merkityksen niin työn vapaaehtoisuuden kuin palkkauksenkin kannalta. Näkymättömiä, työvoimalle luontaisia, vaikeasti mitattavia, palkittavia tai hankalasti arvioitavia ominaisuuksia liitetään tuotantoon. Tällaisia ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi henkilökohtainen huomio, kommunikatiiviset kyvyt, empatia, hyvä ulkonäkö ja niin edelleen. Palkkoja on leikattu sekä fordismin ja keynesiläisen yhteiskuntasopimuksen mukaisia, tyypillisiä työsuhteessa oleville perinteisesti kuuluneita oikeuksia äitiyslomista palkkojen, lomien ja sairaslomien sääntelyyn on menetetty. Tutkijaryhmän mielestä prekaarisuus liittyy myös muihin harvemmin esiin nostettuihin ilmiöihin, kuten täydelliseen palkattomuuteen kotiäitien

tapauksessa, vähäisimmänkin työsuojelun puuttumiseen ja työnantajan ja työntekijän välisen suhteen hämärtymiseen. (Precarias a la deriva 2009, 28.)

Precarias a la deriva – hoivaajien kapina- teoksen kääntäjät kuvailevat halunneensa tehdä työelämän prekarisaatiomuutoksista näkyviä, ja olleensa toimijoita Suomen prekariaattiliikkeessä. Prekariaattiliikettä ei tämän tarkemmin teoksessa kuvailla eikä määritellä, mutta kirjoittajien mukaan Suomessa on järjestetty EuroMayday-mielenosoituksia, jotka pohjaavat Euroopan vastaaville. Prekariaattiliike loi ryhmän mielestä kuitenkin samaistumisen kohteen ja antoi sanat aiemmin sanoittamattomille kokemuksille. Vappuna 2006 tanssittiin mielenosoituksen mukana läpi Helsingin keskustan ja haettiin siten prekariaatille näkyvyyttä. Prekarisaation ja prekariaatin käsitteet ovat ryhmän mielestä jääneet tämän jälkeen elämään arkipuheeseen, koska niin moni tunnisti ilmiöistä itsensä ja tilanteensa. Ryhmän toimijanaisten mukaan jotain jäi silti puuttumaan: Suomeen ei heidän mukaansa koskaan syntynyt pysyviä tiloja, joissa vaihtaa kokemuksia prekaarista arjesta. (Precarias a la deriva 2009, 8-9.)

Itselleni tämän teoksen ja tutkimuksen, jos sitä varsinaiseksi tutkimukseksi voi nimittääkään, anti jäi vähäiseksi. Teoksessa on eri maalailevaa pohdiskelua erilaisten prekaariuden ilmentymien ympärillä, ja ihmisten kokemuksia, mutta mielestäni kovinkaan varteenotettava tutkimus se ei ole. Selvitin, onko ryhmällä myöhempiä julkaisuja, mutta tuotanto näyttää jossain vaiheessa hiipuneen eikä julkaisuja enää 2010-luvun puolella ole. Ryhmä vaikuttaa toiminta-aikanaan keskittyneen enemmän toimintaan ja ilmiön esille tuomiseen liikkeen omaisesti.

10.3 Prekaari termistö poliittisena välineenä

Vasemmistopoliitikko Paavo Arhinmäki (2006) kirjoittaa termin ”paskaduuni” pamahtaneen kaiken kansan tietoisuuteen vapun 2006 ”mellakoiden” jälkeen. Jotain poliittista merkitystä ja vaikutusta prekariaattiaktivistin heitolla ”paskaduunista” tv-lähetyksessä oli, koska poliitikko Jyrki Katainen mainitsi reilu kuukausi myöhemmin sanan kolmesti puoluekokouksen linjapuheessaan. Arhinmäki siteeraa teoksen luvussa suoraan Kataisen puhetta: *”Kokoomukselle ‘paskaduuneja’ ei ole olemassakaan. Haluan sanoa hyvin yksiselitteisesti kaikille kaupan kassoille, hampurilaisravintolan tarjoilijoille ja siistijöille: Älkää antako kenenkään tulla sanomaan teille, että Sinun työsi ei rakenna hyvinvointia.”* Arhinmäki kyseenalaistaa Kataisen lausuman ja haastaa lukijaa miettimään, kenen hyvinvointia Katainen todellisuudessa näkee rakennettavan. (Arhinmäki 2006, 136-139.)

En tarkemmin lähde pureutumaan tässä työssä prekaarin termistön poliittisuuteen, koska se ei ole varsinainen tutkimusaiheeni, mutta selvää on, että prekaari terminä on poliittisesti arvolatautunut. Selkeästi enemmän puolustusasemissa, nostaen esiin prekaaria puolustuspuhetta, nousee vasemmistolainen näkemys. Tämä toistuu joka puolella aineistoissa. Toisaalta taas tähän peilaten voisi ajatella, viitaten tuohon Arhinmäen siteeraamaan Kataisen julkilausumaan oikeiston taas haluavan puhua jostain aivan muusta kuin prekaarista huonosta asemasta. Myös esimerkiksi aiemmassa Lehdon (2010) artikkelissa ei sanallakaan viitata työelämän huonontumis- ja epävarmistumiskehitykseen, vaikka toisaalla siitä puhutaan peittelemättä. Aiheen ympärillä vaikuttaisi olevan kahta vastakkaista rintamaa, ja jotain puolueetonta siltä väliltä.

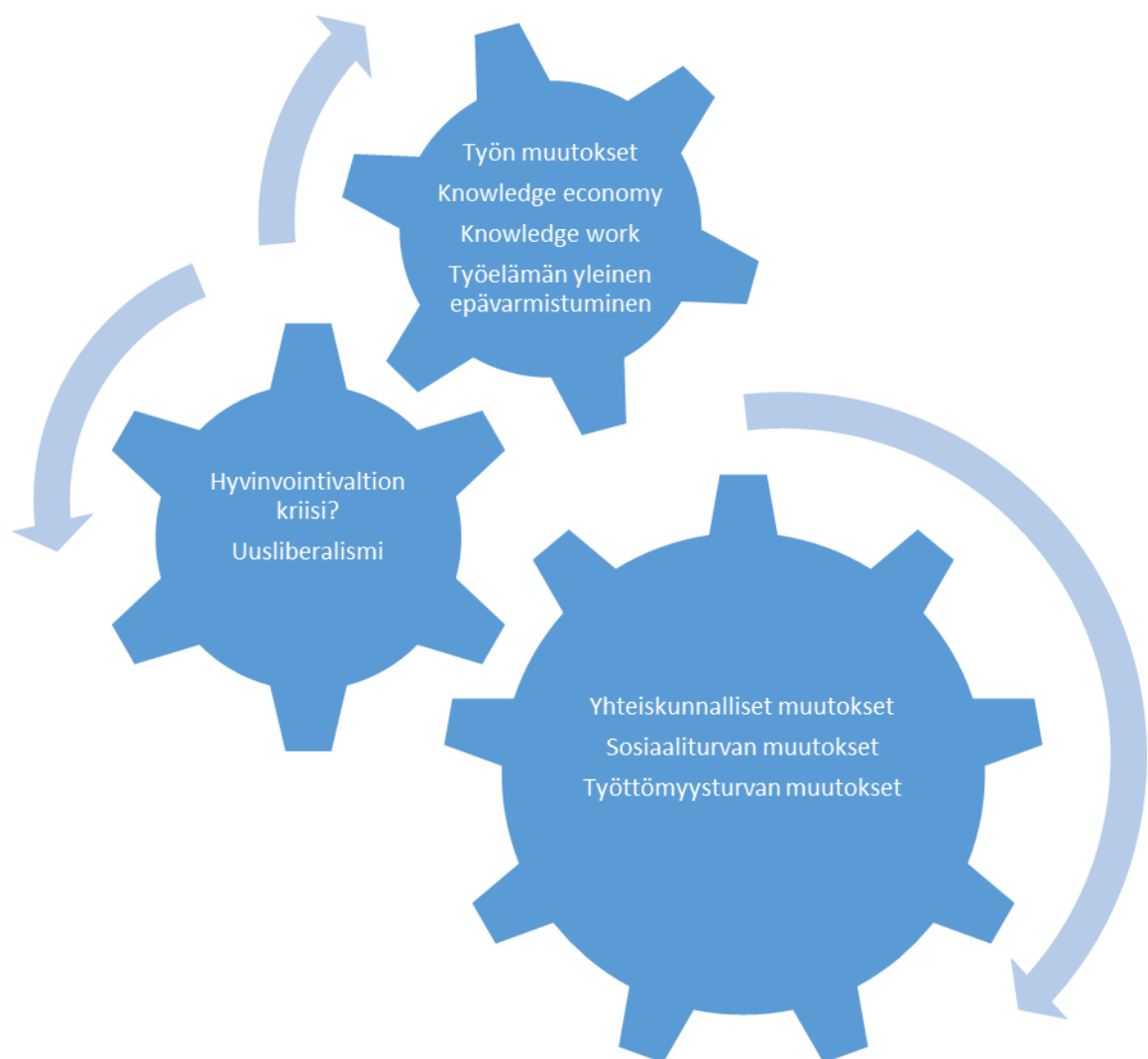
10.3.1 Sosiologian arvovapaus

Tutkijan näkökulmasta tämä asia on hankala, ja olen itse päätenyt tarkastelemaan aineistoani mahdollisimman puolueettomasti viitaten jo Weberin (1919) näkemykseen siitä, että tieteenharjoittaja ei voi perustella arvoja tieteellisesti. Sosiologian tulee siten olla arvovapaata pyrkiessään ymmärtämään yhteiskunnallisia ilmiöitä. (Mäkelä (toim.) 15-48, 1987.)

Tieteellisen tiedon tehtävä on lisätä ihmisen kykyä maailman tekniseen hallintaan ja avata uusia mahdollisuuksia. Toiseksi tiede kehittää ajattelun taitoja ja välineitä, joiden avulla käytännön ongelmia on helpompi ratkoa. Tiede voi myös selkeyttää ihmisten ajattelua. (Sulkunen 2003, 46.) Omalla tutkimuksellani haluan avata keskustelua, mutta en tarjota valmiiksi poliittisesti latautuneita näkemyksiä.

11 Prekarisaation rattaat – kirjallisuuskatsauksen yhteenvetona

Alla olevaan kuvioon olen koonnut kirjallisuuskatsauksesta johdetuiksi laajoiksi asiakokonaisuuksiksi oman tulkintani prekarisaation yhdeksi mahdolliseksi taustaviitekehysmalliksi.

KUVIO III. Prekarisaation rattaat

Kaikkiin rattaisiin vaikuttavat taustalla laajat globaalin tason talouden muutokset sekä epävakainen maailmantilanne, jotka ovat isoja vaikuttavia, jatkuvassa muutoksessa olevia tekijöitä, jotka tuntuvat olevan tavallisen kansalaisen ulottumattomissa.

Kaksi ylintä ratasta kulkevat omaa tahtiaan – näihin suoraan vaikuttaminen on hankalaa työelämän suurista muutoksista ja yksittäisen kansalaisen hallitsemattomissa olevista valtiollisen ja globaalin tason arvolatauksista ja ilmenemistä johtuen. Näitä ovat esimerkiksi informaatio- ja teknologiayhteiskunnan aikaan saamat väistämättömät työn muutokset, markkinatalous ja uusliberalistinen kehitys, joka tulee toistuvasti kirjallisuuslähteissä esiin. Myös hyvinvointivaltion uumoillaan olevan kriisissä.

Alimpaan isoimpaan rattaaseen voidaan mielestäni ehkä näennäisesti ”helpoiten” vaikuttaa päätöksenteolla – ihmiset myös yleisesti odottavat näihin osa-alueisiin vaikuttamista, jotta muut muutokset stabilisoituisivat ”ennalleen”. Tämä liittyy esimerkiksi työni sosiaalipoliittiseen osioon luvussa 8. Kaivataan vanhaan ja pysyvään, jo saavutettuihin hyvinvointivaltiollisiin rakenteisiin ja etuuksiin.

Kaiken pohjalta ajattelisin, että prekarisaatio terminä itsessään voi toimia yhtenä muutosten ymmärrettävyyttä lisäävänä, ehkä väliaikaisena nimenä työelämän suurelle muutokselle, jonka lopputulemaa ei osata vielä paremmin nimetä. En usko, että ilmiön nimitys on pysyvä vaan olemme matkalla jotain uutta. Työssäni esittelin aiemmin kuviossa I (s. 63) skenaarion työn ja yhteiskuntarakenteen muutoskehityksestä, joka olisi yksi positiivissävytteinen visio tulevaisuudesta. Kuviossa II (s. 64), prekarisaatio työn muutosten kannalta tarkasteltuna, ihmisten kokemukset ovat prekarisaatiopuheen ja prekaaridiskurssin ulkopuolella. Asioita tapahtuu, ja niille on jollain tavalla alistuttava. Kehityksen lopputulemaa on vielä mahdotonta arvioida.

12 Empiirisen aineiston analyysin metodit

”Laadullisessa analyysissä ensimmäinen tehtävä on aineiston järjestäminen sen jälkeen, kun se on kerätty, purettu tekstiksi ja valmisteltu teknisesti käsiteltävään muotoon”, sanovat Eskola & Suoranta (2001, 150). Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on tuoda aineistoon selkeyttä ja tällä tavoin tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Aineisto pyritään analyysin avulla tiivistämään kadottamatta silti sen sisältämää informaatiota. Informaatioarvon kasvattamiseen pyritään luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. (Eskola & Suoranta 2000, 137.)

Teemoittelu, sisällönanalyysi ja -erittely tuntuivat sopivilta menetelmiltä ja Eskola & Suoranta (2001) tarjoavatkin mahdollisuutta sekoittaa ja luoda omannäköisensä analyysitapa eri metodeja yhdistellen. Huomioon tulee ottaa, että analyysissä tulee edetä asteittain luottaen siihen, ettei ensimmäinen jäsennys ole koskaan viimeinen (2001, 151).

Uusitalon (1991) mukaan kriittisellä ja hyvin jäsennellyllä katsauksella kohdeilmiötä koskevaan kirjallisuuteen voi olla uutuusarvoa (Uusitalo 1991, 114). Jos tutkimusalue on uusi eikä tällaista kattavaa kirjallisuuskatsausta ole aiemmin tehty, tämä on potentiaalinen mahdollisuus, varsinkin jos sitä sitten tarkastelee ja tulkitsee jostain teoreettisemmasta näkökulmasta. Päädyin työssäni yhdistämään laajan teoreettisen osion kirjallisuuskatsauksen artikkelien laadulliseen sisällönanalyysiin.

12.1 Teemoittelu

Yhtenä laadullisen aineiston analyysimenetelmänä työssäni olen käyttänyt teemoittelua. Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja sanakäsiteparien muodossa ja vertailen tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Tekstimassasta pyritään ensin löytämään ja sen jälkeen erottelemaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. (Eskola & Suoranta 2000, 174.) Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuoropuhelua. Tutkimustekstissä tämä ilmenee näiden kahden lomittumisena toisiinsa. (Eskola & Suoranta 2000, 175.)

12.2 Sisällönerittely

Eskolan ja Suorannan (2000) mukaan sisällön erittely sopii mainiosti esimerkiksi tutkimukseen, jossa selvitetään, mistä mediassa keskustellaan ja mistä ei. Sisällön erittelyä voidaan soveltaa myös siten, että luokitusyksiköksi valitaan useamman lauseen mittaiset lausumat, ajatukselliset kokonaisuudet. (Eskola & Suoranta 2000, 185.) Menetelmä sopii työhöni, koska tutkin artikkeleissa esiintyvää diskurssia, keskustelua. Sisällön erittelyllä tarkoitetaan kaiken kaikkiaan kirjavaa joukkoa erilaisia tapoja luokitella ja järjestää laadullista aineistoa. Eskola ja Suoranta (2000) esittävät, että mikään ennalta esitetty tapa ei välttämättä juuri sellaisenaan toimi oman aineiston kanssa, jolloin on sallittua kehittää mukaellen aivan oma tapa. Lähtökohtaisesti kannattaa kuitenkin tutustua vakiintuneisiin analyysitapoihin, joista saadaan pääpiirteittäiset suuntaviivat. (Eskola & Suoranta 2000, 187.)

13 Tutkimusartikkelien analyysi

Empiirinen tutkimusvaihe eteni niin, että luin artikkeleita läpi poimien artikkeleista teemasanoja ja sisältöä, jotka liittyvät prekarisaatioon. Kirjasin sana-käsiteparit saturaatiopisteen täytyttyä word-tiedostoon (liite I). Perusteluna toimi kunkin artikkelin ja yleisessä kontekstissa niiden sisältöjen poiminta, jotka prekarisaatiota kuvaavat. Tein laadullisen jaottelun artikkeleista seuraavilla kriteereillä: perustuuko artikkeli tutkimukseen vai ei, edustaako artikkeli laajaa vai suppeaa teesiä, onko keskustelu sävyltään positiivista, negatiivista vai neutraalia, onko se poliittisesti puolueellista vai puolueetonta. Tämän jälkeen vein kaikki poimitut käsitteet ja sana-käsiteparit excel-tiedostoon, jota apuna käyttäen tarkastelin käsitteiden esiintyvyyttä. Tarkastelua tein kahdella tavalla, ensin sana-käsitepareina ja tämän jälkeen yksittäisinä sanoina.

13.1 Tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa käsittelen empiirisessä artikkelianalyysissä saamiani tuloksia. Seuraavassa kertauksen vuoksi jo aiemmin esittämäni tutkimuskysymykset: ***Minkälainen prekarisaatiokeskustelun ja -ilmiön kokonaiskuva muodostuu tutkimusartikkelien ja teoreettisen katsauksen kokonaisuudesta? Minkälainen teoreettinen aihio kokonaisuudesta voidaan muodostaa? Millä tavoin artikkeleissa käsitellään prekarisaatioilmiötä? Minkälaista keskustelua artikkeleissa käydään?***

Tutkimuksen liitteenä on artikkelien sisällönanalyysiprosessi (liite I). Alla olevassa taulukossa IV (s.86-88) olen jaotellut artikkelien diskurssia jo edellä mainitut näkökohdat huomioiden: Onko keskustelu tutkimukseen perustuvaa, laajaan vai suppean teesiin luokitettavaa, luonteeltaan positiivista, negatiivista vai neutraalia, poliittisesti puolueetonta vai poliittisesti latautunutta. Yleisimmin toistuvat sana-käsiteparit on esitetty taulukossa V (s. 89.) Yleisimmät yksittäiset käsitteet on esitetty taulukossa VI (s.89). Taulukot IV, V & VI ovat apuvälineitä vastaamisessa tutkimuskysymyksiin ***Millä tavoin artikkeleissa käsitellään prekarisaatioilmiötä? Minkälaista keskustelua artikkeleissa käydään?***

TAULUKKO IV. Artikkelien sisällön karkea jaottelu eri ominaisuuksiin

<u>ARTIKKELI</u>	<u>Tutkimukseen perustuvuus</u>	<u>Suppea / laaja teesi</u>	<u>Negatiivinen/ positiivinen/ neutraali</u>	<u>Poliittinen kantaottavuus</u>
<i>1)Epätyypillisestä työsuhteesta epätyypillinen loma?</i>	Perustuu tutkimukseen	Suppea teesi	Negatiivinen/ neutraali	Ei poliittista latautumaa
<i>2) Kulttuurituottajat työn ja identiteettien markkinoilla</i>	Perustuu tutkimukseen	Suppea teesi	Negatiivinen/ neutraali	Ei poliittista latautumaa
<i>3) Julma arki</i>	Ei perustu tutkimukseen	Laaja teesi	Negatiivinen/ neutraali/ positiivinen	Poliittisesti latautunut
<i>4) Uusi työ ja prekarisaatio. Työn muutosten vaikutukset suomalaisen hyvinvointivaltioon ja poliittiseen järjestäytymiseen</i>	Ei perustu tutkimukseen	Laaja teesi	Negatiivinen/ neutraali	Poliittisesti latautunut
<i>5. Muuttuvat työvoiman käyttötavat ja työnteon muodot – onko sukupuolella merkitystä?</i>	Perustuu tutkimukseen	Suppea teesi	Negatiivinen/ neutraali	Ei poliittista latautumaa
<i>6. Prekaari työvoima ja työn uudet hierarkiat metropolissa: ulkomaalaiset matalapalkkaisilla palvelualoilla</i>	Perustuu tutkimukseen	Suppea teesi	Negatiivinen/ neutraali	Ei poliittista latautumaa
<i>7. Prekaari haaste</i>	Ei perustu tutkimukseen	Suppea ja laaja teesi	Negatiivinen/ neutraali/ positiivinen	Jonkun verran poliittista latautumaa, AY-liike
<i>8. Ja sit se työ tulis naiseksi? Prekaarit työmarkkinat ja sukupuoli</i>	Ei perustu tutkimukseen	Suppea teesi	Negatiivinen/ neutraali	Poliittisesti latautunut
<i>9. Luokka luokkaa vastaan</i>	Perustuu tutkimukseen	Suppea teesi	Negatiivinen/ neutraali	Ei poliittista latautumaa

10. Työn prekarisaatio ja kasautuva epävarmuus	Perustuu tutkimukseen	Suppea teesi	Negatiivinen/ neutraali	Ei poliittista latautumaa
11. Prekaarin palkkatyön yleisyys: liioitellaanko työelämän epävarmuutta?	Perustuu tutkimukseen	Suppea teesi	Neutraali	Ei poliittista latautumaa

Artikkeleista seitsemän (7) pohjautui joko ensisijaisesti tai toissijaisesti empiiriseen tutkimukseen. Loput neljä olivat yleistä pohdintaa aiheen ympärillä. Kaksi artikkelia edusti laajaa teesiä ja kahdeksan suppeaa, yksi artikkeli molempia teesejä. Yhdessäkään artikkelissa diskurssin sävy ei ollut pelkästään positiivinen, kun taas lähes kaikissa keskustelu oli joko neutraalia tai negatiivissävytteistä. Parissa artikkelissa käsiteltiin myös prekarisaation mahdollisia positiivisia ulottuvuuksia (artikkelit 3. ja 7.). Enimmäkseen prekarisaatio nähtiin kuitenkin negatiivisena asiana. Seitsemän (7) artikkelin voidaan sanoa olevan sekä poliittisesti että muutenkin sävyltään varsin neutraali. Neljä (4) artikkeleista olivat poliittisesti latautuneita kahden puolustaessa vasemmistonäkökulmaa, yhden AY-liikettä, sekä yhden ottavan kantaa muuten poliittisesti mainiten eri puolueiden osallisuutta prekarisaatioon.

Yhteenvedona artikkelianalyysin havainnoista voisi sanoa, että uudemmissa artikkeleissa prekarisaation termistö vaikuttaa jo tulleen jäädäkseen työelämän tutkimukseen vakavasti otettuna. Vakiintunutta käsitteistöä on syntynyt, empiiristä tutkimusta yritetään tehdä ja tutkijakentällä vaikuttaa useampia nimiä.

Vaikka edellä jo esitinkin selkeät tutkimuskysymykset, pitää tutkimuksen ollessa metodiltaan myös teoreettinen ottaa huomioon Tomi Kallion (2006) artikkelissaan esittämä huomio: ”Kokoavan kysymyksenasettelun tekeminen on mahdollista vasta, kun tutkija varsin tarkkaan tietää, mitä hänen aineistostaan ja tulkintaideastaan ylipäättään on mahdollista saada irti. Vielä tämän jälkeenkin teoreettinen aineisto yleensä tekee ”vastarintaa”, koska yhteiskuntatieteissä keskeisistäkään asioista ei vallitse yksimielisyyttä tutkijoiden keskuudessa. Tutkija tekee tulkintoja aineistostaan, yhdistelee ja luokittelee tietoa, pyrkii syklinomaisessa prosessissa pääsemään yhä syvemmälle ymmärryksen tasolle.” (Kallio 2006, 529.) Käsitteet, joita prosessissa poimin, olivat prekarisaatiokeskusteluun liittyviä keskeisiä asiasanoja ja teemoja, sanoja, jotka toistuivat tekstissä usein ja liittyvät sen pääsisältöön. Valinnat ovat loppupelissä tutkijan subjektiivinen valinta, mikä

tietysti kyseenalaistaa eksaktin toistettavuuden. Perustelen valintojani sillä, että gradun teon aikana tietoa ja kokemusta aihepiiristä on jo kertynyt runsaasti ja teorian tiedon pohjalta artikkeleja oli helpompi lukea ja tehdä tämä tutkimusvaihe. Prosessissa pyrin pitämään koko ajan päällimmäisenä mielessäni sen, mihin haen vastausta. Prekaaridiskurssin kirjon selvittäminen oli pääprioriteetti; millä tavoin ja minkälaista keskustelua käydään.

Kaikki poimitut käsitteet ja sana-käsiteparit (liite I) vein excel-tiedostoon, jota apuna käyttäen tarkastelin käsitteiden toistuvuutta ja tiheyttä. Tarkastelua tein kahdella tavalla, ensin sana-käsitepareina ja tämän jälkeen yksittäisinä sanoina.

TAULUKKO V. Artikkeleista poimitujen käsiteparien toistuvuus

<p>EPÄVARMUUS, EPÄVARMUUS TOIMEENTULOSTA, FINANSSIKRIISI, HEIKOMPI ASEMA, HUIPPUOSAAJAT, HUONOT TYÖLLISTYMISMAHDOLLISUUDET, OSA-AIKATYÖ, LOGISTINEN REGRESSIOANALYYSI, MAKROTASON ANALYYSI, MONIMUUTTUJA-ANALYYSI, PREKAARI, PÄTKÄTYÖ, RIIPPUVUUS TYÖNANTAJASTA, RISTIINTAULUKOINTI, SIIRTOLAISET, TYÖN NAISISTUMINEN, TALOUSSUHDANTEET, TYÖIDENTITEETIN RAKENTUMINEN, TYÖMARKKINAT, TYÖMARKKINOIDEN ULKOPUOLISET VALTASUHTEET, TYÖN MUUTOS, UUSI PREKAARI, VANHA MAAILMANKUVA, WELFARE, WORKFARE, 2000-LUKU</p>	<p>SANAPARINA MAINITTU KAKSI KERTAA</p>
<p>EPÄTYYPILLINEN TYÖSUHDE, EPÄTYYPILLISET TYÖSUHTEET, JULKINEN SEKTORI, YKSITYINEN SEKTORI, TOIMEENTULON EPÄVARMUUS, VUOKRATYÖ</p>	<p>SANAPARINA MAINITTU KOLME KERTAA</p>
<p>PREKARIAATTI, PREKARISAATIO</p>	<p>SANAPARINA MAINITTU VIISI KERTAA</p>

TAULUKKO VI. Artikkeleista poimitut useimmiten esiintyvät käsitteet

SANA	ESIINTYMISTIHEYD
työn	45

työ	19
prekaari	16
epävarmuus	15
uusi	14
asema	12
muutos	12
työelämän	12
artikkeli	11
prekariaatin	10
prekariaatti	10
työmarkkinoiden	9
uuden	9
keskustelu	8
työvoiman	8
prekarisaatio	7
sektori	7
tarve	7
työmarkkinat	7
epätyypillinen	6
kokemus	6
ongelmat	6
poliittinen	6
työsuhteet	6
arki	5
epävarmuuden	5
kysymys	5
merkitys	5
muutosten	5
rakenteellinen	5
tutkimus	5
työsuhde	5
yhteiskunnan	5

Tietyt käsitteet toistuvat usein, mutta päällimmäinen havainto on, että keskustelu on varsin kirjavaa. Joissain yksittäisissä sanoissa löytyy runsaasti vastaavuuksia ja osassa jonkun verran. Nämä kuitenkin saattavat antaa virheellisen kuvan irrotettuna kontekstistaan. Sana-käsitepareilla

löytyi todella yllättävän vähän vastaavuuksia. Tämä kuvaa hyvin prekaaridiskurssin rönsyävää luonnetta. Itselleni tämä oli yllätys – odotin, että artikkelien diskurssi olisi ainakin jonkin verran yhtenäisempää. Johtopäätökset, joita artikkelianalyysin perusteella voi vetää:

- ➔ Prekaaridiskurssi on hyvin **laajakirjoista** ja **runsaskäsitteistä**
- ➔ Yhteisenä nimittävinä tekijöinä keskustelussa voidaan sanoa olevan **työn muutos- ja epävarmuuspuhe** (vrt. käsitteiden epävarmuus, muutos, työ, työelämän, työn, uusi runsas esiintyvyys) ja **prekaarin aseman puhe** (asema, prekaari, prekariaatin, prekariaatti)
- ➔ Tämän analyysin perusteella ei voida tehdä tarkempia johtopäätöksiä tai suoraviivaistusta prekaaridiskurssista ja sen tarkemmista sisällöistä
- ➔ Prekaaridiskurssia täytyisi tutkia vielä tarkemmin ja laajemmalla otoksella

Lopuksi jäin vielä pohtimaan koko diskurssin määrittelyn ja analysoinnin järkevyyttä. Mitä jos kaikki keskustelu, kirjoittelu ja puhe tulisivat ottaa vain välivaiheen työkaluna, jonkinlaisena muutospuheena? Tästä johdinkin vielä viimeisen johtopäätöksen:

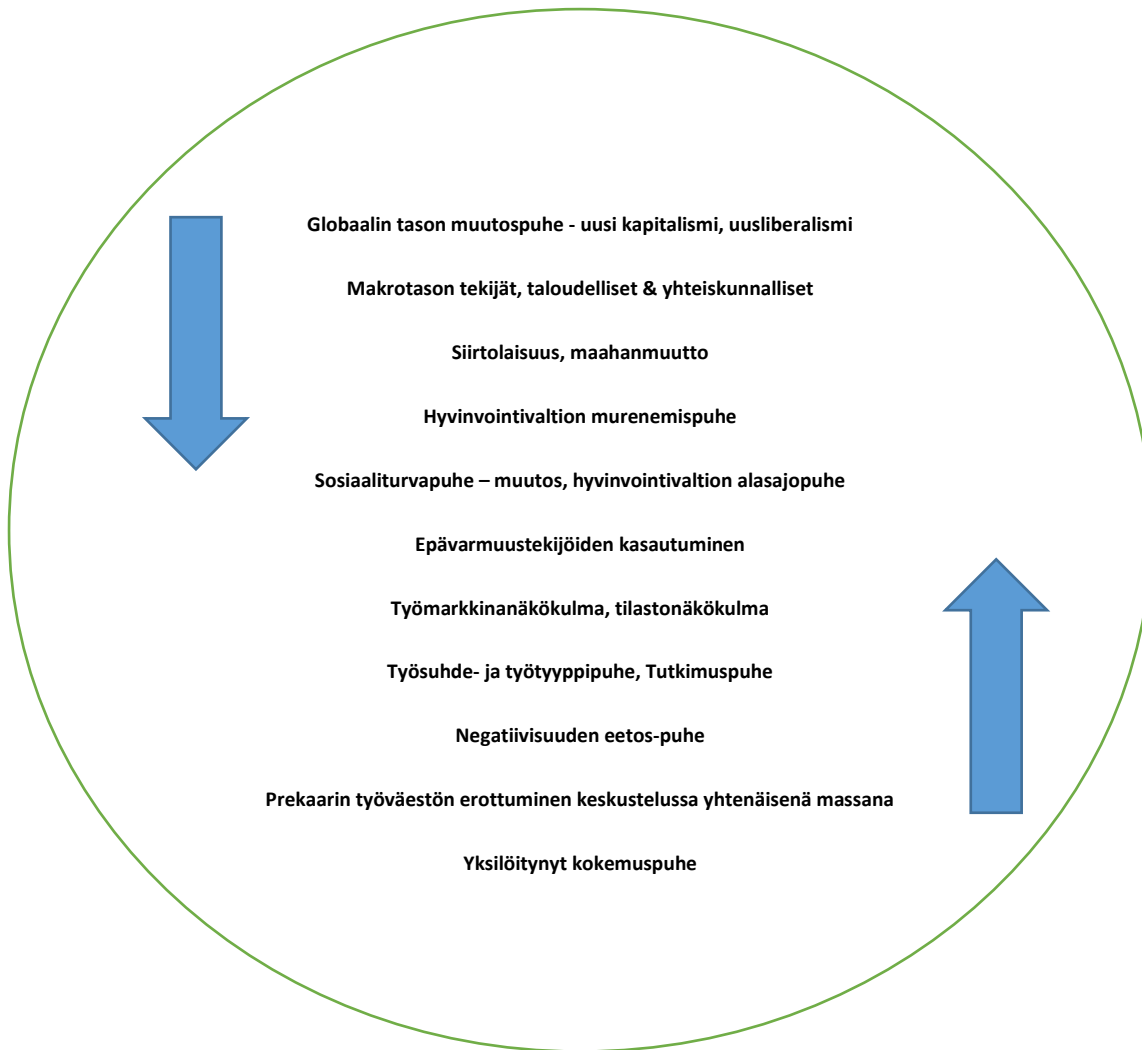
- ➔ Onko diskurssia tarpeen edes yrittää jäsentää – onko se järkevämpää ottaa yleisenä työelämän muutosvaiheen ”kriisi”puheena?

Prekaaridiskurssi kirjoitetun tekstin kautta analysoituna on todennäköisesti erilaista kuin ihmisten arkikokemuksissa. Ilmiö koetaan todennäköisesti eri tavoin ja syvemmin, verrattuna tapoihin joilla ilmiötä pyritään kirjoitetusti ymmärtämään. Oman artikkeliotokseni anti jäi kohtalaisen suppeaksi pyrittäessä käsitteiden tai sana-käsiteparien esiintymisen kautta ymmärtämään tai selittämään prekaaridiskurssia yleistettävästi. Tätä voidaan pitää sinänsä yhtenä huomioon otettavana tutkimustuloksena, että artikkelien perusteella prekarisaatioilmiö ei näyttäydä yhtenäisenä ilmiönä eikä yhtenäistä prekaaridiskurssia juuri ole. Taulukossa IV (s.86-88) tekemäni jaottelut tutkimukseen perustuvuudesta, jommankumman suppean tai laajan teesin edustavuudesta, negatiivisen/positiivisen/neutraalin näkökannan ja poliittisen kantaa ottavuuden tai kantaa ottamattomuuden erotteluista jäsensivät artikkelien sisältöjä melko hyvin ja ehkäpä tätä tarkempaan jäsentelyyn ei ole edes tarvetta pyrkiä.

14 Prekarisaatio visualisoituna

Sisällönanalyysiprosessin (liite I) ja edellä olevat taulukoiden IV, V ja VI jälkeen laadin vielä tiivistetyn prekarisaation kehäksi nimeämäni kaavion (kaavio I s.93), joka kuvaa kirjallisuuskatsauksessa esiin tulleita näkökulmia ja suomalaisen prekarisaatiokeskustelun eri ulottuvuuksia ja suuntia. Kehän ei ole tarkoitus olla mikään ehdoton totuus tai tulos, mutta se toimii eri teemoja kokoavana ja samalla myös havainnollistettuna visuaalisena kuvauksena siitä, minkälaisen aiheiden ympärillä keskustelua käydään. Kaikessa keskustelussa on mukana iso määrä erilaista pientä sirpaleista juonnetta ja varmasti ihmisten kokemuksissa näitä on vielä enemmän. Niitä ei ollut mielekästä tähän mukaan ottaa, vaan pyrin tekemään kokonaisilmiötä havainnollistavan tiivistyksen oman tietoni pohjalta. Kaaviolla vastaan viime kädessä tutkimuskysymyksiin *Minkälainen prekarisaatiokeskustelun ja -ilmiön kokonaiskuva muodostuu tutkimusartikkelien ja teoreettisen katsauksen kokonaisuudesta? Minkälainen teoreettinen aihio kokonaisuudesta voidaan muodostaa?* Ylhäältä alaspäin osoittava nuoli kuvaa ilmiötä deduktiivisesta induktiiviseen (yleisemmästä yksityisempään) päin ja alhaalta ylös osoittava nuoli induktiivisesta deduktiiviseen (yksityisestä yleisempään).

KAAVIO I. Prekarisaation kehä

15 Loppupohdinta

Tilastojen valossa työmarkkinoiden rakenne näyttäytyy hämmästyttävän samanlaisena 2000-luvulla huolimatta siitä, että keskustelu työnteon monimuotoistumisesta ja prekarisaatiosta on käynyt vilkkaana jo jonkin aikaa. Suomen virallinen tilasto SVT:n mukaan kaksi kolmesta työllisestä teki työtä normaalissa, kokoaikaisessa ja toistaiseksi voimassaolevassa työsuhteessa sekä vuonna 2000 (65,4%) että vuonna 2013 (65,4%). *Työolojen muutoksen 1977-2013* tilaston mukaan määräaikaisten työsuhteiden osuus on jopa hieman laskenut ja osa-aikatyötä tekevien noussut. Tilasto huomioi 15-63-vuotiaat palkansaajat, joiden normaali työaika on vähintään 10 tuntia viikossa. Maatalousyrittäjät vähenevät ja erityyppisten yksinyrittäjien ja itsensä työllistäjien määrä on kasvussa. (Työolojen muutokset 1977-2013. SVT.)

Tilastot eivät tavoita prekariaatin kovinta ydintä. Uusia tilastoja kehitetään kuitenkin koko ajan (uusi tutkimus *Työelämä Tänäpä 2016*, SVT.) Vaikka toisaalla vaikuttaa siltä, että prekaaridiskurssi on tuulesta temmattua, on se työntutkimukseenkin jo yhdeksi tutkimusalueeksi vakiintunut kenttä. Useat tutkijat Suomessakin painivat prekarisaation aihepiirin ympärillä (esim. Jokinen, Venäläinen, Jakonen, Pyöriä).

Työssäni tutkin, minkälaista keskustelua Suomessa käydään prekarisaatio- ja prekariaattitermistöjen alla. Keskustelu paljastui melko laajakirjoiseksi ja vahvistaa entisestään kuvaa ilmiön kirjavuudesta. Jonkunlaista yhteistä termistöä ja ymmärrystä aiheen ympärillä on, mutta toisaalta keskustelua tuntuu olevan helppo kuljettaa tutkijan omien ennakoasettelujen ja kokemusten suuntaan juuri sen käsitteellisen epävarmuuden takia. Tämä hämmentää lukijaa ehkä osaltaan entisestään ja koko prekarisaatioilmiöstä saattaa vaikuttaa jäävän käteen ainoastaan kirjava joukko epämääräisiä termejä. Tutkimuksellisesti aiheen ympärillä minusta vaikuttaa siltä, että ollaan menossa oikeaan suuntaan. 2000-luvun alkupuolella termiä valjastettiin poliittisiin liitoksiin, mutta parissa viimeisessä artikkelistani (artikkelit 10 ja 11) poliittiset näkökohdat oli pyritty häivyttämään ja koko ilmiö otettu sekä jo vakavammin otettavan empiirisen tutkimuksen alle. Suomessakin useampi tutkija työskentelee prekariaatin teemojen ympärillä ja esimerkiksi

Jokisen & Venäläisen (2015) kehittämä prekarisaatiokeskustelun jaottelu suppeaan ja laajaan teesiin auttaa jäsentämään ilmiötä.

Keski-Euroopassa näyttää prekaaria ”kapinaliikettä” jo syntyneen; ei olisi mielestäni ihme, jos vastaavaa syntyisi Suomessakin. Ainakin nuoret osaavat käyttää hyödykseen prekaaria leimaa eivätkä suostu enää vain ulkoapäin työelämästä käsin määriteltäväksi. Suomessa on kuitenkin edelleen kohtalainen sosiaaliturva. Muutkin arvot ovat elämässä tärkeitä kuin työ. Prekariaatissa piilee ehkä myös potentiaalia, joka ei näyttäydy tavanomaisessa elämänkultu- ja uraputkessa vaan se ilmenee monimutkaisemmin. Prekarisaatio ilmiönä on edelleen arvoituksellinen eikä avaudu yksioikoisesti. Prekaari voi olla työtön, pätkätyöläinen, siirtolainen, opiskelija tai turvattomuutta kokeva työntekijä. Laajan teesin mukaan olennaista prekaariudessa ei ole edes työ, josta saadaan palkkaa tai joka on yleishyödyllistä, mutta kaikki se epämääräinen elämän aika, joka ei saa palkkiotaan ja oikeudellista tilaansa palkkatyön normatiivisessa järjestyksessä. (Korhonen ym. 2006, 382.)

Meriläinen (2011) visioi ajassa olevan jo edistyksen henkeä siinä määrin, että olisimme pääsemässä yli ajattelusta, joka sisällyttää tuottavuuden vain maksetun työajan piiriin. Hänen mukaansa on selvää, etteivät ajattelu, ihmisten väliset suhteet tai kielenkäyttö ole käytössä vain työpaikalla tai maksettuna työaikana. Kaikki yhteiskunnan jäsenet roolistaan riippumatta osallistuvat väistämättä arvon tuotantoon, sen välittämiseen ja levittämiseen, eikä tätä osallistumista tuotantoon ja kapitalistiseen arvonnäköalaprosessiin erikseen keneltäkään hyväksytetä. (Meriläinen 2011, 145.)

Steinbya (2008) siteeraten *”Mitä meidän on luettava siitä, mitä liberaali kapitalismi on tehnyt ihmiselle, minkälaisia ihmisiä ja kansalaisia on tuotettu ja pakosti tuotetaan maailmassa, jossa markkinavoimat ovat ottaneet yhteiskunnassa määrävän aseman? Onko maailman menoa tarkkailevalle, kapitalismin logiikkaa ja ihmisyyden saamia merkityksiä tulkitsevalle länsimaalaiselle ihmiselle jäljellä muuta vaihtoehtoa kuin kyynisyys?”* (Steinby 2008, 57.)

Jo Marx maalaili visioita kapitalismin rautahäkistä, joka salpaa ihmiset lopulta rautojen taa. Ehkä yhteiskuntatieteilijät ovat nyt uuden kysymysten edessä. Tutkimusartikkeleistani 7 käsitteli prekarisaatiota negatiivisessa tai neutraalissa hengessä. Väkisin ilmiötä ei tarvitse tehdä positiiviseksi, mutta on mielenkiintoista kääntyisikö kehitys joskus positiivisempaan.

Prekaarisatiodiskurssissa painitaan ihmisten kokemusten, tilastotiedon, puolustuspuheen ja vastakkainasettelun, poliittisen puolueellisuuden tai puolueettomuuden ristiaallokossa. Oman tutkimusprosessini aikana käsitteiden moninaisuus avautui itsellenikin vain entistä enemmän. Ei ole yhtä tapaa tarkastella prekarisaatiota, prekariaattia tai prekaaria työtä, mutta ehkä yksi yhdistävä tekijä näissä kaikissa käsitteissä on; ne ovat kaikki yrityksiä määritellä parin viime vuosikymmenen aikana työssä ja taloudessa tapahtuneita muutoksia ja niiden vaikutusta työvoimaksi luokiteltavien henkilöiden elämään ja kokemukseen työstä. Näin ovat havainneet työelämän tutkijatkin, muun muassa Jakonen (2014, 302): *”Prekarisaation käsite on ymmärrettävä ilmauksena tästä muutoksesta”*.

Jakonen (2015) peräänkuuluttaa *Talouden uudet muodot*-kirjassaan aikakautemme ja sukupolvemme kokemuksien kuuntelua kaikesta työn ja tuotannon monimuotoisesta epävarmuudesta, joka työelämässä vallitsee ja josta myös tulevaisuuden keskeiset työnteon mallit löytyvät. Vähintään siis tulevaisuuden ymmärtämiseksi, ja siihen liittyen tarvittavan yhteiskunnallisen kehityksen järjestämiseksi ja tukemiseksi prekariaatiksi itsensä kokevien ääntä on kuultava. Olen Jakosen kanssa samaa mieltä siitä, että tämä myös helpottaisi ymmärrystämme työelämän muutoksesta. GPI (Genuine Progress Indicator) –indikaattori kuvastaa koettua hyvinvointia ja ottaa bruttokansantuotetta laajemmin huomioon hyvinvoinnin eri ulottuvuudet ja antaa näin kansalaisten kokeman hyvinvoinnin kehityksestä todenmukaisemman kuvan. Tilastokeskuksen laskelmien mukaan Suomen GPI kasvoi vuoteen 1989 saakka, minkä jälkeen se on ollut laskusuhdanteinen. 2000-luvulla GPI on painunut jo 1970-luvun tason alapuolelle. (Hänninen et al 2010, 8.) Hyvinvointivaltion rakenteiden edes osittaisen säilymisen kannalta ei työelämän heikommassa asemassa olevien henkilöiden kokemuksia voi sivuuttaa – voisiko prekaariuden paremmasta ymmärtämisestä olla tässäkin suhteessa hyötyä?

Kaaviossa I (s.93) esitin deduktiivisista laajemman tason ilmiöistä yksittäisiin, kokemusperäisiin ilmiöihin päin joitain teemoja, jota tutkimuksessani esiin sain. ”Ylhäältä” alaspäin globaalin tason muutospuhe - uusi kapitalismi, uusliberalismi; siirtolaisuus, makrotason tekijät - taloudelliset & yhteiskunnalliset; hyvinvointivaltion murenemispuhe, sosiaaliturvapuhe – muutos, hyvinvointivaltion alasajo; epävarmuustekijöiden kasautuminen, työmarkkinanäkökulma, tilastonäkökulma, työsuhde- ja työtyyppipuhe, tutkimuspuhe, negatiivisuuden eetos-puhe, prekaarin työväestön erottuminen keskustelussa yhtenäisenä massana, yksilöitynyt

kokemuspuhe. Nämä ovat keskeisiä teemoja yritettäessä ymmärtää prekarisaation ilmiötä, eli paljolti puhetta, diskurssia, eetosta, kokemuksia. Tilastot jonkin verran riitelevät tämän tiedon kanssa, mikä on tulevaisuuden haaste.

Itse kaipaisin prekariaattikeskustelun viemistä entistä enemmän ei-poliittiseen ja positiivisempaan suuntaan. Puoluepoliittiset vahvat kannanotot sopivat ehkä politiikan alan tutkimukseen, jos siihenkään, mutta sosiologian tulisi yrittäessään ymmärtää yhteiskuntaa ja sen ilmiöitä olla mahdollisimman puolueetonta ja arvovapaata (Weber 1919) ja tutkijan intohimon tulisi kohdistua ennen kaikkea tutkittavan ilmiön ymmärtämiseen, ei omien puoluepoliittisten vakaumusten tai näkemysten kytkemiseen mukaan ilmiön ymmärtämiseksi ja jopa sen perimmäisiä taustoja häivyttäväksi tai vääristäväksi. Tämä on mielestäni suomalaisessa prekaaridiskurssissa epäkohta, jota jatkossa tutkijoiden olisi hyvä entistä enemmän ottaa huomioon.

16 Mahdollisia jatkotutkimusaiheita

Prekarisaatioon liittyviä jatkotutkimusaiheita tulee helposti mieleen paljon, johtuen ilmiön liitännäisyydestä laajiin yhteiskunnallisiin, työn ja talouden globaalien tason muutoksiin. Tutkimusta voisi jatkaa laajentaen ja syventäen aihetta esimerkiksi vielä enemmän taloussosiologian ja työtyytyväisyyden kysymysten pariin (Doogan 2009, Sennett 2002, 2007) ja ottaa mukaan esimerkiksi luovan talouden aspektin. Mitä on luova talous ja millä tavoin prekaarit voivat siitä hyötyä? Millä tavoin luovat työtavat ja vapaus ja toisaalta prekarisaatio ja prekaarius mahdollistavat työn ja vapaa-ajan paremman yhteensovittamisen ja tuottavan työn? Aineistoa voisi kerätä henkilöiltä, jotka ehkä ovat jo hypänneet uudenlaisen työn rattaisiin, siirtyneet kärsivästä ulkoa päin määrittyvästä huono-osaiseksi mielletystä prekariaatista omaehtoisiksi voittajaprekaareiksi. Uudenlainen työ, ja uusi epäitsekäämpi kapitalismi tarvitsevat toimiakseen vapautta ja luovuutta. Luova talous ei rajoitu vain tieteen- ja taiteentekijöihin: luovan talouden edellytys on luovuus kaikilla tasoilla ja kaikilla työpaikoilla. Luovuudelle täytyy olla tilaa. (Cronberg 2010, 152.) Ehkä työelämämme tulevaisuus ei olekaan synkkä, vaan uudenlainen työ, maalailevine ja osin pahaenteisine prekarisaatiokehityksineen ja -termistöineen onkin vain murroskausi matkalla jotain uutta ja parempaa, ainakin uutta ja erilaista.

Yksi perspektiivi jatkotutkimukseen olisi tutkimuksen laajennus kansainvälisille vesille. Tutkia ja analysoida prekarisaatioon liittyvien käsitteiden leviämistä ja ilmenemistä globaalilla tasolla; löytyykö jotain pysyvää ja yhdistävää ilmiöstä eri maiden olojen kesken ja minkälaisia yhteyksiä käytävästä prekariaattikeskustelusta sekä ilmiön määrittelyistä voidaan löytää. Esittelin työssäni muutaman ulkomaisen tutkimuksen ja toin esiin, että aihe käsitetään ja sitä käsitellään varsin eri tavalla kuin meillä täällä Suomen mittakaavassa. Jatkotutkimuksessa aihetta olisi mahdollista laajentaa enemmän globaalille tasolle tuoden katsauksen osiossa tarkasteluun laajemmin prekarisaation koko kuva ottaen huomioon enemmän kulttuurisidonnaisuutta & uusliberaalin talouspolitiikan globaaleja vaikutuksia.

Työlainsäädäntömme laahaa usein jonkin verran kehityksen perässä, ja se on tuntenut vain palkkatyön ja yrittäjyyden selkeinä erillisinä lokeroinaan. Esimerkiksi omassa työssä työllistyminen vaatii useiden näkökantojen mukaan uusia sosiaaliturva- ja työpoliittisia säännöksiä. Voisiko työksi vihdoinkin tunnustaa myös työt, joista ei välttämättä saa niin selkeää korvausta, kuten kotityön, vapaaehtoistyön tai yleishyödyllisen jonkun tahon tai henkilöiden hyväksi tehdyn työn. Tarkoittaako kaikki meneillään oleva kehitys uusliberalistisen mallin (Standing 2014, Doogan 2009) tunkeutumista työelämäämme ja sosiaaliturvan piiriin? Tarkoittaako kehitys sitä, että osa ihmisistä onnistuu sopeutumaan uudenlaiseen maailmaan ja työn vaateisiin ja osa tipahtaa kokonaan kehityksen rattailta ja joutuu tyytymään heikko-osaisuuteen? Kuka määrittyy prekariaattiin tässä uudessa järjestyksessä, vai kuvastaako sana välivaiheen yritystä ymmärtää meneillään olevia muutoksia? Voisi olettaa löytyvän myös tarinoita, joissa pehmeät ja kovat tuotannolliset arvot voivat kulkea käsi kädessä mahdollistaen ihmiselle paremman tyytyväisyyden kokonaiselämänhallinnan kannalta.

Tässä tutkimuksessa keskityin aluksi prekarisaatioilmiön ja –diskurssin teoriataustaan kirjallisuuskatsauksen muodossa ja empiirisenä tutkimusaineistona, suomalaisen keskustelun näytteenä, toimi rajallinen määrä valmiita kirjallisia dokumentteja artikkelien muodossa. Havainto oli, että prekarisaatiokeskustelu on laajakirjoista, mutta prekariaatiksi itsensä kokevien ääntä henkilötasolla olisi syytä kuulla enemmän. Yhdistäen saatua haastatteluaineistoa sopivaan teoreettiseen viitekehykseen voisi muodostaa uudenlaista skenaariota tulevaisuuden työn & vapaa-ajan ihannekokonaisuudelle, joka olisi myös sosiaalipoliittisesti & yhteiskunnallisesti kestävä kehityksen vaateen arvioinnin läpäisevä. Mielenkiintoista olisi myös tämän väestöosan toiveet ja ääni suhteutettuna talouspolitiikkaan ja talouteen, kumoako se aiemmin esitettyä uusliberalistista kehitystä ja politiikkaa vai pystyisivätkö nämä kulkemaan jollain lailla käsi kädessä. Tällainen tutkimus voisi olla myös esimerkiksi sosiologisesti, sosiaalipoliittisesti sekä kauppatieteellisesti poikkitieteellinen. Tutkimus saattaisi olla myös yhteiskunnallisesti hyödyllinen, jos ihmisten ääntä kuunneltaisiin ja sitä hyödynnettäisiin sosiaalipoliittisessa päätöksenteossa. Fakta kuitenkin on, että myös sosiaalipoliittinen kenttä on sirpaloitunut – eri yhteiskunnallisten toimijoiden kuten sosiaalipoliittisten tahojen, yritysten, organisaatioiden ja työllisyyspoliittisten tahojen olisi yhdessä herättävä siihen, kuinka ihmisten potentiaali saadaan käyttöön ja tutkimuksella olisi tähän varmasti annettavaa. Se, etteivät asiaan vihkiytyneet yhteiskuntatieteilijät

tekisi tutkimusta vain omista poteroistaan käsin, saattaisi tuoda paljon yhteiskuntapoliittisesti hedelmällisempiä tuloksia päätöksenteon tueksi.

"People are insecure in the mind and stressed, at the same time underemployed and overemployed. They are alienated from their labour and work, and are anomic, uncertain and desperate in their behaviour. People who fear losing what they have are constantly frustrated.

They will be angry but usually passively so.

The precariatized mind is fed by fear and is motivated by fear."

Guy Standing. 2014, s. 35.

Kirjallisuus

Anttila, Anu-Hanna & Vasanen, Jussi (2009) Epätyypillisestä työsuhteesta epätyypillinen loma? Työelämän Tutkimus (7) 3, 166-181.

Arhinmäki, Paavo (2006) Punavihreä sukupolvi. Otava. Helsinki.

Berardi, Franco (2006) Tietotyö ja prekaari mielentila. Tutkijaliitto. Tampere.

Cronberg, Tarja (2010) Uuden työn politiikka. Siltala. Helsinki.

Doogan, Kevin (2009) New Capitalism? The Transformation of Work. Polity Press. UK.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (toim.) (2000) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.

Factum. Uusi Tietosanakirja, 6 pid-sl. Weilin + Göös. Porvoo.

Gill, Rosalind & Pratt, Andy (2008) "In the social factory? Immaterial labour, precariousness and cultural work." Theory, culture & society 25.7-8 (2008): 1-30.

Haapala, Laura (2015) Joustava työ, epävarma elämä. Prekarisaatio 2000-luvun Suomessa. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu –työ. <http://hdl.handle.net/10138/155310> [viitattu 10.11.2015]

Halonen, Katri (2009) Kulttuurituottajat työn ja identiteettien markkinoilla. Työelämän Tutkimus (7) 3, 182-192.

Hankamäki, Jukka (2010) Työttömän kuolema. Johdatus uuteen työyhteiskuntaan ja työn filosofiaan. Books on Demand. Helsinki.

Heiskala, Risto (2000) Toiminta, tapa ja rakenne. Kohti konstruktionistista synteesiä yhteiskuntateoriassa. Gaudeamus. Helsinki.

Hirsiaho, Anu & Jokinen, Eeva & Jakonen, Mikko & Sorainen, Antu (2011) Julma arki. Tieteessä Tapahtuu 29 (8), 8-14.

Hänninen, Sakari & Palola, Elina (2010) Johdatus jakojen problematiikkaan. Teoksessa Hänninen, Sakari; Palola, Elina & Kaivonurmi, Maija (toim.) Mikä meitä jakaa? Sosiaalipoliittikkaa kilpailuvaltiossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki, 7-24.

Jakonen, Mikko (2015) Talous ja työ prekaarissa yhteiskunnassa. Teoksessa Jakonen, Mikko & Silvasti, Tiina (toim.) Talouden uudet muodot. Into. Helsinki, 92-121.

Jakonen, Mikko & Peltokoski, Jukka & Virtanen, Akseli (toim.) (2006) Uuden työn sanakirja. Tutkijaliitto. Helsinki.

Jakonen, Mikko (2014) Uusi työ ja prekarisaatio. Työn muutosten vaikutukset suomalaiseen hyvinvointivaltioon ja poliittiseen järjestäytymiseen. Tiede ja Edistys 39 (4), 287-320.

Jokinen, Eeva & Könönen, Jukka & Venäläinen, Juhana & Välimäki, Jussi (toim.) (2011) ”Yrittäkää edes!” Prekarisaatio Pohjois-Karjalassa. Tutkijaliitto. Helsinki.

Jokinen, Eeva & Venäläinen Juhana (2015) Prekarisaatio ja affekti. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Jyväskylän yliopisto.

Julkunen, Raija (2006) Vastamyrkkyä pelon kulttuurille – Ulrich Beck ja riskiyhteiskunnan diagnoosi. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Hyvinvointivaltio – Suomen mallia analysoimassa. Helsinki University Press. Helsinki, 228-254.

Julkunen, Raija (2008) Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000-luvun työprosesseista. Vastapaino. Tampere.

Julkunen, Raija (2009) Suomalainen palkkatyön yhteiskunta. Teoksessa Pärnänen, Anna & Okkonen Kaisa-Mari (toim.) Työelämän suurten muutosten vuosikymmenet. Tilastokeskuksen julkaisuja: Työmarkkinat 2009. Tilastokeskus. Helsinki, 15-41.

Järvinen, Pertti & Järvinen, Annikki (2011) Tutkimustyön metodeista. Opinpajan Kirja. Tampere.

Järvinen, Päivi (2014) Muuttuvat työvoiman käyttötavat ja työnteon muodot – onko sukupuolella merkitystä? Työelämän Tutkimus 12 (2) 2014, 173-183.

Kalela, Jorma (2008) Markkinavoimat ja ”uusi työ”. Teoksessa Ojajärvi, Jussi & Steinby, Liisa (toim.) Minä ja markkinavoimat. Yksilö, kulttuuri ja yhteiskunta uusliberalismin valtakaudella. Avain. Helsinki, 110-132.

Kallio, Tomi (2006) Teoreettinen tutkimus ja liiketaloustieteet. LTA 4/6, 510-538.

Kasvio, Antti & Tjäder, Johanna (2007) Työ murroksessa. Artikkelikokoelma. Työterveyslaitos. Otava. Keuruu.

Koivulaakso, Dan & Kontula, Anna & Peltokoski, Jukka & Saukkonen, Miika & Toivanen Tero (2010) Radikaaleinta on arki. Like. Helsinki.

Kontula, Anna & Jakonen, Mikko (2008) Prekariaatio ja työn tutkimuksen politiikat. Teoksessa Jokinen, Eeva & Eräsaari, Matti (toim.) Kurjan ääni: osa 1. Yliopistotyöläiset. Juhlakirja Leena Eräsaarelle 31.12.2008. Helsinki, 46-66. (Verkojulkaisuna: <http://annakontula.fi/wp-content/uploads/2011/07/prekarisaatio-ja-tyon-tutkimuksen-politiikat.pdf>)

Korhonen, Anna-Reetta & Peltokoski Jukka & Saukkonen Miika (2006) Prekariaatti. Teoksessa Jakonen, Mikko & Peltokoski, Jukka & Virtanen, Aleksi (toim.) Uuden työn sanakirja. Tutkijaliitto. Helsinki, 378-383.

Korhonen, Anna-Reetta & Peltokoski Jukka & Saukkonen Miika (2009) Paskaduunista barrikadeille. Prekariaatin julistus. Like. Helsinki.

Könönen, Jukka (2012) Prekaari työvoima ja työn uudet hierarkiat metropolissa: ulkomaalaiset matalapalkkaisilla palvelualoilla. *Sosiologia* 49 (3), 190-205.

Lavaste, Saana & Raatikainen, Aulikki (2009) Prekaari haaste. *Meteli* 36 (5), 6-9.

Lehto, Anna-Maija (2010) Ovatko työurat muutoksessa? *Talous & Yhteiskunta Erikoisnumero: Työurat*. 38 (1), 4-14.

Leinikki, Sikke (2009). Pelon ja toivon välissä. Pätkätyöläisen urakerronta. Väitöskirja. Työelämäjulkaisut. TJS Opintokeskus, Helsinki.

Lempiäinen, Kirsti & Silvasti, Tiina (2014) Eriarvoisuuden rakenteet – haurastuvat työmarkkinat Suomessa. Vastapaino. Tampere.

Mannevuori, Mona (2011) Ja sit se työ tulis naiseksi? Prekaarit työmarkkinat ja sukupuoli. *Naistutkimus* 24 (4), 47-52.

Marchart, Oliver (2010) "Auf dem Weg in die Prekarisierungsgesellschaft. Zur Analyse des Definitionskampfs um die zunehmende Prekarisierung von Arbeit und Leben." *Schweizerische Zeitschrift für Soziologie* 36.3 (2010).

Meriläinen, Heidi (2011) Palkkatyöyhteiskunnan vaihtoehdot. Teoksessa Jokinen, Eeva & Könönen, Jukka & Venäläinen, Juhana & Välimäki, Jussi (toim.) (2011) "Yrittäkää edes!" Prekarisaatio Pohjois-Karjalassa. Tutkijaliitto. Helsinki, 143-162.

Noro, Arto (2000) Aikalaisdiagnoosi sosiologisen teorian kolmantena lajityyppinä. *Sosiologia* 37 (4), 321-329.

Ogawa, Akihiro (2013) "Young precariat at the forefront: anti-nuclear rallies in post-Fukushima Japan." *Inter-Asia Cultural Studies* 14.2 (2013): 317-326.

Ojajärvi, Jussi & Steinby, Liisa (toim.) (2008) Minä ja markkinavoimat. Yksilö, kulttuuri ja yhteiskunta uusliberalismin valtakaudella. Avain. Helsinki.

Palola, Elina (2010) Sosiaalipolitiikka Lissabonin strategiassa. Teoksessa Hänninen, Sakari & Palola, Elina & Kaivonurmi, Maija (toim.) Mikä meitä jakaa? Sosiaalipolitiikkaa kilpailuvaltiossa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki, 27-52.

Peltokoski Jukka (2012) Luokka luokkaa vastaan. Niin & Näin 19 (1), 98-101.

Pihlaja, Juhani (2001) Tutkielmaa tekemään. Sodeca. Vammala.

Precarias a la deriva (2009) Hoivaajien kapina. Käänt. Böök, Laura & Heikkilä, Riie & Itkonen, Eeva & Korhonen Anna-Reetta & Viren Eetu. Like. Helsinki.

Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu (2012) Työn prekarisaatio ja kasautuva epävarmuus. Hallinnon Tutkimus 31 (3), 171-188.

Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu (2016) Prekaarin palkkatyön yleisyys: liioitellaanko työelämän epävarmuutta? Sosiologia 53 (1), 45-64.

Pärnänen, Anna (2009) Johdanto: Viisi vuosikymmentä tilastotietoa. Teoksessa Pärnänen, Anna & Okkonen Kaisa-Mari (toim.) Työelämän suurten muutosten vuosikymmenet. Tilastokeskuksen julkaisuja: Työmarkkinat 2009. Tilastokeskus. Helsinki, 7-12.

Pärnänen Anna & Okkonen Kaisa-Mari (toim.) Työmarkkinat 2009. Työelämän suurten muutosten vuosikymmenet. Tilastokeskus. Helsinki.

Rokkanen, Miikka & Uusitalo, Roope (2010) Katosivatko elinikäiset työpaikat? Talous & Yhteiskunta. Erikoisnumero: Työurat. 38 (1), 16-21.

Saari, Juho (2006) Epävarmuuden ajan hyvinvointivaltio – Karl Polanyin teoria yhteiskunnallisen murroksen sääntelystä. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Hyvinvointivaltio – Suomen mallia analysoimassa. Helsinki University Press. Helsinki, 148-178.

Saari, Juho (toim.) (2006) Hyvinvointivaltio – Suomen mallia analysoimassa. Helsinki University Press. Helsinki.

Saari, Juho (2011) Hyvinvoinnin kentät. Teoksessa: Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudeamus. Helsinki, 33-79.

Saari, Juho (toim.) (2011) Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudeamus. Helsinki.

Sandstorm, Krista Lynn. (2014) Experienced New Hires, Employment Insecurity, and the Foreshadowing of the Precariat Workforce. Dissertation. University of Minnesota. 2014. Saatavilla myös: <http://conservancy.umn.edu/handle/11299/165075> [viitattu 20.9.2016])

Savage, Mike & Devine, Fiona & Cunningham, Niall & Taylor, Mark & Yaojun, Li & Hjellbrekke, Johs & Le Roux, Brigitte & Friedman, Sam & Miles, Andrew (2013) "A new model of social class? Findings from the BBC's Great British Class Survey experiment." Sociology 47, no. 2 (2013): 219-250.

Sennett, Richard (2002) Työn uusi järjestys. Miten uusi kapitalismi kuluttaa ihmisen luonnetta. Vastapaino. Tampere.

Sennett, Richard (2007) Uuden kapitalismin kulttuuri. Vastapaino. Tampere.

Silvasti, Tiina & Lempiäinen, Kirsti & Kankainen Tomi (2014) Eriarvoisuuden uudet paikat. Teoksessa Kirsti Lempiäinen & Tiina Silvasti (toim.) Eriarvoisuuden uudet rakenteet. Vastapaino. Tampere, 7-19.

Standing, Guy (2014) ALKUPERÄISPAINOS 2011 The Precariat: The New Dangerous Class. Bloomsbury Academic. UK.

Steinby, Liisa (2008) Ryöstelijät ammutaan: moderni minä ja mitä sille sitten tapahtui. Teoksessa Ojajärvi, Jussi & Steinby, Liisa (toim.) Minä ja markkinavoimat. Yksilö, kulttuuri ja yhteiskunta uusliberalismin valtakaudella. Avain. Helsinki, 25-66.

Sulkunen, Pekka (2003) Johdatus sosiologiaan. Käsitteitä ja näkökulmia. Werner Söderström. Helsinki.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työolotutkimus [verkkojulkaisu].

ISSN=2342-2874. 2013. Tilastokeskus. Helsinki.

http://www.stat.fi/til/tyoolot/2013/tyoolot_2013_2014-11-26_tie_001.fi.html

[viitattu 14.10.2015]

https://www.stat.fi/tup/htpalvelut/tutkimukset/tyoelama_tanaan.html. [viitattu 5.9.2016]

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työolojen muutokset 1977-2013. 2014. Tilastokeskus. Helsinki.

Hanna Sutela & Anna-Maija Lehto.

Tetri, Aki (2015) Prekaarin palkkatyön vaikutukset työtyytyväisyyteen ja elintasotyytyväisyyteen. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu –tutkielma.

<http://hdl.handle.net/10138/153065> [viitattu 10.11.2015]

Uusitalo, Hannu (1991) Tiede, tutkimus ja tutkielma: Johdatus tutkielman maailmaan. WSOY. Helsinki.

Vaarama, Maija & Siljander, Eero (2011) Kolmen kerroksen suomalaiset: elämänlaatu eri sosioekonomisissa ryhmissä. Talous & Yhteiskunta (39)1, 4-10.

Vähämäki, Jussi (2007) Prekarisaatio ja tietotyö. Teoksessa Antti Kasvio & Johanna Tjäder (toim.) Työ murroksessa. Työterveyslaitos. Helsinki, 243-277.

Weber, Max (1919) Tiede ammattina ja kutsumuksena. Suom. Hannula, Risto. Teoksessa Mäkelä, Klaus (toim.) (1987): Tieteen vapaus ja tutkimuksen etiikka. Tammi. Helsinki.

Ylhäinen, M. (2015). Työoikeus ja prekaari yhteiskunta. (Doctoral Dissertation). University of Helsinki. Retrieved from <http://hdl.handle.net/10138/156579> [viitattu 10.11.2015]

Åkerblad, Leena (2011) Prekaari työmarkkinatilanne ja toimijuus. Teoksessa Jokinen, Eeva & Könönen, Jukka & Venäläinen, Juhana & Välimäki, Jussi (toim.) (2011) ”Yrittäkää edes!” Prekarisaatio Pohjois-Karjalassa. Tutkijaliitto. Helsinki, 19-36.

Åkerblad, Leena (2014) Epävarmuuden tuolla puolen: Muuttuvat työmarkkinat ja prekaari toimijuus. Väitöstutkimus. Itä-Suomen yliopisto. Tampere. Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in social sciences and business studies, 1798-5749 ;no 73. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1364-7> [viitattu 11.11.2015]

<http://annakontula.fi/wp-content/uploads/2011/07/prekarisaatio-ja-tyon-tutkimuksen-politiikat.pdf> [viitattu 27.2.2014]

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/teoreettinen-tutkimus> [viitattu 27.2.2014]

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_2.html [viitattu 27.2.2014]

<http://www.mv.helsinki.fi/home/psaukkon/tutkielma/Tutkimusasetelma%202.html> [viitattu 27.2.2014]

Verkkolehti Kansan Uutiset. Uutinen julkaistu verkossa 12.2.2015. [Viitattu 17.9.2015.] <http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/3324521/sosiologi-perustulo-olisi-parempi-elvytyskeino>

Verkkolehti Kansan Uutiset. Uutinen julkaistu verkossa 7.1.2015. [Viitattu 17.9.2015.] <http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/ulkomaat/3305798/piilaakson-teknoeliitti-ajaa-perustuloa>

Sähköpostikirjeenvaihto välillä 18.6.2015 - 29.6.2015. Mirja Liikkanen, tutkimuspäällikkö, kulttuuri ja ajankäyttö. Tilastokeskus/väestö- ja sosiaalilastot. 00022 Tilastokeskus. FI-00022 Statistics Finland. Mail: mirja.liikkanen@stat.fi

www.stat.fi/meta/kas/tyollinen.html [viitattu 20.2.2017]

www.tilastokeskus.fi/til/tyti/kas.html [viitattu 20.2.2017]

Liitteet

LIITE 1. Tiivistelmät tutkimusartikkeleista sekä sisällönanalyysiprosessissa poimitut käsitteet & teemat

Minkälaisen teemojen ympärillä keskustelua käydään? Lähiluvussa artikkeleista on poimittu käsitteitä, jotka kertovat kyseisen artikkelin kontekstissa prekaaridiskurssin sisällöstä. Käsitteiden valinta on tutkijan subjektiivinen tulkinta ja ei välttämättä siksi samanlaisena toistettavissa.

Epätyypillisestä työsuhteesta epätyypillinen loma?

ARTIKKELI 1: Anttila, Anu-Hanna & Vasanen, Jussi (2009) *Epätyypillisestä työsuhteesta epätyypillinen loma?*

Anttilan & Vasasen (2009) artikkelissa *Epätyypillisestä työsuhteesta epätyypillinen loma?* (Työelämän Tutkimus (7) 3, 166-181) käsitteet prekaari tai prekariaatti eivät sinällään esiintyneet kertaakaan, mutta artikkeli käsittelee epätyypillisiä työsuhteita ja niiden vaikutusta loman ansaintaan ja pitoon. Artikkelin perustuu ”Joustava loma-aika”-tutkimushankkeen (2007-2011) ensimmäiseen osioon ”Lomalla kaikki on toisin?”, jossa on tutkittu suomalaisten palkansaajien vuosiloman tai sitä vastaavan vapaan ansaintaa ja pitämistä. Artikkelissa keskityttiin enimmäkseen epätyypillisessä ja tyypillisessä työsuhteessa pidettävien lomien eroihin sekä edellä mainitun tutkimuksen tuloksiin. Tuloksena todetaan, että yleensä epätyypilliset työsuhteet johtavat myös epätyypilliseen lomaan. Artikkelissa todettiin kuitenkin myös, että riittävän pitkistä, yli 18 kuukauden pituisesta epätyypillisestä työsuhteesta voi ansaita ja pitää.

- ➔ Empiiriseen tutkimukseen perustuva artikkeli
- ➔ Suppea teesi
- ➔ Negatiivinen/neutraali
- ➔ Ei poliittisesti latautunut

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

EPÄTYYPILLINEN TYÖSUHDE, TYÖSUHDE, EU:N TYÖAIKADIREKTIIVI, MONISYINEN TILANNE, PALKALLINEN VUOSILOMA, VAPAAN ANSAINTA, OIKEUS PALKALLISEEN VUOSILOMAAN, VUOSILOMALAKI, LAKI, LIITTO- JA TYÖPAIKKATASON NEUVOTTELUT, NORMIT, MORAALINEN ILMAPIIRI, MUUTOS, TYÖMARKKINOIDEN RAKENNEMUUTOS, TYÖMARKKINOIDEN MUUTOKSET, TYYPILLINEN LOMA, EPÄTYYPILLINEN LOMA, EPÄTYYPILLINEN TYÖ, MÄÄRÄAIKAINEN TYÖSOPIMUS, TYÖ- JA VIRKAEHTOSOPIMUS, OSA-AIKATYÖ, VUOKRATYÖ, VUOKRATYÖVOIMA, 2000-LUKU, NAISET, NUORET, SUKUPUOLITTAINEN ERIITYMINEN, SUKUPUOLI EI VAIKUTA, OMAEHTOINEN VALINTA, JULKINEN SEKTORI, YKSITYINEN SEKTORI, EPÄTASA-ARVOINEN KÄYTÄNTÖ, ERIARVOINEN TILANNE, LOMANSAAJAN ELÄMÄNTILANNE, ARVOVALINNAT, KYSELYTUTKIMUS, SÄHKÖINEN KYSELYLOMAKE, TILASTOLLISET MENETELMÄT, LOGISTINEN REGRESSIOANALYYSI, AVOVASTAUKSET, TYÖPAIKKAKOHTAINEN SOPIMINEN, HENKILÖKOHTAISET MIELTYMYKSET, TYÖAJAN JOUSTOT, JOUSTOVARA, JOUSTAVA KÄYTÄNTÖ, TYÖN JA VAPAAN VÄLINEN SUHDE, TILASTOKESKUKSEN TYÖVOIMATILASTO, HISTORIA, PERINTEET, KÄYTÄNTÖ.

Kulttuurituottajat työn ja identiteettien markkinoilla

ARTIKKELI 2: Halonen, Katri (2009) *Kulttuurituottajat työn ja identiteettien markkinoilla*

Halosen (2009) artikkelissa *Kulttuurituottajat työn ja identiteettien markkinoilla* (Työelämän Tutkimus (7) 3, 182-192) keskitytään tarkastelemaan kulttuurin tuottamisen AMK-tutkinnon suorittaneiden henkilöiden työtilannetta noin kaksi vuotta opintojen päättymisen jälkeen. Tutkija paikantaa kulttuurintuottajien työmuotoja ja työntajatahoja empiirisen aineistonsa pohjalta. Artikkeliki keskittyy kulttuurialan työmuoto- ja työllisyysnäkökulmaan; prekarisaatio vaikuttaa artikkelin perusteella olevan alalla laaja ongelma. Tutkija analysoi kulttuurituottajien työllisyyttä ja työidentiteetin rakentumista ja toteaa tuottajan sihteerimäisen roolin rinnalle olevan nousemassa uuden tyyppisen innovaattori-tuottajuuden identiteetin, mikä kuitenkin sinällään ei poista kulttuurialan työn prekarisoitunutta luonnetta.

- ➔ Empiiriseen tutkimukseen perustuva artikkeli
- ➔ Suppea teesi
- ➔ Negatiivinen/neutraali
- ➔ Ei poliittisesti latautunut

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

KULTTUURITUOTTAJA, TYÖMARKKINAT, ITSENSÄ TYÖLLISTÄMINEN, EPÄTYYPILLISET TYÖSUHTEET, TYÖTILANNE, EMPIIRINEN AINEISTO, TYÖMUODOT, TYÖNANTAJATAHOT, TYÖIDENTITEETTI, TYÖIDENTITEETIN RAKENTUMINEN, KOULUTUSINFLAATIO, PREKARISOITUVAT TYÖMARKKINAT, EPÄVARMA TYÖMARKKINATILANNE, PINNISTELY, STRESSAAVUUS, NÄENNÄINEN VALINNAN VAPAAUS, KIINNITTYMINEN, SELKEÄN TYÖNANTAJATAHON PUUTTUMINEN, LYHYTKESTOISET TYÖSUHTEET, LYHYTKESTOISTEN TYÖSUHTEIDEN LISÄÄNTYMINEN, VÄLITTÄJÄAMMATIT, VAIKEA TYÖLLISTYÄ, KULTTUURITUOTTAJEN TYÖLLISYYS, ULKOISTAMINEN, TYÖIDENTITEETIN RAKENTUMINEN, YRITTÄJYYS, PALKKATYÖ, PALKATON TYÖ, OMA HARRASTUNEISUUS, VASTUU AMMATTITÄIDON KEHITTÄMISESTÄ, TYÖTILAISUUKSIN VARMISTAMINEN, KASVAVA VASTUU TYÖLLISYYDESTÄ, MARKKINAKAPASITEETIN MAKSIMOINTI, ALIHINNOITeltu TYÖ, VAPAAEHTOISTYÖ, PORTFOLIOTOIMEENTULO, PORTFOLIOTYÖLLISYYS, EPÄTYDYTTÄVÄ PAKKOTILANNE, PORTFOLIO-TYÖLLISYYS VAPAUTTAVANA, PORTFOLIO-TYÖLLISYYS RIISTONA, SYKLINEN TYÖLLISYYS, HYBRIDI- JA SIRPALETYÖLLISYYS, YRITTÄJYYDEN JA PALKKATYÖN RAJAPINTA, TYÖOIKEUDELLINEN EROTTelu, ANSAINTALOGIIKKA, MARKKINAEHTOINEN TOIMINTA, YKSIN TOIMIMINEN, PREKARIAATTITEORIA, RAJOJEN HÄMÄRTYMINEN, RAJATON TYÖ, TASAPAINOTTELU, SIVUTOIMINEN YRITTÄJYYS, TYÖN YKSILÖLLISTYMINEN, INNOVAATTORI-TUOTTAJUUDEN IDENTITEETTI, JÄLKIFORDISTINEN KULTTUURIYRITTÄJYYS, PAKONOMAINEN INNOVOINTI, TOIMEKSIANTAJAN VAKUUTTAMINEN, SÄHKÖINEN LOMAKEKYSELY, PUHELINHAASTATTELU, RYHMÄKESKUSTELU.

Julma arki

ARTIKKELI 3: Hirsiaho, Anu & Jokinen, Eeva & Jakonen, Mikko & Sorainen, Antu (2011) *Julma arki*

Hirsiahon ym (2011) artikkelissa *Julma arki* (Tieteessä Tapahtuu 29 (8), 8-14) kuvataan arkea erityisesti arjen julmuuden näkökulman kautta tarkasteltuna. Arjen julmuuteen kytkeytyvät prekaarius ja prekaari asema. Itsestään selvä, sujuva arki nähdään jonakin, joka ei prekariaatille kuulu. Artikkelissa käsitellään myös prekarisaatiokeskustelua, joka on jaoteltu sekä positiiviseen että negatiiviseen linjaan.

- ➔ Ei tutkimukseen perustuva
- ➔ Laaja teesi
- ➔ Negatiivinen/neutraali/positiivinen
- ➔ Poliittisesti latautunut

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

ARKI, TAVALLINEN, RUTIININOMAINEN, HARMAA, HARMITON, ARJEN JULMUUS, ARKI ETUOIKEUTENA, NÄKYMÄTÖN ARKI, ITSESTÄÄNSELVÄ ARKI, YHTEISKUNNALLISESSA AJASSA MUOKKAUTUMINEN, YHTEISKUNNALLISESSA TILASSA MUOKKAUTUMINEN, VALTASUHTEIDEN TEMMELLYSKENTTÄ, YHTEISKUNTARYHMÄ, YKSILÖ, SIIRTOLAISET, SEKSUAALIVÄHEMMISTÖT, TYÖELÄMÄÄN KIINNITTÄMÄTTÖMÄT, TAVANMUKAISUUS, LUONTEVUUS, SUJUVUUS, TOTTUMUS, ARJEN YLLÄPITÄMINEN, EI OMA VALINTA, ARJEN HALLINNAN LOGIIKKA, VALLANKÄYTTÖ, HETERONORMATIIVISUUS, HYVINVOINTIVALTION SUKUPUOLISOPIMUS, NUORI PREKAARI YLÄLUOKKA, UUSI PREKAARI, KOULUTETTU PREKAARI ELIITTI, PETETTY KESKILUOKKA, PREKAARI, PREKAARI ARKI, PREKAARI YHTEISKUNTA, PREKAARIN YHTEISKUNNAN RAKENNE, HUOKOINEN, JOUSTAVA, PREKARISAATIO, YHTEISKUNNAN JA TYÖELÄMÄN EPÄVARMISTUMINEN, PREKAARISAATIOKESKUSTELU, NEGATIIVINEN LINJA, POSITIIVINEN LINJA, PIDÄTELTY EPÄTIETOISUUS, TYYTYMÄTTÖMYYS, SOLIDAARISUUDEN VÄHENEMINEN, MEKAANINEN SOLIDAARISUUS, INTRESSIPOHJAINEN SOLIDAARISUUS, YHTEISÖLLISYYDEN VÄHENEMINEN, MAHDOLLISUUS VAPAUTUA, PREKARISAATIO MAHDOLLISUUTENA, UUSLIBERALISMI PREKARISAATION KONTEKSTISSA, UUSLIBERALISTINEN EETOS, UUSLIBERALISTINEN HALLINTO, JULKISEN SEKTORIN ALASAJO, UUSI PREKAARI, YHTEINEN INTRESSI, VIHREÄT, PERUSTULO RATKAISUNA, OIKEISTO, JOUSTAVIEN TYÖMARKKINOIDEN LUOMINEN.

Työn muutosten vaikutukset suomalaiseen hyvinvointivaltioon ja poliittiseen järjestäytymiseen

ARTIKKELI 4: Jakonen, Mikko (2014) Uusi työ ja prekarisaatio. Työn muutosten vaikutukset suomalaiseen hyvinvointivaltioon ja poliittiseen järjestäytymiseen

Jakonen (2014) tarkastelee artikkelissaan uuden työn ja prekarisaation (Tiede ja Edistys 39 (4), 287-320.) käsitteiden kautta jäsenyviä suomalaisen työelämän, hyvinvointivaltion ja poliittisen järjestäytymisen muutoksia. Jakonen pohtii termin prekarisaatio ympärillä käytyä keskustelua yhdistäen katsaukseen lisäksi laajemman uuden työn käsitteen myös sen sisältöjä määrittelemällä. Jakosen mukaan uuden työn ja prekarisaation käsitteet ovat Suomessa kehittyneet kuvaamaan monia ristiriitaisia työn muutoksiin liittyviä taloudellisia, yhteiskunnallisia ja poliittisia kehityskulkuja. Jakosen mukaan uuden työn ja prekarisaation käsitteet ovat merkittävästi parantaneet ymmärrystä työn ja yhteiskunnan muutoksista ja käsitteiden edelleen kehittäminen on tärkeää.

- ➔ Ei empiiriseen tutkimukseen perustuva
- ➔ Laaja teesi
- ➔ Negatiivinen/neutraali
- ➔ Poliittisesti latautunut

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

UUSI TYÖ, VANHA TYÖ, PREKARISAATIO, TYÖN MUUTOS, TYÖELÄMÄN MUUTOS, JATKUVA LIIKE, UUDENLAINEN TYÖKULTTUURI, MUUTOSTEN VAIKUTUS SUOMALASEEN HYVINVOINTIVALTIOON, MUUTOSTEN VAIKUTUS POLIITTISEEN JÄRJESTÄYTYMISEEN, KNOWLEDGE ECONOMY, KNOWLEDGE WORK, WORKFARE, WELFARE, EPÄTYYPILLISET TYÖSUHTEET, EPÄVARMAT TYÖSUHTEET, TYÖELÄMÄN EPÄVARMISTUMINEN, TYÖLLÄ HANKITTAVIEN ANSIOIDEN PIENENTYMINEN, SOSIAALITURVA- JA TYÖTTÖMYYSTUKIJÄRJESTELMIEN MUUTOKSET, MATALAPALKKATYÖTÄ TEKEVIEN JOUKKO, TYÖSSÄKÄYVIEN KÖYHIEN JOUKKO, PREKARIAATTI, PERUSTULO, PREKARIAATTI TYÖVÄENLIIKKEENÄ, LUOKKATIETOISUUS, RISTIRIITAINEN, TALOUDELLINEN KEHITYSKULKU, YHTEISKUNNALLINEN KEHITYSKULKU, POLIITTINEN KEHITYSKULKU, POHJOISMAISEN JÄLKITEOLLISEN KAPITALISTISEN YHTEISKUNNAN KRITIIKKI, KOMMUNIKAATIO UUDEN TYÖN PIIRTEENÄ, SOSIAALISUUS UUDEN TYÖN PIIRTEENÄ, EPÄMUODOLLISET SOSIAALISET VERKOSTOT JA UUSI TYÖ, UUDEN TYÖN KESKUSTELU SUOMESSA, UUDEN TYÖN TEORIA, UUDEN TYÖN KRIITTINEN TUTKIMUS, VALTAVIRTAINEN AKATEEMINEN TUTKIMUS, PREKARIAATTILIIKE, UUSI POLIITTINEN SUBJEKTI, UUSI TUOTANNOLLINEN

SUBJEKTI, KOLMAS TIE, UUSLIBERALISTINEN POLITIIKKA, TYÖSUHTEIDEN KETJUTUS, TIETO- JA PALVELUTYÖTÄ TEKEVÄ PREKARIAATTI, YLEINEN EPÄVARMUUS, MAHDOTTOMUUS SUUNNITTELUUN, SOSIAALISEN NOUSUN ESTYMINEN, KÖYHYYS, TULO- JA SOSIAALITURVALOUKUT, VASTIKKEELLINEN SOSIAALITURVA, JULKINEN SEKTORI, YKSITYINEN SEKTORI, JULKISEN SEKTORIN SUPISTAMINEN, TEOLLISUUSTYÖN VÄHENTYMINEN, VYÖNKIRISTYSPOLITIIKKA, NEW PUBLIC MANAGEMENT, ITSENÄISYYDEN PUUTE, TYÖNANTAJIEN MIELIVALLALLE ALTTIISI JOUTUMINEN, PYSYVÄN EPÄVARMUUDEN AIKA, PREKARISAATION KÄSITE MUUTOKSEN ILMAUKSENA, KILPAILUVALTION KEHITYS, TYÖKYKY-YHTEISKUNTA, YRITTÄJÄMÄISYYS, PROJEKTITYÖ, UUDEN TYÖN KULTTUURI, VOITTAJIEN KERTOMUS, HÄVIÄJÄLUOKKA, AILAHELEVAISUUS, TÄMÄN PÄIVÄN MENESTYJÄ, HUOMISEN EPÄONNISTUJA, KOKO TYÖVOIMAA KOSKEVA TENDENSSI, KAPITALISTISEN TYÖN NORMI, KILPAILUVALTIOLLINEN MALLI, EPÄSOLIDAARISUUDEN LISÄÄNTYMINEN, VALMIUSTILA, MARKKINATALOUS, POLIITTINEN VASTAKKAISUUS, ELINKEINOELÄMÄJOHTOINEN KESKUSTELU, TYÖELÄMÄN MUUTOSKESKUSTELU, TULEVAISUUDEN TYÖ, TALOUDEN SUURET LINJAT, YHTEISKUNTAJÄRJESTELMÄN SUURET LINJAT, VASEMMISTON SKEPTISYYS, PALKANSAAJAJÄRJESTÖJEN SKEPTISYYS, AKATEEMISEN TYÖNTUTKIMUKSEN EPÄILEVÄISYYS, TYÖN LAADULLISTEN MUUTOSTEN KOROSTAMINEN, TEOREETTINEN PERUSTA, TYÖELÄMÄN MUUTOSTEN LAADULLINEN MERKITYS, MUUTOS TYÖELÄMÄÄ KOSKEVASSA TUTKIMUKSESSA JA KESKUSTELUSSA, TILASTOLLISIIN MENETELMIIN PERUSTUVA TYÖNTUTKIMUS, HYVINVOINTIVALTIO, HYVINVOINTIVALTION PURKAUTUMINEN, RAKENTEELLINEN TYÖTTÖMYYS, AMMATTIYHDISTYSLIIKKEEN KRIISI, VASEMMISTOLAISEN POLITIIKAN KRIISI, POLIITTISEN ILMAPIIRIN MUUTOS, PERINTEISTEN LUOKKAEROJEN KÄRJISTYMINEN, UUDET LUOKKARAKENTEeseen LIITTYVÄT KYSYMYKSET, SUOMALAISEN YHTEISKUNNAN RAKENNEMUUTOS, UUSI NORMAALI EI OLE VIELÄ MUODOSTUNUT, ETSIKKOAIKA, MUUTOSTEN MONIULOTTEISUUS, UUDEN TYÖN JA PREKARISAATION KÄSITTEIDEN KEHITYSTARVE, YMMÄRRYS TYÖN JA YHTEISKUNNAN MUUTOKSISTA, LISÄYMMÄRRYKSEN JA TIEDON TARVE.

Muuttuvat työvoiman käyttötavat ja työnteon muodot – onko sukupuolella merkitystä?

ARTIKKELI 5: Järvinemi, Päivi (2014) *Muuttuvat työvoiman käyttötavat ja työnteon muodot – onko sukupuolella merkitystä?*

Järvinemi (2014) kirjoittaa artikkelissaan *Muuttuvat työvoiman käyttötavat ja työnteon muodot – onko sukupuolella merkitystä?* (Työelämän Tutkimus 12 (2) 2014, 173-183) tarkoituksenaan vastata kysymykseen, missä määrin ja miten työntekijän sukupuolella näyttää olevan merkitystä ilmiön yleisyyden ja työolotekijöiden valossa. Katsauksessaan kirjoittaja tarkastelee muuttuvia työvoiman käyttötapoja ja työnteon muotoja 2000-luvulla luoden samalla tulevaisuuden näkymiä sille, minkälaisia vaatimuksia tutkimustiedolta aiheen ympärillä odotetaan. Vaikka otsikossa mainitaankin erityisesti sukupuolinäkökulman tarkastelu, hän kirjoittaa paljon myös työvoiman käyttötapojen ja koko työelämän muutoksista yleisesti. Järvinemi ei käsittele artikkelissa itsensä työllistäjien näkökulmaa, ainoastaan palkkatyösuhteisia.

- ➔ Empiiriseen tutkimukseen perustuva
- ➔ Suppea teesi
- ➔ Negatiivinen/neutraali
- ➔ Ei poliittisesti latautunut

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

TYÖVOIMAN KÄYTTÖTAPOJEN MUUTOS, TYÖNTEON MUOTOJEN MUUTOS, SUKUPUOLEN MERKITYS, TALOUDELLISEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS, TYÖVOIMAN KÄYTTÖTAPOJEN MUUTOS, TYÖSUHDEMUOTOJEN MONINAISTUMINEN, TARKASTELU TARVE- JA ONGELMALÄHTÖISESTI, EPÄTYYPILLISET TYÖSUHTEET, JOUSTOTURVA-AJATTELU, FINANSSIKRIISI, SUOMALAINEN TYÖELÄMÄN

TUTKIMUS, MÄÄRÄLLISET AINEISTOT, TYÖOLOSELVITYKSET, NAISPUOLISTEN PALKANSAAJIEN KIELTEISET KOKEMUKSET, RISTIRIITAISET TULOKSET, AIHEPIIRIN TUTKIMUKSEN JAKAUTUMINEN, KANTAHENKILÖSTÖ, JOUSTOTYÖVOIMA, POIKKEAMA, MARGINAALITYÖVOIMA, YDINTYÖVOIMA, MÄÄRÄLLINEN JOUSTO, PREKARIAATTITYÖVOIMA, TOIMEENTULON EPÄVARMUUS, ELÄMÄNTILANTEEN HAURAUDEN KOKEMUS, EPÄVAKAA TYÖMARKKINA-ASEMA, YKSILÖN SUBJEKTIIVINEN KOKEMUS, YKSILÖN SUHTAUTUMINEN, YKSILÖN TOIMINTATAPA, TILASTOTIETO, TUTKIMUS- JA ANALYYSITIETO, POLITIIKKA-ASIAKIRJAT, MÄÄRÄAIKAINEN TYÖ, VAPAUDEN TUNNE, EPÄVARMUUDEN KOKEMUS, NAISTEN OSUUS, VUOKRATYÖ, SUKUPUOLTEN TASA-ARVO, SUKUPUOLTEN VÄLINEN ERO, JULKINEN SEKTORI, KOLMAS SEKTORI, KUNNAT, YKSITYINEN SEKTORI, OSA-AIKATYÖ, NAISVALTAISET AMMATTIALAT, ONGELMAT TYÖHÖN SITOUTUMISESSA, ONGELMAT HENKISEN PÄÄOMAN KUMULOITUMISESSA, ONGELMAT OSAAMISEN KEHITTYMISESSÄ, HAITAT ORGANISAATIOTASOLLA, HAITAT YKSILÖTASOLLA, TYÖN NAISISTUMINEN, TALOUDEN NAISISTUMINEN, TYÖMARKKINOIDEN LOHKOUTUMINEN, TYÖVOIMAN JAKAUTUMINEN, GLOBAALI TALOUS, JOUSTAVAN TYÖVOIMAN TARVE, VAIKUTTAMINEN TYÖORGANISAATION TASOLLA, KESTÄVÄN TYÖELÄMÄN TAVOITE, AJANTASAISEN TUTKIMUSTIEDON TARVE, KUMULOITUVAN TUTKIMUSTIEDON TARVE, VAATIMUKSET TUTKIMUKSELLE.

Ulkomaalaiset matalapalkka-aloilla

ARTIKKELI 6: Könönen, Jukka (2012) Prekaari työvoima ja työn uudet hierarkiat metropolissa: ulkomaalaiset matalapalkkaisilla palvelualoilla

Könönen käsittelee artikkelissaan *Prekaari työvoima ja työn uudet hierarkiat metropolissa: ulkomaalaiset matalapalkkaisilla palvelualoilla* (Sosiologia 49 (3), 190-205.) Helsingin matalapalkkaisilla palvelualoilla työskentelevien ulkomaalaisten kokemuksia työstä sekä oikeudellisen aseman suhdetta ryhmän työmarkkina-asemaan ja prekarisaatioon. Artikkelin pohjautuu opiskelijoiden ja turvapaikanhakijoina maahan saapuneiden ulkomaalaisten teemahaastatteluihin eli on empiiriseen aineistoon perustuva. Artikkelin edustaa aineistossa ainoana maahanmuutto- ja siirtolaisnäkökulmaa.

- ➔ Ensisijaiseen empiiriseen tutkimukseen perustuva
- ➔ Suppea teesi
- ➔ Negatiivinen/neutraali
- ➔ Ei poliittisesti latautunut

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

PREKAARI TYÖVOIMA, TYÖN UUDET HIERARKIAT, METROPOLI, ULKOMAALAISET, MATALAPALKKA-ALA, PALVELUALA, SIIRTOLAISET, GLOBAALIT METROPOLIT, TUOTANNON DYNAMIIKKA, KOKEMUKSET TYÖSTÄ, OIKEUDELLISEN ASEMAN SUHDE TYÖMARKKINA-ASEMAAN, OIKEUDELLISEN ASEMAN SUHDE PREKARISAATIOON, TEEMAHAASTattelut, HELSINKI TYÖN TILANA, HELSINKI VAPAUDEN TILANA, VAIHTOEHTOJEN PUUTE, EPÄVARMUUS TOIMEENTULOSTA, AJALLINEN JOUSTAVUUS, TILALLINEN JOUSTAVUUS, PALVELUALAT, TYÖN REGIIMIT, VUOKRATYÖ, KOKOAIKAINEN TYÖ, PIMEÄ TYÖ, PREKAARISUUS, TYÖN MUUTOS, TYÖMARKKINOIDEN ULKOPUOLISET VALTASUHTEET, HAAVOITTUVAISUUS, TYÖN JA TUOTANNON ORGANISOINTI, OLESKELUN LUVANVARAISUUS, OIKEUKSIEN LUVANVARAISUUS, RIIPPUVUUS TYÖNANTAJASTA, TYÖMARKKINAT, TYÖMARKKINOIDEN OIKEUDELLINEN HIERARKISOITUMINEN, EPÄVARMA OIKEUDELLINEN ASEMA, PITKÄKESTOINEN NEGATIIVINEN VAIKUTUS, ULKOMAALAISTEN ASEMA TYÖMARKKINOILLA, INNOVAATIOIDEN TILA, LUOVA TALOUS, YHTEISKUNNALLISTEN KONFLIKTIEN PAIKKA, KANSALLISVALTION SULJETTU KEHYS, IMMATERIAALINEN TUOTANTO, IHMISTEN LIIKKUMINEN POIKKEAVIIN AIKIOIHIN, IHMISTEN TYÖSKENTELY POIKKEAVIIN AIKIOIHIN, TYÖVOIMAN KONFIGURAATIO, HUIPPUOSAAJAT, MATALAPALKKAINEN TYÖVOIMA, KASVAVA ERIARVOISTUMINEN, TILALLINEN DIFFERENTIAATIO, EPÄVIRALLISET TYÖMARKKINAT, MUUTTOLIKE, KAPITALISMIN DYNAMIIKKA, EPÄVAKAAT TYÖSUHTEET,

PREKARISAATIO, TYÖN EPÄVARMISTUMINEN, TYÖNTEKIJÄN ASEMAN EPÄVARMISTUMINEN, VÄLIAIKAISUUS, RIIPPUVUUS, HAAVOITTUVUUS, MUUTTUVUUS, UUDET TYÖSUHTEIDEN MUODOT, TYÖMARKKINOIDEN ULKOPUOLISET TEKIJÄT, TYÖMARKKINOIDEN ULKOPUOLISET VALTASUHTEET, HENKILÖKOHTAINEN ELÄMÄNTILANNE, TUKIVERKOSTOT, VERKOSTOT, INFORMAATION JAKAMINEN, RESURSSIEN JAKAMINEN, VAIHTOEHDOTTOMUUS, PAKON SANELU, VÄLINNEELLINEN SUHTAUTUMINEN TYÖHÖN, RISTIRIITAINEN KOKEMUS, TYÖPROSESSIN PILKKOMINEN, LYHYT VAROITUSAIKA, GLOBAALIN KAPITALISMIN LOKALISAATIO, TYÖN PREKARISOITUMINEN, TYÖVOIMAN HIERARKISOITUMINEN, SÄÄNTELYN MERKITYS, HAASTATTELUVAINEISTO, PUOLISTRUKTUROIITU TEEMAHAASTATTELU, MAAHANTULO, OLESKELULUPAJÄRJESTELMÄ, TYÖNTEKO SUOMESSA, ELÄMÄ SUOMESSA, SISÄLLÖNANALYYSI, HETEROGEENISYYS, VAIHTELEVA TYÖHISTORIA, KEIKKATYÖ, KOULUTUSHISTORIA, SOSIOEKONOMINEN TAUSTA, PERHETILANNE, TYÖVOIMAN SAATAVUUSHARKINTA, TURVAPAIKANHAKIJA, ALENNETTU TOIMEENTULOTUKI, YHDISTÄVÄT KOKEMUKSET, ASEMAAN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT, TURVAVERKKO, OIKEUDELLINEN SEGMENTAATIO, HEIKOMPI ASEMA, ERILAINEN ASEMA, OLESKELULUPAPROSESSIN TUOTTAMA PREKAARISUUS, PAPERITTOMAT, JOUSTAVUUS, AHKERUUS, SOSIAALITURVAN ULKOPUOLELLA OLO, LIIKKUVUUDEN RAJOITTAMINEN, HYVÄKSIKÄYTTÖ, HUONOT TYÖEHDOT, TYÖNTEKIJÄPULA, FORDISMIN MURENEMINEN, HYVINVOINTIVALTION MURENEMINEN, TYÖN UUELLEENORGANISOINTI, TYÖMARKKINOIDEN UUELLEENORGANISOINTI, KAPITALISMIN MUUTOKSEN SEURAUKSET, HALU PAREMPAAN ELÄMÄÄN, ETNINEN SEGMENTAATIO, ETNINEN TYÖNJAKO, HEIKKO OIKEUDELLINEN ASEMA, RIIPPUVUUS TYÖNANTAJASTA, RAJALLA ELÄMINEN, UUDENLAINEN AJALLINEN HORIZONTTI, VÄLIVAIHE TYÖMARKKINOILLA, SISÄÄNTULOAMMATTI, SYRJINTÄ TYÖMARKKINOILLA.

Prekaari haaste

ARTIKKELI 7: Lavaste Saana & Raatikainen, Aulikki (2009) Prekaari haaste

Lavaste & Raatikainen (2009) raportoivat artikkelissaan *Prekaari haaste* (Meteli 36 (5), 6-9.) Teatteri- ja mediatyöntekijöiden TeMe ry:n seminaarissa käytyä keskustelua prekaarista työstä. Artikkelissa seminaarissa mainitaan ”viritellyn prekariaatin ja AY-liikkeen yhteistyötä” ja mietitään, onko prekariaatilla ja AY-liikkeellä yhteisiä tavoitteita ja jos on, voidaanko niitä jotenkin edistää. Artikkelissä oli siinä mielessä erottuva ja mielenkiintoinen, että siinä tuotiin selvästi ja näkyvästi esiin AY-liikkeen mukaantuloa avuksi prekariaatin ongelmiin alalla, jolla erityisen paljon ei-tyypillisiä työsuhteita ja pätkätyitä esiintyy. Meteli on Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry:n ammattiliiton julkaisu.

- ➔ Ei empiiriseen tutkimukseen perustuva
- ➔ Suppea/laaja teesi
- ➔ Negatiivinen / neutraali / positiivinen
- ➔ Ei selkeästi poliittisesti latautunut – onko AY-liike ”into” poliittisuutta vai jotain muuta? AY-liikkeen kautta voimaantuminen, yhteinen ”tohina”

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

PREKAARI HAASTE, PREKARIAATTI, AY-LIIKE, YHTEISTYÖ, YHTEISET TAVOITTEET, TAVOITTEIDEN EDISTÄMINEN, PÄTKÄTYÖ, TYÖTTÖMYYSJAKSOT, SOSIAALITURVAJÄRJESTELMÄ, PÄTKÄTYÖLÄINEN, TOIMEENTULO, PREKAARI TYÖ, PERINTEINEN AY-LIIKKEEN MAAILMANKUVA, RATKAISUMALLI PREKARIAATIN ONGELMIIN, VANHA MAAILMANKUVA, RATKAISU, VANHA MAAILMANKUVA, TOSIASIA, OLOSUHDE, EPÄTYYPILLINEN TYÖSUHDE, PREKAARIEN ASEMAN PARANTAMINEN, PREKAARIN TYÖN OLOSUHTEET, VANHA PSYKOLOGINEN SOPIMUS, HAJONNUT PSYKOLOGINEN SOPIMUS, HALTUUN OTTO, AY-LIIKKEEN ELINEHTO, PELISÄÄNNÖT, VALITTU PREKAARI TYÖ, VASTENTAHTOINEN PREKAARI TYÖ, SITOUTUMISEN VÄHENEMINEN, OLOSUHTEIDEN PARANTAMISEN PAKKO, KAHTIAJAKO, VAPAAEHTOINEN PÄTKÄTYÖNTEKIJÄ, SELF EMPLOYED, EPÄVARMUUS, HYVÄT PUOLET, LUOVUUDEN

KÄYTTÖ, KEHITTÄMINEN, SOPIVUUS ELÄMÄNTILANTEESEEN, SOPIVUUS ARVOIHIN, SOPIVAT TYÖN MUODOT, SOPIVAT TYÖAJAT, SOPIVAT TYÖTAVAT, IHMISELÄMÄN ARVOKKUUS, OMAN SUHTEEN TYÖHÖN MÄÄRITTELY, TYÖELÄMÄN SÄÄNNÖT, AY-LIIKKEEN KRIISI, AJATUS PERUSTULOSTA, PREKARIAATIN RYHMÄNÄ TUNNISTAMINEN, ARVOSTUS, YHTEISÖLLISYYS, ULKOPUOLISUUDEN JA ERILAISUUDEN KOKEMUS, PERUSTULO.

Prekaarit työmarkkinat ja sukupuoli

ARTIKKELI 8: Mannevuori, Mona (2011) *Ja sit se työ tulis naiseksi? Prekaarit työmarkkinat ja sukupuoli*

Mannevuori (2011) nostaa artikkelissaan *Ja sit se työ tulis naiseksi? Prekaarit työmarkkinat ja sukupuoli* (Naistutkimus 24 (4), 47-52.) esille suomalaisen työelämän prekarisoitumiseen liittyvää keskustelua erityisesti sukupuolinäkökulmasta, jonka kirjoittaja näkee niin sanotussa uudessa työssä säilyvän merkittävänä tekijänä. Kirjoittaja peilaa ajatuksiaan naisistuneesta työstä vasemmistovärittynytneeseen kirjallisuuteen. Artikkelia ei perustu empiiriseen tutkimukseen eikä tilastofaktaan vaan on enemmän maalailevaa yleispohdintaa.

- ➔ Ei empiiriseen tutkimukseen perustuva
- ➔ Suppea teesi
- ➔ Negatiivinen/neutraali
- ➔ Poliittisesti latautunut – viittaukset vasemmistokirjallisuuteen

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

PREKAARIT TYÖMARKKINAT, SUKUPUOLI, SUOMALAINEN TYÖELÄMÄ, PREKARISOITUMISEEN LIITTYVÄ KESKUSTELU, SUOMALAINEN KESKUSTELU UUDESTA TYÖSTÄ, SUKUPUOLI UUDEN TYÖN MERKITTÄVÄNÄ TEKIJÄNÄ, KRIITTINEN TARKASTELU, SOSIAALISET JA KULTTUURISET VALTASUHTEET, TYÖN NAISEKSI TULEMINEN, TYÖN NAISTUMINEN, TYÖN SUBJEKTIN MUUTOS, TYÖVOIMAN VÄHEMMISTÖLÄISTYMINEN, POSTFORDISTISET TYÖMARKKINAT, VASEMMISTO ETSII TYÖTÄ-TEOS, NAISTEN TYÖOLOJAT, PALKKATASA-ARVO, KOTITÖIDEN JAKAMINEN, NAISTEN KAMPPAILU NYKYKAPITALISMIN RISTIRIITOJEN KESKELLÄ, PALKKATYÖ NAISTEN VAPAUTUMISEN VÄLINEENÄ, TYÖN VAPAUTTAMINEN, TYÖSTÄ VAPAUTTAMINEN, TOISENLAISET TYÖMARKKINAT, NYKYTYÖELÄMÄ MONISÄHLÄYKSENÄ, SUOMALAISEN PREKARIAATTIKESKUSTELUN KRITIIKKI, REAKTIO KORKEAKOULUTETTUIJEN NUORTEN EPÄVARMUUDEN KASVUUN, REAKTIO TYÖTTÖMYYSRISKIN KASVUUN, NAISEKSI TULLUT SUBJEKTI, TOISEUDEN KOROSTAMINEN SUHTEESSA FORDISTISEEN TYÖLÄISEEN, TYÖN Uudet SUBJEKTIT, POSTFORDISTINEN YHTEISKUNTA, LUPAUS PAREMMASTA, TYÖLLISTETTÄVYYS, TYÖTELIÄISYYS.

Luokka luokkaa vastaan

ARTIKKELI 9: Peltokoski Jukka (2012) *Luokka luokkaa vastaan*

Peltokoski (2012) kirjoittaa artikkelissaan *Luokka luokkaa vastaan* (Niin & Näin 19 (1), 98-101) prekariaatista uutena proletariaattina. Peltokosken mukaan prekariaatti on poliittinen käsite ja vaikka läpi keskustelun on korostettu, ettei kyse ole pelkästään pätkätyöläisyydestä, se hallitsee mielikuvia.

- ➔ Empiiriseen tutkimukseen perustuva
- ➔ Suppea teesi
- ➔ Negatiivinen/neutraali
- ➔ Ei poliittisesti latautunut

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

LUOKKA LUOKKAA VASTAAN, LUOKKAKÄSITE LUOKKAA VASTAAN, PREKARIAATTI, VASTARINNAN HAHMO, PROLETARIAATTI, KESKUSTELU, PÄTKÄTYÖ, PÄTKÄTYÖLÄISYYS, MIELIKUVAT, POLIITTINEN KÄSITE, KOLLEKTIIVINEN IDENTITEETTI, LIIKKEIDEN LUOMA KÄSITE, IHMISTEN MOBILISOINTI, VASTARINNAN RAKENTAMINEN, YHTEISKUNNALLISIIN OLOSUHTEISIIN LIITTYVÄN RAKENTEELLINEN VÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN, YHTEISKUNNALLISIIN OLOSUHTEISIIN LIITTYVÄN RAKENTEELLINEN VÄKIVALLAN TUHOAMINEN, OLEMASSA OLEVAT VASTARINNAN MUODOT, IDENTITEETTIÄ TUOTTAVAN TILANTEEN TUHOAMINEN, PREKAARI, OLEMASSAOLON OIKEUTUS, PREKAARI ELÄMÄ, VAIKEUS SUUNNITELLA ELÄMÄÄ, VAIKEUS TEHDÄ PITKÄLLE KANTAVIA PÄÄTÖKSIÄ, PREKAARIUS, TOIMEENTULON EPÄVARMUUS, PRECARIUS, TURVATTOMUUS, MUIDEN ARMOILLA OLEMINEN, ANELU, OLEMASSAOLON OIKEUTUKSEN RUKOILU, TOIMEENTULON EPÄVARMUUS, KYSYMYS YHTEISESTÄ, PREKARISAATIO, TUOTTAVUUSPAINEET, PAKONOMAINEN ITSENSÄ KEHITTÄMINEN, SOSIAALITURVA, PREKARIAATIN PERUSTULO, TRADITIONAALISTEN YHTEISÖJEN SUOJAN PUUTTUMINEN, GLOBAALIT TIETOVERKOT, KESKUSTELU PERUSTULOSTA, PREKARISAATIO, WELFARE, WORKFARE, UUSI TYÖVOIMA, JAKAUTUMINEN, KONTROLLIYHTEISKUNTA, TIETOKAPITALISTINEN YHTEISKUNTA, OPPORTUNISTISET KILPAILUSTRATEGIAT, YHTEISKUNNALLINEN KOMMUNIKAATIO, HUIPPUOSAAJAT, KOULUTETUT KETJUTYÖLÄISET, UUSI PALVELUSLUOKKA, PASKADUUNI, UHKA, TYÖNJAON KESKI- JA YLÄPORTAAT, UUSI PROLETARIAATTI, EI HAE TUNNUSTUSTA, ASETTAA KYSYMYKSEN YHTEISESTÄ.

Työn prekarisaatio ja kasautuva epävarmuus

ARTIKKELI 10: Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu (2012) Työn prekarisaatio ja kasautuva epävarmuus

Pyöriä & Ojala (2012) kirjoittavat artikkelissaan työn prekarisaatiosta ja kasautuvasta epävarmuudesta (Hallinnon Tutkimus 31 (3), 171-188). Artikkelin pohjautuu empiiriseen tutkimukseen. Kirjoittajat operationalisoivat prekariaattia viiden kriteerin avulla, joita ovat ylikoulutus, toteutunut työmarkkinariski, epätyypillinen työsuhde, työmarkkinariskin pelko ja huonot työllistymismahdollisuudet. Artikkelin näkökulma asettuu suppean teesin mukaiseen työmarkkinakeskusteluun. Tutkijat selvittävät ristiintaulukoinnin sekä monimuuttuja-analyysin keinoin, onko puhe suomalaisen palkkatyön prekarisoitumisesta perusteltua. Hieman lukijaa kuitenkin häiritsee sinänsä vakuuttavan tutkimuksen ulkopuolelle jätetty epätyypillisten työaikajärjestelyjen ja osa-aikatyön tarkastelu, mikä voi vääristää tulosta prekariaatin äänen kuuluvuuden kannalta epäedullisesti.

- ➔ Empiiriseen tutkimukseen perustuva
- ➔ Suppea teesi
- ➔ Negatiivinen/neutraali
- ➔ Ei poliittisesti latautunut

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

TYÖN PREKARISAATIO, KASAUTUNUT EPÄVARMUUS, 2000-LUKU, KESKUSTELU TYÖELÄMÄN LAADUSTA, ELINKEINOELÄMÄN VASTAKKAISET NÄKEMYKSET, TYÖELÄMÄN HUONONTUMISPUHE, PREKARIAATTIA KOSKEVA KIRJALLISUUS, UUSI TYÖ, KAKSI PREKARIAATTIKESKUSTELUN JUONNETTA, TYÖMARKKINARAKENTEET, TYÖURAN EPÄVARMUUS, TYÖTTÖMYYSRISKI, TYÖN HAURASTUMINEN, SUBJEKTIIVINEN KOKEMUS, ELÄMÄN HALLINNAN KOKEMUKSEN MENETYS, LAADULLINEN TARKASTELU, MAKROTASON ANALYYSI, HARMAAN SÄVYT, TILASTOKESKUKSEN TYÖOLOUTUTKIMUKSET, TYÖOLOUTUTKIMUKSEN RAJOITUKSET, RISTIINTAULUKOINTI, MONIMUUTTUJA-ANALYYSI, PREKARIAATTI, PRECARIUS, JATKUVA EPÄVARMUUS OIKEUKSISTA, JATKUVA EPÄVARMUUS TOIMEENTULOSTA, JATKUVA EPÄVARMUUS TULEVAISUUDESTA, UUSI KÖYHÄLISTÖ, PREKARIAATTI JA TYÖ, PREKARIAATTI JA TALOUS, PREKARIAATTI JA POLITIIKKA, PREKARIAATIN POLIITTINEN ULOTTUVUUS, UUSI TIETOPOHJAINEN TALOUS, OMILLAAN PÄRJÄÄMISEN EETOS, MEDIAN TUOTTAMA AJATUS EPÄVARMUUDESTA, OPERATIONALISOINTI, OPERATIONALISOINNIN VAIKEUS, EROTEKO PALKANSAAJIEN JA YRITTÄJIEN VÄLILLÄ, RAJAMAILLA SEIKKAILEVAT UUDEN TYÖN

AMMATTILAISET, TILASTOTIEDOSTA SAATAVAN KUVAN RAJALLISUUS, POIKKILEIKKAUS PALKKATYÖNTEKIJÖISTÄ, PERINTEISTÄ TYÖMARKKINA-ASEMAA KUVAAVAT INDIKAATTORIT, KOETTU TYÖTTÖMYYS, PREKARIAATIN KRITERIT, PREKARIAATIN MÄÄRITTELYONGELMA, VIISI KRITERIÄ, YLIKOULUTUS, TOTEUTUNUT TYÖMARKKINARISKI, EPÄTYYPILLINEN TYÖSUHDE, TYÖMARKKINARISKIN PELKO, HUONOT TYÖLLISTYMISMAHDOLLISUUDET, TALOUSSUHDANTEET, NUORUUS, TOIMIALA, JULKISET PALVELUT, HILJAISEMMAT TYÖMARKKINA-ALUEET, TYÖN AUTONOMIA, TYÖYHTEISÖN SOSIAALISET KYSYMYKSET, HEIKKO KOULUTUS, SUHTEELLINEN HUONO-OSAISUUS, PETTYMYS KORKEAKOULUTUKSEN LUPAUKSIIN, PYSYVYYS TYÖMARKKINOILLA, 1980-LUKU, EPÄVARMUUDEN KOKEMUKSEN YLEISTYMINEN, PREKARIAATTIA KOSKEVIEN NÄKEMYSTEN RAFLAAVUUS, ELINTASON NOUSU, KASVANEET ODOTUKSET, KOTITALOUKSIEN VELKAANTUNEISUUS, KULUTTAMINEN ITSESTÄÄNSELVYYTENÄ, AIKAKÄSITYKSEN VAJAVUUS, LAADULLISEN TUTKIMUKSEN SIDOKSISUUS JA RAJALLISUUS, TYÖLAINSÄÄDÄNTÖ, TYÖEHTOSOPIMUKSET, MITTARIEN OIKEELLISUUS, SUBJEKTIIVISTA TODELLISUUTTA ILMENTÄVÄT MITTARIT, ETELÄEUROOPPALAINEN PREKARIAATTIKESKUSTELU, KRITIIKIN PUUTE, SUOMALAISEN TYÖIKÄISEN SUHTEELLISEN TURVATTU ASEMA, RATKAISUJEN HAKEMINEN.

Liioitellaanko työelämän epävarmuutta?

ARTIKKELI 11: Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu (2016) Prekaarin palkkatyön yleisyys: liioitellaanko työelämän epävarmuutta?

Pyöriä & Ojala (2016) kirjoittavat prekaarin palkkatyön yleisyydestä ja pohtivat, liioitellaanko työelämän epävarmuutta (Sociologia 53 (1), 45-63). Pyöriä & Ojala mittaavat tutkimuksessaan palkkatyötä tekevän prekariaatin laajuutta viidellä mittarilla, lisäksi prekariaatin asemaa työn rasittavuuden ja työautonomian suhteen sekä työyhteisöissään. Lisäksi he ovat määrittäneet useita negatiivisia työn hallintaan, kuormitukseen ja työpaikan sosiaaliseen ilmapiiriin liittyviä ongelmia. Prekaarin työmarkkina-aseman näkymistä työn sisällöllisissä piirteissä ja seurauksissa ei ole Suomessa aiemmin yleistettävällä tasolla tutkittu. Tutkimuksessa on myös käytetty monimuuttujamenetelmiä, poiketen aiemmasta suomalaisesta prekarisaatiotutkimuksesta. Pyöriä & Ojala saavat tutkimuksessaan todisteita siitä, että työpaikoilla huono-osaisuus kasautuu jo muutoinkin haavoittuvassa asemassa oleville, ja tältä osin tutkijat toteavat prekariaattikeskustelun kriittisimmän kärjen osuvan oikeaan.

- ➔ Empiiriseen tutkimukseen perustuva
- ➔ Suppea teesi
- ➔ Neutraali
- ➔ Ei poliittisesti latautunut

Artikkelista poimitut käsitteet ja teemat:

PREKAARIN PALKKATYÖN YLEISYYS, TYÖELÄMÄN EPÄVARMUUDEN LIIOITTELU, PREKAARI, EPÄVARMA TYÖ, USKOMUS YLEISTYMISESTÄ, EMPIIRISEN EVIDENSSIN NIUKKUUS, MITTARISTO, YLIKOULUTUS SUHTEESSA TYÖN SISÄLTÖÖN, AIEMPI TYÖTTÖMYYS, EPÄTYYPILLINEN TYÖSUHDE, TYÖN JATKUMISEEN KOHDISTUVA UHKA, HUONOT TYÖLLISTYMISMAHDOLLISUUDET, TILASTOKESKUKSEN TYÖOLOAINEISTO, PREKARIAATIN OSUUDEN NIUKKA KASVU, PREKARIAATIN ASEMA TYÖN RASITTAVUUDEN SUHTEEN, PREKARIAATIN ASEMA TYÖAUTONOMIAN SUHTEEN, PREKARIAATIN ASEMA TYÖYHTEISÖSSÄ, NEGATIIVISTEN ONGELMIEN KASAUTUMINEN, TYÖN HALLINNAN ONGELMAT, TYÖN KUORMITUKSEN ONGELMAT, TYÖPAIKAN SOSIAALISEEN ILMAPIIRIIN LIITTYVÄT ONGELMAT, KESKUSTELU TYÖN PREKARISOITUMISESTA, KESKUSTELUN VILKASTUMINEN, KESKUSTELUN MONIPUOLISTUMINEN, POLARISOITUMINEN, POLIITTINEN PUHE, PREKARIAATTILIIKKEEN HAJAUTUMINEN, AKATEEMISEN KIINNOSTUKSEN KOHDE, UUSI LUOKKAJAKO, MENESTYJÄT, HÄVIÄJÄT, PREKARIAATTI, EPÄVARMUUS OIKEUKSISTA, EPÄVARMUUS TOIMEENTULOSTA, EPÄVARMUUS TULEVAISUUDESTA, KAKSI LÄHESTYMISTAPAA, SOSIOLOGINEN PREKAARISUUSANALYYSI, AIKALAISDIAGNOSTINEN TARKASTELU

TYÖELÄMÄN JA TALOUDEN MUUTOKSESTA, SUPPEA TEESI, LAAJA TEESI, RAKENTEELLINEN KYSYMYS, LAADULLINEN KYSYMYS, YHTEISKUNNALLINEN MUUTOS, YLEISTETTÄVÄN TIEDON NIUKKUUS, KVANTITATIIVISEN TUTKIMUKSEN PUUTE, KYSYMYS PALKKATYÖN PREKARISOITUMISEN MÄÄRÄSTÄ, KYSYMYS PALKKATYÖN PREKARISAATION SEURAUKSISTA, TUTKIMISEN HAASTAVUUS, PERINTEINEN TYÖN SOSIOLOGIA, MAKROTASON ANALYYSI, TAUSTATEKIJÄT, TYÖN LUONNE, HYVINVOINTISEURAUKSET, SUOJAAVAT TEKIJÄT, TYÖOLO TUTKIMUS, RUTIINIVALTAINEN TYÖ, TYÖN VAATIMUKSET, TYÖN MAHDOLLISUUDET, EPÄVARMUUS, KRITEERIT, SUOJAMEKANISMIT, RAKENTEELLINEN ERIITYMINEN, ALUEELLINEN ERIITYMINEN, PELKOJA RUOKKIVA PUHE, VINOUTUNEEN KÄSITYKSEN VAHVISTUMINEN, AMMATTILIITTOJEN MERKITYS, TYÖLAINSÄÄDÄNNÖN MERKITYS, TYÖOLO TUTKIMUKSET, PUDOKKAAT, TYÖAUTONOMIA, RISTIINTAULUKOINTI, MONIMUUTTUJA-ANALYYSI, LOGISTINEN REGRESSIOANALYYSI, VETOSUHTEET, VARIANSSIANALYYSI, KVANTITATIIVINEN TUTKIMUS, TALOUSSUHDANTEET, TALOUSSUHDANTEIDEN VAIHTELU, FINANSSIKRIISI, TALOUDELLINEN MAKROTASON TEKIJÄ, YHTEISKUNNALLINEN MAKROTASON TEKIJÄ, KUORMITUS- JA SUOJATEKIJÖIDEN TASAPAINO, HUONO-OSAISUUDEN KIERRE, EPÄVARMUUSTEKIJÖIDEN KASAUTUMINEN, KEHNO TULOTASO JA PREKAARI ASEMA, HEIKOMPI ASEMA, HEIKOMMAT SELVIYTYMISRESURSSIT, HEIKOMMAT TYÖN HALLINNAN MAHDOLLISUUDET, PALKANSAAJA-AINEISTO, DISKURSSIN PAINOTUS EPÄVARMUUTEEN, TYÖPOLIITTISTEN TOIMENPITEIDEN KOHDENNUS, YKSITYISKOHTAISEMMAN TUTKIMUSTIEDON TARVE YRITTÄJIEN ASEMASTA, YKSITYISKOHTAISEMMAN TUTKIMUSTIEDON TARVE SATUNNAISEN ANSIOTYÖN JA SOSIAALITURVAN VARASSA ELÄVIEN ASEMASTA, AINEISTON RAJALLISUUS.